

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS

Prólogo

¹⁻² Nu'tsc'e Teófilo nin t'ecjañõmü, ya in pärägue nu c'o o zädä a ndezgöjme. Bübü c'o mi pöji e Jesucristo ndeze 'ma o mbürü o zopjü c'o nte. O jñandaji c'o mi cja angueze. Anguezeji xo mamaji o jña e Jesucristo ma zocüjme. Nguec'ua bübü c'o ya dyopjü c'ua ja ma cja 'ma mi nhodü e Jesucristo cja ne xoñijõmü. ³ Nguec'ua xo ró cijñigö xo na jo rá opjügö c'ua ja va cja. Na ngue ya ró cjagö na jo tönü ró pärägö na jo ja ma cja ndeze 'ma o mbürü. Ngue c'o rí xi'tsc'ö dya cja ne carta, nu'tsc'e Teófilo nin t'ecjañõmü. ⁴ Rí xi'tsc'ö yo, ngue c'ua rí pärägue c'ü na cjuana c'o o xi'tsc'eji.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ O mbürü ne historia 'ma mi rey e Herodes a Judea. Mi bübü 'naja mböcjimi c'ü mi chjü e Zacarías. 'Ma mi pëpji c'o mböcjimi cja c'e grupo c'ü mi xiji Abías, xo mi pëpji e Zacarías. C'ü nu su, mi mboxbëche cja e Aarón, mi chjü e Elisabet c'ü. ⁶ E Zacarías 'ñe e Elisabet, ma jo a jmi Mizhocjimi nza yejui. Mi nhodüvi na jo cja o 'ñiji Mizhocjimi, mi ätävi c'o o ley. Dya cjó sö pje ro xipjivi. ⁷ Pero dya mi 'ñejevi t'i. Na ngue dya mi muxt'i e Elisabet. Ya mi pale e Zacarías, ya xo mi male e Elisabet.

⁸ O zädä c'e zana c'ü ro mbëpi Mizhocjimi c'o mböcjimi c'o mi xiji Abías. ⁹ 'Na nu pa, o echaji

suerte, o toca e Zacarías o cjogü a mbo cja c'ü o templo Mizhocjimi o jyät'ä c'o ma jo ma jyärä nza cja o nguichjünü. ¹⁰ Ma ma jät'ä e Zacarías c'o ma jo ma jyärä, mi cärä a tji na puncjü o nte, mi ötüji Mizhocjimi. ¹¹ Nango jñetse c'ua 'naja c'o o anxe Mizhocjimi, o jñanda e Zacarías mi böbü c'e anxe cja o jodyë cja c'e mexa nu ja mi jät'ä c'o me ma jo ma jyärä. ¹² E Zacarías 'ma mü o jñanda c'e anxe, me go pizhi me go zü. ¹³ O mama c'ua c'e anxe o xipji:

—Nu'tsc'e Zacarías, dya rí sū. Rvá 'ne xi'tsc'ö o dyä'tc'ä Mizhocjimi c'ü i dyötü. E Elisabet c'ü nin sugue ra nduns'ü 'na ts'it'i; rí 'ñecjevi 'na ts'it'i c'ü rí jñusp'üvi o tjü e Juan. ¹⁴ Me ra mäjä na puncjü in mü'bügue. Xo 'ñe na puncjü o nte ra mäji 'ma rí 'ñecjevi in ch'igue. ¹⁵ Na ngue 'ma ra nocü, me rgui muvi a jmi Mizhocjimi. Dya ra zi o vino ne ri 'naja c'o ni tiji. Q Espíritu Mizhocjimi ra 'ñünbü o mü'bü e Juan ndeze 'ma ra nduns'ü nu nana, nguec'ua ra dyätä na jo Mizhocjimi. ¹⁶ Ra zopjü yo nte, ngue c'ua na puncjü yo in menzumügueji a Israel ra jyëziji c'o na s'o, ra nhogüji a jmi Mizhocjimi c'ü ín Jmugöji. ¹⁷ E Juan, ot'ü ra zopjü yo nte; cja ra ëjë c'ua c'ü ín Jmugöji. C'ua ja nzi ma cja c'e profeta Elías, je xo rga ciatjonu e Juan. Ra mbë's'i o poder Mizhocjimi c'ua ja nzi va mbë's'i e Elías. Nguec'ua 'ma ra zopjü yo nte, ra jyëziji c'o na s'o. C'o dya ne ra dyärä, ra nhogü o mü'büji ra dyäräji. Nguec'ua yo tata 'ñe yo t'i ra ngäräji na jo. C'e t'i ra zopjü yo nte, ngue c'ua 'ma ra ëjë c'ü ín Jmugöji, ra dyätäji c'ü, eñe c'e anxe.

¹⁸ Nuc'ua e Zacarías o xipji c'e anxe:

—¿Ja rga pārāgō cjo na cjuana ra zädä yo? Na ngue ya rí palegö. Ya xo male c'ü mi sugö, eñe.

¹⁹ O ndünrrü c'ua c'e anxe o xipji:

—Nguetskö e Gabriel rí zo'c'ö. Rí bübüögö a jmi Mizhocjimi. O xitskö Mizhocjimi ró ējē ró ē zo'c'ü, ró xi'tsc'ö yo me na jo. ²⁰ Rá da'c'ü 'na señal c'ü rgui pārāgue na cjuana c'ü ra zädä yo ró xi'ts'i. Ngue c'ü rí ngonegue dya. Dya ra sö rí ña'a hasta 'ma cja rí 'ñecjevi in ch'i. Rí ngone na ngue dya i creo yo ró xi'ts'i. Texe yo ró xi'ts'i, ra zädä yo, 'ma ra zädä c'o pa, eñe c'e anxe.

²¹ C'o nte mi te'beji ro mbedye e Zacarías. Mi sūji 'na pje c'o vi tsja e Zacarías, na ngue vi mezhe a mbo cja c'e templo. ²² Nuc'ua e Zacarías 'ma mü o mbedye, dya cja mi sö ro zopjüji. Mi jizhitjo co o dyë, na ngue ya mi ngone. O mbärä c'ua c'o nte, pje c'o vi jñanda e Zacarías a mbo cja c'e templo.

²³ O cjogü c'ua c'o pa c'o mi toca e Zacarías o tsja o bëpji de mböcjimi. Cjanu o ma c'ua o ngumü. ²⁴ Nuc'ua 'ma mü o cjogü c'o pa, o ndunte c'ua e Elisabet c'ü nu su. O tsot'ü c'ua tsi'ch'a zana cja nu ngumü, o mama:

²⁵ —Mi bëzhgö ín tse cja yo nte, na ngue dya mi muxt'igö. Pero me na jo va s'iyazügö dya Mizhocjimi c'ín Jmugöji, ngue c'ua dya cja rá bëzhgö ín tse.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ O mezhe c'ua 'ñanto zana, Mizhocjimi o xipji c'e anxe Gabriel o ma cja 'na jñiñi c'ü ni chjü a Nazaret c'ü tsja a Galilea. ²⁷ O ma zopjü 'naja xunt'i c'ü cja mi xunt'itjo. C'e xunt'i ya mi ñavi 'na bëzo ro chjüntüvi. C'e bëzo, mi chjü e José c'ü. Mi

mboxbëche cja e David. C'e xunt'i, mi chjü e María.
28 O cjogü c'ua c'e anxe nu ja mi bübü c'e xunt'i, o xipji:

—Cjimi, süngü. Me s'iyats'ü Mzhocjimi, y bübü co nu'tsc'e. Xenda ra intsjimits'ü que na ngue texe yo 'ñaja ndixü, eñe c'e anxe.

29 Nuc'ua e María 'ma mü o jñanda c'e anxe 'ñe 'ma mü o dyärä c'o jña c'o o mama, go zü c'ua o mü'bü, dya mi pärä pje mi ne ro mama c'o jña. **30** O mama c'ua c'e anxe o xipji:

—Nu'tsc'e María, dya rí sū. Mzhocjimi me s'iyats'ü. **31** Nudya rí ndunte rí mus'ü 'na ts'it'i c'ü rí jñusp'ü o tjü e Jesús. **32** Nuc'ü, ra mbëzhi na nojo c'ü, na ngueje ngue o T'i Mzhocjimi c'ü bübü a jens'e. Mzhocjimi c'ü ín Jmugöji ra 'ñeme c'ü nu T'i ra manda c'ua ja mi manda e David c'ü nu mboxpale. **33** Ra tsja jmu cja yo o mboxbëche e Jacob, ra manda para siempre.

34 O ndünrrü c'ua e María o xipji c'e anxe:

—¿Ja rgá sö ra zädä yo? Dya be rí juntabe o bözo.

35 O ndünrrü c'ua c'e anxe o xipji:

—Ra ëjë o Espíritu Mzhocjimi c'ü bübü a jens'e, ra ëjë co texe o poder, ra 'ñe dya'c'ü rí chuns'ü 'na ts'it'i. Nguec'ua c'e ts'it'i c'ü rí 'ñeje, ngueje o T'i Mzhocjimi. Nuc'ü, dya ra tsja na s'o, eñe c'e anxe.

36 O sido o ña c'e anxe o xipji e María:

—Tsjijñi c'ü o tsjapü Mzhocjimi e Elisabet c'ü in prima. Zö ya male, pero ya xo ndunte dya c'ü. Mi xiji c'ü dya mi muxt'i, pero ya zö 'ñanto zana ndeze 'ma mü o ndunte. **37** Na ngueje Mzhocjimi sö ra tsja texe, eñe c'e anxe.

38 O mama c'ua e María:

—Rí bünc'ö dispuesto ra tsjacö Mizhocjimi c'ua ja nzi gui mangue. Na ngue ín Jmugö c'ü; nutscö ngue o mbëpjizü.

Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'e anxe.

Maria visita a Elisabet

³⁹ Nuc'ua cjanu o ma c'ua e María o zät'ä cja 'na jñiñi c'ü tsja a Judea, c'ü ma jä'ä cja t'eje.

⁴⁰ Nuc'ua 'ma o zät'ä cja o ngumü e Zacarías, o zenguate e María, cjanu o cjogü a mbo. ⁴¹ 'Ma mü o dyärä e Elisabet mi zenguate e María, c'e ts'it'i c'ü mi tū e Elisabet o 'ñõmü a mbeme. Nuc'ua o Espíritu Mizhocjimi me co 'ñünbü o mü'bü e Elisabet. ⁴² Nguec'ua va mapjü na jens'e, o mama:

—Xenda go intsjimits'ü Mizhocjimi que na ngue texe yo 'ñaja ndixü. Me xo ra intsjimi c'e ts'it'i c'ü in tûgue. ⁴³ Va ēcje va 'ñe zenguazü, maco ngue o nanats'ügue c'ü ín Jmugö. ¿Ja va zocü Mizhocjimi in 'ñe zenguazügo? ⁴⁴ 'Ma nzi rvá ärägö 'ma mi zenguate, ixco 'ñõmü ín pjeme c'e ts'it'i, na ngue me co mäjä. ⁴⁵ Nu'tsc'e i creo c'o o xi'ts'i Mizhocjimi. Ngue c'ü rgui mäjägue. Na ngue ra zädä c'ua ja nzi va mama, eñe e Elisabet.

⁴⁶ O mama c'ua e María:

Me na nojo Mizhocjimi, rí unügö 'na pöjö co texe in mü'bü.

⁴⁷ Me rí mäpägö Mizhocjimi c'ü ra 'ñevguegö libre cja c'o na s'o.

⁴⁸ Zö me ni muvi c'ü ín Jmugö, zö dya pje ni muvizügö, pero me go s'iyazgö. Ndeze nudya, texe c'o ra ngärä c'o cjë c'o va ejë, ra mamaji o tsjacü Mizhocjimi rá mäcjö.

49 Na ngue o tsjacü c'o me na nojo. Angueze sö ra tsja texe; ojtjo xe 'naja c'ü ri chjentjui c'ü. Me na sjü, 'ñe me na jo c'ü.

50 Ndeze 'ma o mbürü o ngärä yo nte, Mizhocjimi juentse c'o sū angueze.

51 Mizhocjimi cja'a yo me na nojo, na ngue me na zézhi.

C'o me cjapü na nojo ga nguijñi ə mü'bü, Mizhocjimi cjapü dya ni muvi c'o.

52 Yo manda c'o me cjapü na nojo, Mizhocjimi pjongü c'o, ngue c'ua dya cja pje ra mbëzhiji.

C'o dya cjapü na nojo, cjapüji c'ü rguí muvi c'o.

53 C'o unü ngüenda bëzhiji na puncyü, ch'unüji c'o na jo, dya cja pje ra bëzhiji.

C'o cijijni dya pje bëzhiji, Mizhocjimi cjapüji ra bëzhiji texe.

54-55 Yo nte a Israel yo ma'tü Mizhocjimi, me pjös'üji yo.

Mizhocjimi me juentse yo, na ngue sido mbeñe c'ua ja va mama va xipji e Abraham c'ü ín mboxpalegöji, 'ñe c'o ə t'i, 'ñe c'o ə bëche ro juentseji, dya ro jyëziji, eñe e María va xipji e Elisabet.

56 O mezhe jñi zana e María mi bübüvi e Elisabet. Nuc'ua cjanu o ma c'ua ə ngumü.

Nacimiento de Juan el Bautista

57 Nuc'ua o zädä c'e pa c'ü ro zö'dyë e Elisabet. O 'ñeje 'na ts'it'i. **58** C'o mi chängumüji e Elisabet 'ñe c'o ə dyoji 'ma mü o dyäräji Mizhocjimi vi juentse na puncyü e Elisabet vi unü 'na ts'it'i, o mäji c'ua na puncyü co angueze. **59** 'Ma o zö chjün, o ejëc'ua c'o ro circuncidao c'e ts'it'i. Xo ejëc'ua ə dyoji e

Elisabet. Mi ne ro jñusp'üji e Zacarías c'e ts'it'i, na ngue mi ngueje o tjü c'ü nu tata. ⁶⁰ O ndünru c'ua e Elisabet c'ü nu nana c'e ts'it'i o mama:

—Iyö. Rguí chjü e Juan.

⁶¹ O mama c'ua c'o o dyoji e Elisabet:

—¿Jenga rí jñusp'ü a cjanu? Maco dya cjó bübü c'ü ni chjü Juan yo ín dyoji, eñe c'o o dyoji e Elisabet.

⁶² Cjanu o tsjaji seña co o dyëji va dyönüji e Zacarías pje ma tjü mi ne ro jñusp'ü c'ü o ts'it'i.

⁶³ Nuc'ua e Zacarías xo o tsja c'ua seña va dyörü pje rví dyopjü. Cjanu o dyopjü c'ua: “Rguí chjü e Juan”, eñe va dyopjü. Me co nguijñiji c'ua texeji cjanu o mamaji:

—Pärä, ¿jenga o jñusp'üvi a cjanu?, mi eñeji.

⁶⁴ 'Nango ña c'ua e Zacarías o unü 'na pöjö Mizzhocjimi. ⁶⁵ Nuc'ua texe cja c'o jñiñi c'o tsja a Judea c'o järä cja t'eje, me mi süji me mi mamaji c'o me ma nojo c'o vi zäda. ⁶⁶ C'o nte c'o mi ärä, mi cijñiji o mü'büji mi mamaji:

—Pärä, ¿pje ra mbëzhi c'e ts'it'i?, eñeji.

Na ngue mi unüji ngüenda mi bübüvi Mizzhocjimi c'e ts'it'i.

El canto de Zacarías

⁶⁷ O Espíritu Mizzhocjimi o 'ñünbü o mü'bü e Zacarías o ña c'o o unü Mizzhocjimi ro mama:

⁶⁸ Rí unügö 'na pöjö Mizzhocjimi c'ü ín Jmugöji nutscöji rí menzumüji a Israel. Ña ngue o ejë ra 'ñe mböxcöji nutscöji o ntezgöji, ra 'ñevguegöji libre.

⁶⁹ Mizzhocjimi o xipji o ejë 'na c'ü me na zëzhi ra 'ñevguegöji libre.

- Nuc'ü, je ri mboxbëche cja e David c'ü mi pëpi Mizophjimi.
- 70 Ngue c'ü o mama c'o ə profeta Mizophjimi c'o mi cärä mi jinguä. Na ngue Mizophjimi o 'ñünbü ə mü'büji o zopjüji c'o nte.
- 71 O mamaji c'ü ra salvazüji Mizophjimi cja ə dyë c'o rí üji c'o nugüji na ü.
- 72 O mamaji c'ü ra mbeñe Mizophjimi ra tsja c'ua ja nzi va mama; ra s'iyazüji c'ua ja nzi va s'iya c'o ín mboxpaleji.
- 73 Ngue c'e jña c'ü o mamatsjë na cjuana Mizophjimi va xipji e Abraham c'ü ín mboxpaleji.
- 74 O mama Mizophjimi c'ü ra salvazüji cja ə dyë c'o nugüji na ü, ngue c'ua dya rá süji rga ma't'üji c'ü.
- 75 Y ngue c'ua rá cjaji c'ua ja nzi ga ne anguezze c'o na jo, texe yo pa yo rí cäräji cja ne xoñijömü.
- 76 Nu'tsc'e ín ch'itsc'ö, ngue ə profetats'ü Mizophjimi c'ü bübü a jens'e.
Rí ot'ügue a xo'ñi cja c'ü ín Jmugöji, ngue c'ua 'ma ra ëjë anguezze, ya rguí bübü dispuesto yo nte ra dyätäji c'ü.
- 77 Nu'tsc'e rí zopjügue yo nte, ngue c'ua ra mbäräji ja rgá sö ra salvaji ra perdonaoji c'o na s'o, ngue c'ua ra tsjapüji ə nte Mizophjimi.
- 78 Na ngueje me s'iyazüji Mizophjimi me juentsqueji. O xipji o ëjë c'ü ixmi bübüvi a jens'e, ra 'ñe dyacüji jya's'ü cja ín münc'öji.
- 79 Nutscöji rí nteji rí nzhodüji cja bëxömü. C'o dya ra nzhogü ə mü'bü, ra ma sufreji 'ma ra ndüji. Pero nu c'ü ra ëjë, ra dyacüji jya's'ü cja ín mü'büji.

Yra jítsköji c'e 'ñiji ja rgá sö ra mäjä ín mün'c'öji, dya cja pje rá mbeñeji, eñe e Zacarías.

⁸⁰ C'e ts'it'i c'ü mi chjü Juan, go nocü c'ua. Xo go nzhodü na jo cja o 'ñiji Mizhocjimi. Mi bübü cja majyadü hasta 'ma cja mü o zädä c'e pa 'ma o mbürü o zopjü c'o nu menzumüji a Israel.

2

Nacimiento de Jesús

¹ C'o pa c'o, e César Augusto mi manda cja c'o país. O manda o tsjaji 'na censo ngue c'ua ro mbärä ja nzi o nte c'o mi cärä texe c'o país nu ja mi manda. ² C'e censo c'ü ot'ü o dyät'äji, o tsjaji 'ma mi gobernador e Cirenio a Siria. ³ Nguec'ua texe c'o nte mi jyodü ro möji nu ja mi menzumüji, je ro ma jñu's'üji o tjüji. ⁴⁻⁵ Mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjü e José. Mi bübü a Nazaret c'ü tsja a Galilea. Ya mi ñavi ro chjüntüvi e María. Nuc'ua e José o mëvi e María a ma a Belén c'ü tsja a Judea nu ja mi menzumü e David mi jinguä. Je mëvi nu, na ngue e José mi mboxbëche cja e David. O mëvi ro ma jñu's'üvi o tjüvi. 'Ma mü o mëvi, ya mi ndunte e María. ⁶ Nuc'ua 'ma mi bübüvi a Belén, o zädä c'e pa 'ma ro zö'dyë. ⁷ O mus'ü c'ua c'ü nu ts'it'i c'ü ot'ü. Cjanu o mbös'ü o bitu, cjanu o ngöbü c'ua nu ja mi ñönü o burru 'ñe o nzhünü. Na ngue dya cja mi jyadü cja c'e mesón nu ja mi oxü c'o nte.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mi bëxtjo cja c'e jñiñi a Belén, mi cärä o mbörü cja batjü, mi pjörüji c'o o ndëenchjürüji 'ma xõmü. ⁹ 'Nango zät'ä c'ua 'na o anxe Mizhocjimi nu ja mi cärä c'o mbörü. Y nu c'ü o jya's'ü Mizhocjimi me go

juëns'i nu ja mi cãrãji. Me co pizhiji c'ua. ¹⁰ Nuc'ua c'e anxe o xipji c'o mbörü:

—Dya rí sñji. Dyäräji, rá xi'tsc'öji yo me na jo yo me rgui mäcjeji. Me xo ra mäjä yo nte texe cja ne xoñijõmü. ¹¹ Na ngue nudya o jmus'ü 'na ts'it'i cja c'e jñiñi nu ja mi menzumü e David. Ngueje e Cristo c'ü ín Jmuji. Nuc'ü, ra 'ñempc'ejí libre c'ü. ¹² Nujnu ngue nu rgui pärägueji nu. Rí chöt'üji c'e ts'it'i c'ü ri bös'ü o bitu. Rí chöt'üji ri orü nu ja ñõnü o burru, eñe c'e anxe.

¹³ 'Nango 'ñetse c'ua cja c'e anxe na puncjü c'o o anxe Mízhocjimi, mi unüji 'na pöjö Mízhocjimi mi mamaji:

¹⁴ Rí unüji na puncjü 'na pöjö Mízhocjimi a jens'e c'ü me na nojo. Na ngue me go ne go mbös'ü yo nte, ngue c'ua ra mäjä o mü'büji, dya cja ra mbeñjeji c'o na s'o, eñe c'o anxe.

¹⁵ Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'o anxe o möji a jens'e nu ja vi 'ñeji. Nuc'ua cjanu o pötü va mama c'ua c'o mbörü:

—Möjö a Belén, rá ma nuji nujyo ya zädä yo o xitsiji c'o o anxe Mízhocjimi, eñeji.

¹⁶ Nuc'ua ixco möji dya c'ua na niji, o ma chöt'üji e María 'ñe e José 'ñe c'e ts'it'i. C'e ts'it'i je mi orü nu ja mi ñõnü o burru 'ñe o nzhuñü. ¹⁷ Nuc'ua c'o mbörü, 'ma o jñandaji c'e ts'it'i, o zopjüji texe c'o mi cãrã nu, o xipjiji c'o vi dyäräji pje ro mbëzhi c'e ts'it'i. ¹⁸ C'o o dyärä, o nguijñiji: “Pärä, ¿ja rga cja yo?”, eñeji. ¹⁹ Pero e María o mbë's'i texe c'o jña. Mi sido mi cijñi o mü'bü pje mi ne ro mama c'o, dya go jyombeñe. ²⁰ O nzhogü c'ua c'o mbörü, mi mamaji me na nojo Mízhocjimi. Y mi unüji 'na pöjö na

ngue texe c'o vi dyäräji 'ñe c'o vi jñandaji. Na ngue ya vi zädä c'ua ja nzi va xipji c'e anxe anguezoji.

El niño Jesús es presentado en el templo

21 'Ma o zö chjün ngue c'ua ro circuncidaoji c'e ts'it'i, o jñusp'üji o tjü e Jesús, c'ua ja nzi va mama c'e anxe ante c'ü ro ndunte e María.

22 Nuc'ua o zäs'ä c'o pa c'o o jogü e María c'ua ja ga mama c'o o ley Mzhocjimi c'o o dyopjü e Moisés. E José e María o mëvi a Jerusalén o zidyivi c'e ts'it'i c'ü mi ngue e Jesús, ngue c'ua ro presentaovi a jmi Mzhocjimi. **23** O tsjaví a cjanu, na ngue c'ü o ley Mzhocjimi mama a cjava: "Texe c'o ts'it'i c'o ot'ü rí 'ñecjeji, rí xõcügueji ra mbépiji Mzhocjimi", eñe. **24** Xo o ma unüvi c'o ro mbäsp'äji Mzhocjimi c'ua ja nzi ga mama cja c'ü o ley Mzhocjimi: "Rí unüji yeje vilo Mzhocjimi. O 'ma jiyö, yeje mbaro", eñe.

25 Mi bübü 'na bëzo a Jerusalén c'ü mi chjü e Simeón. Mi cja na jo, y mi sū Mzhocjimi. Mi te'be c'e pa 'ma ro 'ñeme libre Mzhocjimi c'o nu menzumüji a Israel, ro unüji c'ü rví mäji. Mi ätä o Espíritu Mzhocjimi c'ü me mi 'ñünbü o mü'bü. **26** O Espíritu Mzhocjimi ya vi tsjapü ro mbärä e Simeón c'ü dya ro ndü hasta 'ma cja ro jñanda nu c'ü vi juajnü Mzhocjimi ro 'ñe salva c'o nte. **27** 'Na nu pa, o Espíritu Mzhocjimi o 'ñünbü o mü'bü e Simeón o ma cja c'e templo. Ngue c'e pa 'ma xo ma'a nu e José 'ñe e María o zidyivi c'e ts'it'i o ma presentaovi c'ua ja nzi ma mama c'e ley. **28** Nguec'ua 'ma o cjogü e José 'ñe e María, o tsja c'ua e Simeón o ndës'i e Jesús, o unü 'na pöjö Mzhocjimi o mama:

- 29 Nu'tsc'e mi Jmuts'ügö; nutscö in mbëpjizü.
Jyëzgue rá tügö, rá ma söyagö cja in jmigue.
Na ngue ya zädä c'ua ja nzi vi xitsi.
- 30 Ya ró jandagö dya, nu i xipji o ējē ra 'ñe
'ñevguegöjme libre.
- 31 Nujnu, ya i mbeñe i juajnü ra salva yo nte texe
cja ne xoñijõmü.
- 32 Nujnu, ra unü jya's'ü cja o mü'bü yo dya menzumü a Israel ngue c'ua ra mbä'c'äji. Xo
'ñe yo menzumü a Israel yo vi juajnüğue, ra
mbäräji c'ü me na nots'ügue, eñe e Simeón va
unü 'na pojö Mizhocjimi.
- 33 E José 'ñe e María me go nguijñivi c'o vi mama
e Simeón ja rvá cja c'e ts'it'i. 34-35 Nuc'ua e Simeón
cjanu o dyötpüvi Mizhocjimi. Cjanu o xipji e María
c'ü nu nana e Jesús:

—Dyärä c'ü rá xi'ts'i. Mizhocjimi o xipji o ējē ne
ts'it'i ngue c'ua 'ma ya ra nocü, ra 'ñetse yo nte ja
ga nguijñi o mü'büji. Yo ín menzumögöji a Israel,
na puncjü c'o dya ra dyätpä o jña nu, nguec'ua
dyra salvaji. Y xo na puncjü c'o ra dyätpä o jña,
nguec'ua ra salvaji. Me ra nu'uji na ü nu. Nguec'ua
xo 'ñetsc'e me ra sufre in mü'bügue nza cja 'ma cjó
c'o ri tjocüts'ü 'na tjëdyi, eñe e Simeón.

36 Mi bübü 'na ndixü c'ü mi 'ñünbü o mü'bü
Mizhocjimi ma zopjü c'o nte. Nuc'ü, mi chjü e
Ana. Mi ngue o xunt'i e Fanuel, mi mboxxbëche cja
e Aser. Anguezze ya mi male. Ts'i vi ndü c'ü nu xíra,
vi mimivi sietetjo cjë. 37 Y ndeze 'ma o ndü c'ü nu
xíra, ya vi mezhe ochenta y cuatro cjë. Mi bübü cja
c'e templo, dya mi c'ueñe nu. Mi ötü Mizhocjimi
zö xõmü zö ndempa. Y mi mbempje. 38 'Ma xe mi

bübü nu e José 'ñe e María 'ñe e Jesús, o ējē c'ua e Ana o unü 'na pöjö Mizhocjimi. Nuc'ua o mbürü e Ana o xipji c'o nte pje ro mbëzhi c'e ts'it'i. Na ngue mi cārā a Jerusalén c'o mi te'be ro ējē 'naja c'ü ro 'ñeme libre anguezeli.

El regreso a Nazaret

³⁹ Nuc'ua e José 'ñe e María, 'ma ya vi tsjavi texe c'ua ja nzi ga mama c'ü q ley Mizhocjimi, cjanu o nhogü o mëvi a Nazaret c'ü mi ngue o jñiñivi c'ü tsja a Galilea. ⁴⁰ C'e ts'it'i o nocü mi te na zëzhi. Y mi cjijñi na jo o ñi, y mi pärä na jo Mizhocjimi. Mizhocjimi mi bübü co anguezeli.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Tsjë'ma tsjë'ma mi pjongüji a Jerusalén c'e mbaxcua c'ü mi chjü Pascua. Nguec'ua 'ma mi sädä c'e mbaxcua, e José 'ñe e María mi pëvi nu.

⁴² 'Ma ya mi pë's'i e Jesús doce cjë, e José 'ñe e María o zidyivi e Jesús o möji a Jerusalén cja c'e mbaxcua. Na ngue tsjë'ma mi pëvi nu. ⁴³ 'Ma mü o cjogü c'e mbaxcua, e José 'ñe e María o mbedyevi a Jerusalén ro möji c'o 'ñaja nte c'o vi 'ñeje a Galilea. Dya mbärävi cjo vi nguejme e Jesús a Jerusalén.

⁴⁴ Mi pëzhivi e Jesús ma dyoji c'o nte. Nguec'ua o nhodüji 'napa cja 'ñiji. Nuc'ua cjanu o jyodüvi e Jesús cja c'o o dyoji, 'ñe cja c'o nu menzumüji c'o mi päräji. ⁴⁵ Pero dya go chöt'üvi. Nguec'ua o nhogüvi c'ua o mëvi na yeje a Jerusalén o ma jyodüvi.

⁴⁶ Nuc'ua 'ma o zö jñipa ndeze 'ma o mbedyevi a Jerusalén, o chöt'üvi e Jesús a mbo cja c'e templo. Ma jü a nde cja c'o xöpüte c'o mi jizhi o ley Mizhocjimi. E Jesús mi ärä c'o mi mamaji, y mi

cjapüji o t'önü c'o. ⁴⁷ C'o xöpüte xo mi cjapüji t'önü e Jesús. O unüji ngüenda e Jesús me mi pë's'i na puncjü o pjeñe, me ma jo va ndünrrü. Nguec'ua va nguijñiji c'ua:

—¿Ja ni 'ñeje c'ü pärä nu? Maco cja ts'it'i nu, eñeji.

⁴⁸ Nuc'ua e José 'ñe e María 'ma mü o jñandavi e Jesús ma jü a nde cja c'o xöpüte, me go nguijñivi. Cjanu o mama c'ua e María:

—Nu'tsc'e ín ch'itsc'ö, ¿jenga i tsjacübe a cjanu? Nin tatague 'ñetscö me rí sufregöbe rgá jorc'ügöbe.

⁴⁹ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjivi:

—Dya ni jyodü rí jyongüvi. ¿Cjo dya in pärävi ni jyodü rá bübü cja o ngumü c'ü mi Tata, rá cjagö c'o o bëpji?, eñe.

⁵⁰ Anguezevi dya mi pärävi pje mi ne ro mama c'o jña c'o vi xipjivi.

⁵¹ Nuc'ua e Jesús o mbedye a Jerusalén co e José 'ñe e María, o möji a Nazaret. Na ngue e Jesús mi ätä c'ü o tata 'ñe c'ü o nana. C'o jña c'o vi mama e Jesús, o mbeñe e María cja o mü'bü pje mi ne ro mama. ⁵² E Jesús o nocü na jo, y mi cjijñi na jo o ñi. Nguec'ua Mizhocjimi mi bübü co anguezze, y me mi mäpä c'ü. Xo 'ñe yo nte, me xo mi mäpäji c'ü.

3

Juan el Bautista predica en el desierto

¹ O mezhe c'ua ja nzi cjë, mi emperador e Tiberio César. Ya mi quince cjë c'ü mi emperador. Mi gobernador e Poncio Pilato a Judea. E Herodes mi gobernador a Galilea. E Felipe mi gobernador a Iturea 'ñe a Traconite. E Lisanias mi gobernador a Abilinia. ² E Anás 'ñe e Caifás mi

mero ndamböcjimi c'o. C'o pa c'o, e Juan c'ü nu t'i e Zácarías mi bübü cja majyadü. 'Na nu pa, Mízhocjimi o 'ñünbü ə mü'bü e Juan o mbürü o zopjü c'o nte. ³ Nguec'ua mi nhodü bëxtjo cja c'e ndare a Jordán, mi xipji c'o nte ro nzhogü ə mü'büji cja Mízhocjimi ro jyëziji c'o na s'o, 'ñe ro ji'iji. Nu'ma, ro perdonao 'ma Mízhocjimi c'o na s'o c'o mi cjaji. ⁴ Mi jinguā c'e profeta Isaías o dyopjü 'na libro. O dyopjü c'ü ro bübü 'na nte cja 'na majyadü c'ü ro mapjü, ro zopjü c'o nte ro xipjiji:

"Rí jyëzgueji c'e 'ñiji c'ü na s'o, rí jyëzgueji c'e 'ñiji c'ü mogü. Na ngue ya ngue ra ñ c'ü ín Jmugöji c'ü bübü a jens'e.

⁵ Ma ra ñejë 'na c'ü manda, rí parejaogöji o 'ñiji, y rí nderesaoji c'o 'ñiji c'o mogü. Je xo rga cjatsc'eji nu, rí jyëziji c'e 'ñiji c'ü na s'o c'o in tēpiji.

⁶ Na ngue ra ñejë nu c'ü o juajnü Mízhocjimi ra salva yo nte texe cja ne xoñijõmü", ro 'ñeñe c'e nte. Je ga cjanu va mama e Isaías c'ü ro mama c'e nte. Nguec'ua 'ma o mbürü e Juan o zopjü c'o nte, o zädä c'e jña c'ü vi mama e Isaías.

⁷ Na puncjü o nte c'o mi pedye cja c'o ə jñiñiji mi pöji cja e Juan ngue c'ua ro jiji cja c'e ndare. Nguec'ua o mama e Juan va xipjiji:

—Nza cjatsc'eji o c'ijmi yo sū ga c'ueñe 'ma tjë o batjü. In sūji ra jñün'c'üji ngüenda Mízhocjimi rí sufregueji, nguec'ua va ñgueji va 'ñe jigueji.

⁸ Pero 'ma na cjuana o nzhogü in mü'büji cja Mízhocjimi, rí tsjadi na jo, ngue c'ua ra jñetse ya nzhogü in mü'büji. In pëzhgueji ra recibidots'üji

Mizhocjimi, na ngue օ mboxbëchets'üji e Abraham. Pero rí xi'tsc'öji, dya cja rí tsijñiji c'ü ni jyodü ra recibidots'üji. Na ngue me na zëzhi Mizhocjimi, sö ra tsjapü yo ndojo ra mbëzhi nte c'o ra jñu's'ü e Abraham, xo ra 'ñench'e օ mü'büji Mizhocjimi. ⁹ Nza cjatsc'eji za'a c'o dya jo c'o quis'i, c'o ya juns'ütjo jacha cja օ dyü'ü, na ngue ya ra dyocüji. Texe za'a c'ü dya jo c'o quis'i, ya bübü ra dyëziji cja rrü mboch'üji cja sivi. Je xo rga cjanu rgá tsja'c'üji, nu 'ma dya ra nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi.

¹⁰ C'o nte mi öönüji mi mamaji:

—¿Pje ni mbë c'ü ni jyodü rá cjajme 'ma, ngue c'ua dya ra tsjacüjme Mizhocjimi rá ma sufrejme?

¹¹ O ndünrrü c'ua e Juan o xipjiji:

—Nu c'ü cäjä yeje pajna, ra unü 'na pajna c'ü dya cäjä. Nu c'ü pë's'i pje ra zi, ra unü c'ü dya pë's'i, eñe e Juan.

¹² Xo ëjë ja nzi c'o mi cobra o ndüvajma, o ëji ro 'ñe ji'iji. O xipjiji e Juan:

—Xöpüte, ¿pje ni mbë c'ü ni jyodü rá cjagöjme?

¹³ O ndünrrü c'ua e Juan o xipjiji:

—Rí cobraji ja c'o nzi ga mama c'o ley; dya rí jñu's'üji rgui cobraji.

¹⁴ Xo o tsja t'önü c'o tropa o mamaji:

—Nuzgöjme, ¿pje xo ni jyodü rá cjagöjme?

O ndünrrü c'ua e Juan o xipjiji:

—Bübü 'ma in pizhiji yo nte, o in pezheji o bëchjine ngue c'ua ra ch'a'c'üji o merio. Pero dya cja rí tsjaji a cjanu. Rí mäji co c'o in rayaji c'o cjõ'tc'üji.

¹⁵ C'o nte me mi cjijñiji e Juan, cjo mi ngue Cristo c'ü mi te'beji ro ëjë. ¹⁶ O mama c'ua e Juan o xipjiji:

—Bübü o mbëpji c'o o cjaja c'ü nu lamu, xäpcäji o correá cja o mbäcua c'ü nu lamu ga mbös'ü. Nutscö ni pje pjëtscö rá pjösc'ö a cjanu nu c'ü va ëtjo. Na ngue me na nojo na puncjü angueze; nutscö rí menutjogö que na ngue 'na mbëpji. Nutscö rí jichi co ndeje yo nte. Pero nu c'ü cja va ëtjo, 'ma rí 'ñench'e in mü'büji angueze, ra dya'c'üji o Espíritu Mízhocjimi c'ü. 'Ma jiyö, ra dya'c'üji rí ma sufreji cja sivi.

¹⁷ Xe go sido go ña e Juan o xipjiji:

—'Na campesino ra jñüs'ü o yelgo, cja rrü mbitsi na jo o ndëxü. C'o ndëxü ra dyüt'ü cja c'ü o t'ujmü c'o, pero c'o paxa ra ndüt'ü co sivi c'o. Je xo ga cjanu rgá tsja nu c'ü cja va ëtjo. Ya bübü angueze ra recibido c'o ra nzhogü o mü'bü, pero c'o dya ra nzhogü o mü'bü, ya bübü ra mboch'üji a sivi c'ü dya ra juench'e, eñe e Juan.

¹⁸ Nujyo, ngue yo o mama e Juan va xipji c'o nte ja rva cja e Cristo. Y na puncjü o jña c'o xe go xipjiji.

¹⁹ C'e gobernador Herodes vi mimivi e Herodías c'ü nu su e Felipe. E Felipe mi ngue c'ü nu cjuarma e Herodes. Y mi cja c'o na s'o e Herodes. Nguec'ua e Juan va huënc'h'i e Herodes mi xipji c'ü dya jo c'o mi cja. ²⁰ Nuc'ua e Herodes go tsja c'ua mas c'o na s'o, go manda o ma pant'aji a pjörü e Juan.

El bautismo de Jesús

²¹ 'Ma mi jichi e Juan c'o nte cja c'e ndare a Jordán, xo ji'i e Jesús. E Jesús 'ma o nguarü o ji'i, cjanu o dyötü c'ua Mízhocjimi. 'Ma ma ötü Mízhocjimi, go xogü a jens'e c'ua. ²² Y o zöbü o Espíritu Mízhocjimi c'ü mi nza cja 'na mbaro, o ëjé

o 'ñe ndägä a xes'e e Jesús. O dyäräji c'ua 'naja c'ü o ña a jens'e o mama:

—Ngue'tsc'e ín Ch'itsc'ö, me rí s'iyats'ü, me rí mä'c'ägö.

Los antepasados de Jesucristo

²³ E Jesús ya mi pë's'i treinta cjë 'ma mü o mbürü o zopjü c'o nte. C'o nte mi mamaji e Jesús mi ngueje nu t'i e José. E José mi t'i cja e Elí. ²⁴ E Elí mi t'i cja e Matat. E Matat mi t'i cja e Leví. E Leví mi t'i cja e Melqui. E Melqui mi t'i cja e Jana. E Jana mi t'i cja e José. ²⁵ E José mi t'i cja e Matatías. E Matatías mi t'i cja e Amós. E Amós mi t'i cja e Nahum. E Nahum mi t'i cja e Esli. E Esli mi t'i cja e Nagai. ²⁶ E Nagai mi t'i cja e Maat. E Maat mi t'i cja e Matatías. E Matatías mi t'i cja e Semei. E Semei mi t'i cja e José. E José mi t'i cja e Judá. ²⁷ E Judá mi t'i cja e Joana. E Joana mi t'i cja e Resa. E Resa mi t'i cja e Zorobabel. E Zorobabel mi t'i cja e Salatiel. E Salatiel mi t'i cja e Neri. ²⁸ E Neri mi t'i cja e Melqui. E Melqui mi t'i cja e Adi. E Adi mi t'i cja e Cosam. E Cosam mi t'i cja e Elmodam. E Elmodam mi t'i cja e Er. ²⁹ E Er mi t'i cja e José. E José mi t'i cja e Eliezer. E Eliezer mi t'i cja e Jorim. E Jorim mi t'i cja e Matat. ³⁰ E Matat mi t'i cja e Leví. E Leví mi t'i cja e Simeón. E Simeón mi t'i cja e Judá. E Judá mi t'i cja e José. E José mi t'i cja e Jonán. E Jonán mi t'i cja e Eliaquim. ³¹ E Eliaquim mi t'i cja e Melea. E Melea mi t'i cja e Mainán. E Mainán mi t'i cja e Matata. E Matata mi t'i cja e Natán. ³² E Natán mi t'i cja e David. E David mi t'i cja e Isaí. E Isaí mi t'i cja e Obed. E Obed mi t'i cja e Booz. E Booz mi t'i cja e Salmón. E Salmón mi t'i cja e Naasón. ³³ E Naasón mi t'i cja e Aminadab.

E Aminadab mi t'i cja e Aram. E Aram mi t'i cja e Esrom. E Esrom mi t'i cja e Fares. E Fares mi t'i cja e Judá. ³⁴ E Judá mi t'i cja e Jacob. E Jacob mi t'i cja e Isaac. E Isaac mi t'i cja e Abraham. E Abraham mi t'i cja e Taré. E Taré mi t'i cja e Nacor. ³⁵ E Nacor mi t'i cja e Serug. E Serug mi t'i cja e Ragau. E Ragau mi t'i cja e Peleg. E Peleg mi t'i cja e Heber. E Heber mi t'i cja e Sala. ³⁶ E Sala mi t'i cja e Cainán. E Cainán mi t'i cja e Arfaxad. E Arfaxad mi t'i cja e Sem. E Sem mi t'i cja e Noé. E Noé mi t'i cja e Lamec. ³⁷ E Lamec mi t'i cja e Matusalén. E Matusalén mi t'i cja e Enoc. E Enoc mi t'i cja e Jared. E Jared mi t'i cja e Mahalaleel. E Mahalaleel mi t'i cja e Cainán. ³⁸ E Cainán mi t'i cja e Enós. E Enós mi t'i cja e Set. E Set mi t'i cja e Adán. E Adán mi t'i cja Mizhocjimi na ngue o dyät'ä Mizhocjimi c'ü.

4

Tentación de Jesús

¹ Q Espíritu Mizhocjimi me go 'ñünbü ɔ mü'bü e Jesús o mbedye cja c'e ndare a Jordán, o ma cja 'na majyadü nu ja dya cjó mi ndeñe. Na ngue mi ätä ɔ Espíritu Mizhocjimi. ² O mezhe nu cuarenta pa. Xo mi bübü nu, e Satanás nu c'ü dya jo, mi xipji e Jesús c'ü ro tsja c'o na s'o. C'o cuarenta pa, dya pje zi e Jesús. 'Ma ya vi cjogü c'o pa c'o, o zant'a c'ua e Jesús. ³ Nuc'ua e Satanás nu c'ü dya jo, o xipji e Jesús:

—Ngue'tsc'e ɔ T'itsc'e Mizhocjimi, nguec'ua rí xipjigue yo ndojo ra mbëzhi o xëdyi rí sigue, eñe c'ü dya jo.

⁴ O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Dya rá ä'tc'ägö c'ü in xitsi. Na ngue je t'opjü o jña Mizhocjimi c'ü dya nguextjo xëdyi rga minc'öjme. C'ü xenda ni jyodü, ngue c'ü rá cjajme texe ja c'o nzi ga mama Mizhocjimi.

⁵ Nuc'ua c'ü dya jo o zidyi e Jesús cja 'na t'eje c'ü ma ndä'ä. O mezhe 'na ndajme o jíchi texe yo jñiñi cja ne xoñijõmü. ⁶ Nuc'ua c'ü dya jo o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e rá da'c'ü rí mandague texe cja yo jñiñi yo in jandague. Xo rá da'c'ü texe yo me ni muvi yo bübü cja yo jñiñi. Texe yo, ya ch'acügö yo. Ra sö rá unü c'ü rí ne rá unü. ⁷ Nu 'ma rí ndüñijõmü rí matcügö, rí tsjapü in tsjacje texe yo.

⁸ O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Nu'tsc'e Satanás, dya rá ma'tc'ö. Na ngue ya t'opjü o jña Mizhocjimi c'ü rá ndüñijõmüjme rá ma't'üjme Mizhocjimi c'ü ngue in Jmuji. Ynguextjo angueze rá pëpjime, enzgøjme c'ü.

⁹ Xo tsja c'ü dya jo o zidyi e Jesús a ma a Jerusalén, o 'ñe's'e c'ua a xes'e cja 'naja c'o torre c'o mi bübü cja c'e templo. O xipji c'ua:

—Ngue'tsc'e o T'itsc'e Mizhocjimi, nguec'ua rí dacügue dya a ma a jõmü. ¹⁰ Ni jyodü rí tsjague a cjanu, na ngue ya xo t'opjü o jña Mizhocjimi:

Mizhocjimi ra xipji c'o o anxe rguí 'ñeji a jens'e ra 'ñe mböxc'üji.

¹¹ Ra 'ñe penchc'iji ngue c'ua dya ra s'onnc'ü in cua 'ma rí sos'ü cja ndojo, eñe c'ü ya t'opjü.

Ngue c'ua rí dacügue ndezgua hasta jõmü, eñe c'ü dya jo.

¹² Cjanu o ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Dya rá dacü c'ua ja gui xitscö. Na ngue ya xo t'opjü c'ü dya rá söjme o jña Mizhocjimi c'ü in

Jmugöji, enzgöjme. Nguec'ua dya rá dacü a ma a jõmü para rá nugö cjo ra mböxcö Mizhocjimi, eñe e Jesús.

¹³ Nuc'ua c'ü dya jo, dya mi pãrã pje xe ro xipji e Jesús para ro tsja c'o na s'o, nguec'ua va c'ueñe ja nzi pa, cja ro nzhogü na yeje pje xe ro 'ñe xipji.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Nuc'ua e Jesús o nzhogü o ma a Galilea. Mi bübüvi texe c'ü o poder o Espíritu Mizhocjimi. Nguec'ua texe cja c'o jñiñi c'o mi tsja a Galilea, o mbürü o mamaji c'o ma nojo c'o mi cja e Jesús.
¹⁵ Mi cja e Jesús mi jíchiji cja c'o o nintsjimiji. Texeji mi mamaji:

—Ne bëzo bübüvi Mizhocjimi.

Jesús en Nazaret

¹⁶ O ma c'ua e Jesús a Nazaret nu ja mi menzumü. Nuc'ua c'e pa c'ü mi söyaji, o cjogü a mbo cja c'e nintsjimi ja c'o nzi ma cja c'ü o tjürü. Cjanu o mimi nu. Cjanu o böbü c'ua ro xörü. ¹⁷ Cjanu o ch'unü c'ua c'e libro c'ü vi dyopjü e Isaías c'ü mi profeta. Cjanu o xüçü c'e libro c'ü mi 'mans'a, o chöt'ü nu ja mi t'opjü a cjava:

¹⁸ O Espíritu Mizhocjimi bübü co nutscö, na ngue o juancögö.

O juancögö rá zopjü c'o unü ngüenda bëzhiji na puncjü, rá xipjiji jña c'o rguí mäji.

O juancögö rá cjapü ra mäjä c'o me nzhumü o mü'bü.

O juancögö rá zopjü yo nte yo dya libre, rá xipjiji ja rgá sö ra 'ñemeji libre.

C'o ndëzhö, rá cjapü ra jñandajji.

C'o me sufre, rá emeji libre.

19 O juancügö rá xipji yo nte c'ü ya zädä c'o pa c'o o juajnü Mizhocjimi ra salvaji.

20 Cjanu o mbans'a c'ua c'e libro, cjanu o unü c'ü mi pëpjí cja nintsjimi. Cjanu o mimi c'ua ro jíchi c'o nte. Texe c'o mi cárä cja c'e nintsjimi me mi cjinch'iji angueze, mi te'beji pje pjézhi c'o ro mama. **21** Nuc'ua cjanu o ña e Jesús o xipjiji:

—Nu o jña Mizhocjimi nu cja ró xörügö, ya zädä dya a ndetsc'eji nu, eñe.

22 C'o nte, me co nguijñiji y me go mamaji:

—Me na jo yo jña yo mama nu, pero ¿ja ga mbärä nu? Maco ngue nu t'i e José c'ü mi ngue ín menzumögöji.

23 O mama e Jesús o xipjiji:

—In päräji c'e jña c'ü rí mangöji: “Nu'tsc'e médico, rí dyät'ätsjé ante c'ü rí dyät'ä c'o 'ñaja.” Pe ngue c'ü in cjijñiji dya, cja in mü'büji. Pe xo in ne rí xitscöji a cjava: “Ró äräjme i tsjague c'o me na nojo a Capernaum, maco dya in cjague yo cja ín jñiñigöji”, rí 'ñenzgöji.

24 O sido o ña e Jesús o mama:

—Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji, c'o na cjuana. Yo nte, dya respetaoji 'na profeta 'ma ngue nu menzumütsjéji. **25** Dyäräji na jo c'ü xo rá xi'tsc'öji. Ya in päräji ja ma cja mi jinguä 'ma mi bübü e Elías. O mezhe jñi cjé nde c'ü dya go 'ñeje o dyebe, nguec'ua mi bübü 'na tjijmi texe cja c'o jñiñi. C'o pa c'o, mi cárä va a Israel na puncjü o ndixü c'o ya vi ndü nu xíra. **26** Pero dya ngue anguezeji c'o o xipji Mizhocjimi e Elías ro 'ñe mbös'ü. O xipji o ma a Sarepta c'ü bëxtjo järä a Sidón, o ma mbös'ü 'na ndixü nu c'ü vi ndü nu xíra, maco dya mi

menzumü a Israel. ²⁷ C'o cjë c'o mi bëbü e Elías, mi cărã va a Israel na puncjü c'o mi sö c'e ngueme c'ü xiji o lepra. Pero dya cjó jogü ne ri 'naja anguezeji. Nguextjo e Naamán c'ü mi menzumü a Siria c'ü o jogü.

²⁸ Nuc'ua c'o mi cărã cja c'e nintsjimi, 'ma mü o dyäräji c'o jña c'o, me co sjeyaji c'ua na puncjü. ²⁹ Go böbüji c'ua, cjanu o pjongüji e Jesús cja c'ü o jñiñiji, o zidyiji cja c'e dyä'ä nu ja mi jäs'ä c'e jñiñi. O zidyiji ro ma pa'maji a jõmü. ³⁰ Pero e Jesús o cjogütjo a nde anguezeji, o ma c'ua.

Un hombre que tenía un espíritu malo

³¹ Nuc'ua e Jesús o zöbü o ma c'ua a Capernaum c'ü mi ngue 'na jñiñi a Galilea. Chjüma chjüma c'o pa c'o mi søyaji, mi jíchi c'o nte cja c'e nintsjimi. ³² C'o nte me mi sūji mi cijñiji:

—Nunca rí äräji a cjanu. Je ni 'ñeje cja Mizhocjimi c'o jña c'o xitsiji nu, eñeji.

³³ Cja c'e nintsjimi, mi bëbü 'na bëzo c'ü vi zürü 'naja o s'ondajma e Satanás nu c'ü dya jo, c'ü o tsjapü o mapjü c'ua na jens'e c'e bëzo. ³⁴ O mama:

—Nu'tsc'e Jesús in menzumü a Nazaret, ¿pje in pë'sc'ü rí ñu co nuzgözme? ¿Cjo vi 'ñeje rí tsjacü rá ma sufregözme? Nutscö rí pâ'c'ä. Ngue'tsc'e o T'itsc'e Mizhocjimi, dya bëbüts'ü c'o na s'o.

³⁵ E Jesús o huënh'i c'ua c'ü o s'ondajma c'ü dya jo o xipji:

—Tso't'ü in te. Pedye cja ne bëzo.

Nuc'ua c'ü o s'ondajma c'ü dya jo o tsjapü o nügü c'e bëzo a nde c'o nte c'o mi cărã. O mbedye c'ua c'e s'ondajma cja c'e bëzo y dya pje tsjapü. ³⁶ Me co nguiñi c'ua c'o nte, o mamaji:

—¿Pje pjëzhi c'ü pë's'i ne bëzo c'ü me na nojo? Manda yo o s'ondajma c'ü dya jo nza cja c'ü ri pë's'i o poder. Xipjiji ra mbedyeji, cja na mbedyeji c'ua.

³⁷ Nguec'ua texe cja c'o jñiñi c'o tsja a Galilea, me mi mamaji c'o ma nojo c'o mi cja e Jesús.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Nuc'ua e Jesús o böbü o mbedye cja c'e nintsjimi. Cjanu o ma c'ua o zät'ä cja nu ngumü e Simón. C'ü nu to'o e Simón, mi sö pa'a. O xipjiji c'ua e Jesús ro jocü. ³⁹ Nuc'ua e Jesús o ëjë nu ja mi orü c'e ndixü. Cjanu o huënc'h'i c'ua c'e pa'a. O c'ueñe c'ua c'e pa'a. O nanga c'ua na zëzhi c'e ndixü, cjanu o dyät'ä o jñõnü cjanu o ziji.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ 'Ma ya ma quibi e jyarü, ma ëjë c'o nte ma siji c'o o dyoji c'o mi sö pje nde ma ngueme, ma sinpiji e Jesús. Nuc'ua e Jesús mi ë's'ë o dyë nzi 'naja c'o mi sö'dyë, y mi jogüji. ⁴¹ Na puncjü c'o mi sö'dyë c'o o mbedye o s'ondajma c'ü dya jo. Nzi ma mbedye, nzi ma mamaji:

—Ngue'tsc'e o T'its'ü Mizhocjimi, eñe c'o s'ondajma.

E Jesús mi huënc'h'iji, dya mi jëzi ra ñaji, na ngue mi päräji e Jesús mi ngue e Cristo.

Jesús predica en Galilea

⁴² Nuc'ua 'ma mü o jyas'ü, o mbedye e Jesús o ma cja 'na majyadü nu ja dya cjó mi ndeñe. Nuc'ua c'o nte mi jodüji e Jesús. 'Ma mü o chöt'üji, mi süjmüji ngue c'ua dya ro xõgü co angueziji. ⁴³ O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Xo ni jyodü rá ma zopjü c'o nte c'o cārā c'o nan'ño jñiñi, rá xipjiji ni jyodü ra dyätäji Mizhocjimi, na ngueje ngue c'ü manda. Ngue c'ü vi juancügö Mizhocjimi rá cjagö, eñe.

⁴⁴ O ma c'ua cja c'o 'ñaja jñiñi c'o mi tsja a Galilea, mi zopjüji cja c'o o nintsjimiji.

5

La pesca milagrosa

¹ 'Na nu pa, e Jesús mi bëbü cja squina c'e zapjü c'ü ni chjü Genesaret. O ëjëc'ua na puncjü o nte, me mi chütüji ngue c'ua ro dyäräji o jña Mizhocjimi. ² E Jesús o jñanda c'ua yeje bë'ü c'o ma jä'ä cja squina c'e zapjü. C'o mbëjmō ya vi mbes'eji cja c'o bë, mi pe'ch'eji c'o o rreji. ³ E Jesús o dat'ü c'ua cja 'naja c'o bë c'ü mi ngue o cjaja e Simón. Cjanu o xipji c'ua e Simón xe ro ndütü c'e bë a ma cja c'e ndeje. O mimi c'ua cja c'e bë, o jíchi c'o nte.

⁴ Nuc'ua 'ma mü o nguarü o ña, o xipji e Simón:

—Mague cja c'e ndeje nu ja xenda na jë'ë. Rí pät'äji c'o in rreji ngue c'ua rí sürüji o jmō.

⁵ O ndünrü c'ua e Simón o xipji:

—Xöpüte, 'naxðmü ró pëpjijme, dya ró sürüjme. Pero rá pät'ägö ne rre ja c'o nzi gui xitsi, eñe.

⁶ O tsjaji c'ua ja va xiji. O zürüji c'ua na puncjü o jmō, nguec'ua ya ma xüt'ü c'e rre. ⁷ Nuc'ua o juãjpjä o dyëji c'o o dyoji c'o ma cäjä cja c'ü 'naja bë, ngue c'ua ro ëji ro 'ñe mbös'üji. O ëjëji c'ua, o nichiji nza yeje c'o bë, ya mi ne ro nguibi c'o. ⁸ E Simón Pedro 'ma mü o jñanda c'o jmō, o ndüñijõmü a jmi e Jesús, o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí sū rgá bëbü in jmigue. Na ngue me na s'ozgö, rí tū ín nzhubü, eñe.

⁹ Me mi sū e Simón Pedro na ngue ma puncjü c'o jmō c'o vi zürüji. Xo mi sū c'o mi dyoji e Pedro cja c'e bü. ¹⁰ Xo mi sū e Jacobo 'ñeje e Juan c'o mi ngue o t'i e Zebedeo. Mi ngue o dyoji e Simón Pedro. E Jesús o xipji c'ua e Simón:

—Dya rí sū; chenngue dya co nutscö. Nu'tsc'e mi mbëjmögue, mi tennc'e o jmō. Pero nudya rá jí'ts'i rí zopjü yo nte, ngue c'ua ra dyä'tc'äji ra ndennc'eji, xo ra creozüji.

¹¹ Nuc'ua e Simón Pedro 'ñe c'o o dyoji cjanu o pjons'üji a squina c'e bü. O zogüji texe nu, o möji e Jesús, ngue c'ua ro dyätpäji o jña.

Jesús sana a un leproso

¹² 'Na nu pa, e Jesús mi bëbü cja 'na jñiñi nu ja xo mi bëbü 'na bëzo c'ü me mi sö o lepra. C'e bëzo 'ma o jñanda e Jesús, o ëjë o 'ñe ndüñijõmü a jmi, o dyötü ro jocü, o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, nu 'ma in ne'e, sö rí jocüzü ne lepra, eñe c'e bëzo.

¹³ E Jesús o c'uana c'ua o dyë o ndörü, o xipji:

—Rí negö ra jogüts'ügue, eñe.

Jo ni c'ueñe c'ua c'e lepra. ¹⁴ E Jesús o xipji c'ua c'e bëzo:

—Dya cjó rí ma xipjigue ja va jogüts'ü. Nguextjo c'e mböcjimi rí ma jíchitsjé c'ü ya jogüts'ü. Cja rrí unügue c'ua, ja c'o nzi va manda e Moisés. Nuc'ua ra mbärä yo nte c'ü ya jogüts'ü, eñe.

¹⁵ Zö vi xipji e Jesús c'e bëzo c'ü dya cjó ro xipji, pero xenda go mamaji c'o mi cja e Jesús. Nguec'ua o ëjë na puncjü o nte ro dyäräji e Jesús, y ngue c'ua

e Jesús ro jocü c'o mi sö'dyë. ¹⁶ Nguec'ua e Jesús mi xögü mi pa cja c'e majyadü nu ja dya cjó mi ndeñe, mi ötü Mizhocjimi.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ 'Na nu pa e Jesús mi xöpü c'o nte. Xo mi cärä nu, ja nzi c'o fariseo 'ñe ja nzi c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi. Vi 'ñeji texe cja c'o jñiñi c'o mi tsja a Galilea 'ñe c'o mi tsja a Judea. Xo mi cärä c'o vi 'ñeje a Jerusalén. C'ü o poder Mizhocjimi mi bübüvi co e Jesús ro jocü c'o mi sö'dyë. ¹⁸ O ejë c'ua ja nzi bëzo c'o ma tuns'ü 'na bëzo cja 'na pjinguã. C'e bëzo, dya mi sö ro 'ñõmü. Mi ne ro tsjocüji nu ja ma bübü e Jesús, ngue c'ua ro ngöbüji a jmi ro jocü. ¹⁹ Pero dya sö ja rvá tsjocüji, na ngue me mi ndüji nu cja c'e ngumü. O ndes'ejí c'ua a xes'e cja c'e ngumü. O xo's'üji c'ua c'o mi t'üs'ü, cjanu o sjö'büji c'e bëzo a jmi e Jesús a nde cja c'o nte. ²⁰ Nguec'ua o unü ngüenda e Jesús c'ü mi junt'ü o mü'büji c'ü ro tsja anguezze ro jocü c'e bëzo. Nguec'ua o mama c'ua e Jesús o xipji c'e bëzo:

—Nu'tsc'e sê, rá perdonao ts'ü dya in nzhubü, eñe.

²¹ Nuc'ua c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo o nguijñiji: “¿Pje pjëzhi ne bëzo nu mama perdonao o nzhubü? Chjëntjovi c'ü ro zadü Mizhocjimi nu. Maco dya cjó sö ra perdonao o nzhubü; nguextjo Mizhocjimi.”

²² Mi pâxtjo e Jesús c'o mi cjijñi anguezzeji, nguec'ua o xipjiji c'ua:

—¿Jenga *in* cjijñiji a cjanu in mü'büji? ²³ Ró xipji ne bëzo: “Rá perdonao ts'ü dya in nzhubü”, ró embe, pero dya cjó sö ra mbärä cjo ya ma o nzhubü. Pero 'ma rá xipji ne bëzo: “Rí ñanga rí

nzhodü", rá embe; nu 'ma ra nanga c'ua ne bëzo ra nzhodü, nu'ma, ixtí pärägueji 'ma c'ü dya rí on'c'üji. **24** Nutscö rvá ëjë cja Mízhocjimi, ya ch'acö poder cja ne xoñijõmü rá perdonaots'üji c'o na s'o c'o in cjaji. Unnc'eki dya ngüenda ngue c'ua rí päräji c'ü rí pë'sc'ö c'e poder, embeji.

Cjanu o zopjü c'ua c'e bëzo c'ü dya mi sö ro 'ñõmü, o xipji:

—Rí ñianga, chunsc'e nu in pjinguã nu in os'ü, ma'a in nzumü, embeji c'e bëzo.

25 O nanga c'ua c'e bëzo c'ü dya mi sö ro 'ñõmü. Texeji o jñandaji 'ma mü o nanga c'e bëzo. Nuc'ua c'e bëzo o nduns'ü c'ü o pjinguã c'ü mi os'ü, cjanu o ma o ngumü, me mi unü 'na pöjö Mízhocjimi. **26** C'o nte, me go pizhiji go mamají:

—Me na nojo Mízhocjimi. Nudya ró jandaji yo me na nojo. ¿Cjó ro nguijñi c'ü ri pë's'i poder a cjanu 'na nte?

Jesús llama a Leví

27 O mbedye c'ua nu e Jesús, o jñanda 'naja bëzo c'ü mi chjü e Leví c'ü mi cobra o contribución. Mi junrü nu ja mi cobraji o contribución. E Jesús o xipji c'ua:

—Chenngue co nutscö rí dyätcä ín jña.

28 Nuc'ua e Leví o zogü texe c'e bëpji c'ü mi cja, o böbü o mëvi e Jesús.

29 E Leví o manda o dyät'äji o jñõnü cja nu ngumü, o mbita e Jesús. Xo ma'a nu, na puncjü c'o mi cobra o contribución, o ma ziji o xëdyi e Jesús 'ñe e Leví. **30** C'o xöpüte 'ñe c'o fariseo mi so'büji ma xipjiji c'o o discípulo e Jesús:

—¿Jenga 'natjo c'ua in sigueji o xëdyi yo cobra o contribución yo me cja c'o na s'o?

31 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu c'ü dya sö'dyë, dya ni jyodü o médico. C'o ni jyodü o médico, ngueje c'o sö'dyë. **32** Je xo ga ciatjonu, dya ngue c'o cjapü cja na jo c'ü rvá 'ñe xipji ra nzhogü o mü'büji cja Mizhocjimi; ngue c'o pârâ tû o nzhubü.

Le preguntan a Jesús sobre el ayuno

33 O xipjiji c'ua e Jesús:

—C'o o discípulo e Juan me mbempjeji y me ötüji Mizhocjimi. Je xo ga ciatjonu c'o o discípulo c'o fariseo. Maco yo in discípulogue siji o xëdyi 'ma mbempje c'o 'ñaja.

34 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji 'na jña, ngue c'ua ro mbäräji jenga dya mi mbempje c'o o discípulo. O xipjiji:

—'Ma ra chjüntü 'na së'ë, 'ma dya be cjuarü c'e chjüntü, dya sö rí tsjapüji c'o o dyoji ra nzhumüji. Na ngueje xe ri bübütjo c'e së a nde angueziji.

35 Pero ra zädä c'o pa 'ma ra zinbijji c'e së. Nuc'ua cja ra mbempjeji rgá nzhumüji 'ma.

36 O sido o ña e Jesús o xipjiji c'ü 'na ejemplo:

—'Ma cjó c'o cajä 'na zébitu c'ü ya xüt'ü, dya ra xü't'ü 'na bitu c'ü nuevo cja rrü mbä't'ä cja c'e zébitu. Na ngue 'ma rga cjanu, ra s'odü 'ma c'ü cja dadyo. Y c'e ts'ipéraso c'ü vi xü't'ü cja c'ü cja dadyo, dya xo ra chjénui c'e zébitu. **37** Yo nte, dya xich'iji o õt'apjü cja zëcuëro. Na ngue ro xüt'ü c'o zëcuëro, ro pjödü c'e t'apjü. Y dya cja ro jogü c'ua c'o zëcuëro. **38** Ni jyodü ra xich'iji o õt'apjü cja cuëro

c'o cja nuevo, ngue c'ua dya ra s'odü o cuëro ra pjödü c'e t'apjü.

O mama a cjanu e Jesús ngue c'ua ro unü ngüenda c'o nte 'ma ro dyätpäji o jña, pero 'ma ro sido ro tsjaji c'o tjürü c'o mi cjaji, ro s'odü o mü'büji. ³⁹ Xo mama e Jesús, 'ma cjó c'o me süpü c'o o tjürü c'o ín mboxatitaji, nu 'ma ra dyärä ja ga cja o 'ñiji anguezze, nu'ma, 'na ra mama c'e nte: "Dya rí negö, na ngue xenda na jo ne 'ñiji nu ya rí pagö."

6

Los discípulos recogen trigo en el día de descanso

¹ Na c'o pa c'o mi söya c'o mi menzumü a Israel, e Jesús 'ñe c'o o discípulo mi cjogüji nu ja mi cja o ndëxü. C'o discípulo mi tücüji o ñirëxü, mi tjõ't'ü co o dyëji, cja ma zaji. ² Mi cärä ja nzi c'o fariseo c'o o xipji c'o discípulo:

—¿Jenga in tücüji o ñirëxü? Maco mama c'ü o ley Mizhocjimi c'ü dya sö rá cjaji a cjanu yo pa yo rí söyaji.

³ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ya i xörügueji nu c'ü o tsja e David 'ñe c'o mi dyoji, 'ma ya mi sant'aji; maco dya in so'büji anguezze. ⁴ O cjogü e David cja o ngumü Mizhocjimi nu ja ma sjü. Cjanu o jñü c'ua c'o tjõmëch'i c'o mi jüsp'üji Mizhocjimi nu. Nuc'ua e David 'ñe c'o mi dyoji o ziji c'o tjõmëch'i. Maco mama c'e ley c'ü dya cjó mi sö ro zi c'o; mi nguextjo mböcjimi c'o mi sö ro zi c'o.

⁵ O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Nutscö rvá ēcjö cja Mizhocjimi, sö rá mangö ja rgui sūpüji yo pa yo rí soyaji, embeji c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo.

El hombre de la mano seca

⁶ Nuc'ua c'ü xe 'na nu pa c'ü mi soyaji, o cjogü e Jesús a mbo cja c'e nintsjimi. Cjanu o jíchi c'o nte. Mi bübü nu 'na bëzo c'ü mi dyot'ü o jodyë. ⁷ C'o xöpüte 'ñe c'o fariseo me mi jandaji e Jesús, mi nuji cjo ro jocü o nte c'e pa c'ü mi soyaji. Mi jodüji ja rvá ngöt'üji e Jesús cja c'o pje mi pjëzhi. ⁸ E Jesús ixmi pärä c'o na s'o c'o mi mbeñe anguezeli. O xipji c'ua c'e bëzo c'ü mi dyot'ü o dyë:

—Böbügue, rgui 'ñeje a nde, eñe.

Cjanu o böbü c'ua c'e bëzo o ma a nde. ⁹ Nuc'ua e Jesús o xipji c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo:

—Rá cja'c'üji 'na t'önü. ¿Ja ngue c'ü mama c'ü ín leygöji rá cjaji yo pa yo rí soyaji? ¿Cjo mama rá cjaji c'o na jo o rá cjaji c'o na s'o? ¿Cjo mama rá pjös'üji yo nín minteji o rá pö't'üji?, eñe.

¹⁰ Nuc'ua e Jesús o nguinch'i na jo texe c'o nte c'o mi cárä a jmi. Cjanu o xipji c'e bëzo:

—C'uana in dyë, eñe.

Cjanu o c'uana c'ua o dyë, y ixco jogü c'ua. ¹¹ Pero c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo me go sjeyaji, mi pötma mamají ja rvá sö pje ro tsjapüji e Jesús.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² C'o pa c'o, o ma e Jesús cja t'eje. 'Naxõmü va dyötü Mizhocjimi nu. ¹³ Nuc'ua 'ma mü o jyas'ü, o ma't'ü c'o o discípulo. Cjanu o xöcü doce anguezeli c'o xo jñusp'ü o tjü apóstole. ¹⁴ O juajnü e Simón c'ü xo jñusp'ü e Pedro. Xo juajnü e Andrés c'ü nu cjuarma e Simón. Xo juajnü e Jacobo 'ñe e Juan

'ñe e Felipe 'ñe e Bartolomé. ¹⁵ Xo juajnü e Mateo 'ñe e Tomás 'ñe e Jacobo c'ü mi t'i cja e Alfeo. Xo juajnü e Simón c'ü mi revolucionario. ¹⁶ Xo juajnü e Judas c'ü nu cjuarma e Jacobo. Xo juajnü e Judas Iscariote, nu c'ü ro mbö e Jesús.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ E Jesús 'ñe c'o o discípulo o zöbüji c'ua cja c'e t'eye, o zät'äji cja 'na batjü o böbüji nu. Mi cärä nu na puncjü o nte c'o mi dyoji e Jesús c'o mi ätpä o jña. Xo mi cärä na puncjü c'o 'ñaja nte. Vi 'ñeji a Judea 'ñe a Jerusalén. Je xo vi 'ñeji texe a squina c'e mar a ma a Tiro 'ñe a Sidón. Vi 'ñeji ro 'ñe dyäräji e Jesús. Xo vi 'ñeji ngue c'ua e Jesús ro jocü c'o mi sö'dyë. ¹⁸ Nuc'ua e Jesús o jocüji hasta c'o vi zürü c'o o s'ondajma e Satanás nu c'ü dya jo, xo jocü c'o. ¹⁹ Texe c'o nte mi jodü ja rvá ndörüji e Jesús, na ngue mi pë's'i o poder mi jocü c'o mi sö'dyë.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Nuc'ua e Jesús o jñanda c'o nte c'o mi dyoji c'o mi ätpä o jña, o xipjiji:

—Nu'tsc'ejí zö in pöbreji, pero 'ma in jodügueji Mizophjimi, ngue c'ü rgui mäcjeji. Na ngue ya ngue in Jmugueji dya Mizophjimi.

²¹ 'Zö in sant'aji dya, pero ngue c'ü rgui mäcjeji. Na ngue Mizophjimi ra dya'c'üji c'o me nda na jo, dya pje ra bë'ts'iji.

'Zö me in nzhumüji dya, pero ngue c'ü rgui mäcjeji. Na ngue Mizophjimi ra tsja'c'ü me rí mäcjeji.

²² 'In ätcäji ínjagö nutscö rvá ejë cja Mizophjimi. Nguec'ua bübü 'ma ra nuc'üji na ü yo in menzumügueji, ra pjongüts'üji a nde anguezeli ra

xi'ts'iji c'o me na s'o rgá zanc'eji. Zö ra tsja'c'üji a cjanu, pero ngue yo rgui mäcjeji yo. ²³ C'o pa 'ma ra tsja'c'iji ga cjanu, me rí mäcjeji na puncjü. Na ngue Mizhocjimi a jens'e ra ngõ'tc'üji na jo. C'o in mboxpalegueji xo tsjaji a cjanu o tsjapüji o sufre c'o profeta c'o mi cära mi jinguã.

²⁴ "Ma in ricoji, nu 'ma in mäpäji c'o in pë's'iji, nu'ma, juentsc'iji 'ma, na ngue ra tsja'c'üji Mizhocjimi rí sufreji.

²⁵ "Ma in pëzhgueji c'ü dya pje bë'ts'iji, juentsc'iji. Na ngue ra tsja'c'üji rí sant'aji.

"Ma me in mäjä gui minc'iji dya, 'ma dya in mäpqueji Mizhocjimi, juentsc'iji. Na ngue ra tsja'c'üji me rí nzhumüji me rí huëgueji.

²⁶ 'Juentsc'iji na ngue c'ü ra tsja'c'üji Mizhocjimi, nu 'ma ra mama texe yo nte c'ü na jots'üji. Je xo va cjanu va tsja c'o in mboxpalegueji, o mamaji c'ü me ma jo c'o profeta c'o dya ma cjuana.

El amor a los enemigos

²⁷ 'Nu'tsc'iji in äräji, rí xi'ts'iji rí s'iyagueji c'o in üji, rí tsjaji na jontets'üji cja c'o nuc'üji na ü. ²⁸ Rí ma'tp'üji Mizhocjimi c'o sanc'üji. Xo rí dyötpüji Mizhocjimi c'o jün'sc'üji o bëchjine. ²⁹ 'Ma cjó c'o ra yapc'ü in jmiji cja in jodyëji, xo rí jyëziji ra yapc'üji c'ü 'na lado. 'Ma cjó c'o ra ngannc'aji c'ü in tëjëji, xo rí jyëziji ra ngannc'aji c'ü in jeji. ³⁰ 'Ma cjó c'o pje ra dyö'tc'üji, unüji c'ü ni jyodü c'o. 'Ma cjó c'o pje ra jñünnc'üji 'ma ngue in tsjacjeji, dya cja rí dyötüji. ³¹ C'ua ja nzi gui ñegueji c'ü ra s'iyats'üji yo nte, je xo rgui s'iyagueji a cjanu anguezéji.

³² "Ma nguextjo c'o s'iyats'üji c'o in s'iyaji, ¿ja bübü c'o na jo c'o in cjagueji 'ma? Maco c'o cja na

s'o, xo s'iyaji c'o s'iya anguezeli. ³³ Nu'tsc'eji, 'ma nguextjo c'o pjöxc'üji c'o in pjös'üji, ¿ja bübü c'o na jo c'o in cjagueji 'ma? Maco c'o cja na s'o, xo pjös'üji c'o pjös'ü anguezeli. ³⁴ Nu 'ma nguextjo c'o pe'sc'eji c'o in pesp'eji, ¿ja bübü c'o na jo c'o in cjagueji 'ma? Maco c'o cja na s'o, pötca pesp'eji 'ma pje c'o ni jyodü c'o o dyoji. ³⁵ Rí s'iyagueji c'o in üji, rí tsjaji na jontets'üji y rí pesp'eji. Dya rí pëtsaji c'ü pje ra nzhocüts'üji. 'Ma rí tsjaji a cjanu, ra ngõ'tc'üji na jo 'ma Mizophjimi c'ü bübü a jens'e. Y ra jñetse ngue o t'its'üji 'ma anguezeli. Na ngue me na jo anguezeli, me pjös'ü texe yo nte, zö cärä c'o na s'o c'o dya unü 'na pöjö. ³⁶ Rí juentsqueji yo nte c'ua ja nzi ga juen'tsc'eji Mizophjimi c'ü ín Tataji.

No juzguen a otros

³⁷ 'Dya cjó rí so'büji. 'Ma jiyö, ra jñün'c'eji ngüenda Mizophjimi. Dya cjó rí xipjiji: "Na s'ots'ügue", rí 'ñembeji. 'Ma jiyö, xo ra mama Mizophjimi: "Na s'ots'ügueji", ra 'ñents'eji. Nguextjo Mizophjimi ra mama ja ngue c'ü na jo y ja ngue c'ü na s'o. Rí perdonaogueji yo nin minteji; Mizophjimi ra perdonaots'üji. ³⁸ 'Ma cjó c'o pje ni jyodü, rí unügueji. Mizophjimi ra dya'c'eji c'ua texe c'o ni jyodüts'üji, hasta ra mboncjütjo. Ra dya'c'üji c'ua ja nzi gui unnc'eji.

³⁹ O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—¿Ja gui tsjjijñiji? ¿Cjo sö 'naja ngorö ra jíchi o 'ñiji c'ü 'na ngorö? Dya sö. Na ngue ra zo'ovi cja t'ore nza yejui. ⁴⁰ 'Na c'ü cja xötpü, dya xo'ñi cja c'ü nu xöpüte. Cja ra xötpü na jo. Nu'ma, ya ri nza cja c'ü nu xöpüte 'ma.

41-42 ¿Jenga in so'büji yo nin minteji? Maco c'o na s'o c'o cja'a yo nin minteji, pe ts'iquë nza cja 'na ngümpaxa c'ü ri o'o o ndö 'na nte, pero c'o na s'o c'o in cjagueji, na nojo nza cja 'na dyaxü. ¿Jenga dya in unnc'eji ngüenda c'o na s'o c'o in cjagueji? ¿Pje ma jmi in pë'sc'eji c'ü in xiqueji yo nin minteji: "Jyëzgijme rá cjü'pc'özme ne ngümpaxa nu o'o nin chögue", in embeji? Maco dya ixi cjübüğueji c'o dyaxü c'o o'o in chögueji. Nu'tsc'eji in cjapqueji na jots'üji, pero dya cjuana. C'ü rí tsjagueji, ot'ü rí tsjünc'eji c'o dyaxü c'o o'o in chögueji, ngue c'ua ra sö rí jñandaji na jo rí tsjü'p'üji c'e ngümpaxa c'ü o'o a nzhö c'ü nin minteji, eñe e Jesús.

El árbol se conoce por su fruto

43 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—'Na za'a, 'ma dya quis'i o fruta, dya sö ra mamaji na jo c'ü. Pero 'ma quis'i o fruta, dya sö ra mamaji na s'o c'ü. **44** Nzi 'naja za'a 'märä co c'o quis'i. Dya quitsiji o higo cja o bidyi; dya xo quitsiji o uva cja o pëdyi. **45** Je xo ga cjatjonu, 'na nte c'ü na jo, mama o jña c'o na jo, na ngue bübü o mü'bü c'o na jo. 'Na nte c'ü na s'o, mama c'o na s'o, na ngue bübü o mü'bü c'o na s'o. C'o bübü o mü'bü 'na nte, ngue c'o ra mbedye o ne.

Las dos bases

46 ¿Jenga in xitsiji: "Nu'tsc'e Señor, in Jmut's'ögöjme", in enzgöji? Maco dya in cjadi c'ua ja nzi rgá xi'ts'iji. **47** C'o ra ejëzügö, 'ma ra dyätcäji in jña 'ñe 'ma ra tsjaji c'o rí mangö, rá xi'ts'iji cjó chjëntjui c'o. **48** Chjëntjui nza cja 'na bëzo c'ü ro jyäbä na jo 'na ngumü. Ro dyö'bü na jë, cja rrü ngü'p'ü c'ua c'e cimiento co peña. Nuc'ua

'ma ro c'os'ü c'e ndare, ro pjat'ü na zëzhi cja c'e ngumü. Pero dya ro tunbü, na ngue vi tjäbä co peña. ⁴⁹ Pero yo o dyärä yo ró xi'ts'iji, 'ma dya ra tsjaji yo, chjëntjui 'na bëzo c'ü ro jyäbä 'na ngumü c'ü dya ro ngü'p'ü o cimiento, ro 'ñe's'etjo a xes'e cja e jõmü. Nuc'ua c'e ndare ro pjat'ü na zëzhi cja c'e ngumü, cja rrü tunbü c'ua.

7

Jesús sana al siervo de un oficial romano

¹ E Jesús 'ma mü o nguarü o zopjü c'o nte, cjanu o ma c'ua cja 'naja jñiñi c'ü mi chjü a Capernaum.

² Cja c'e jñiñi mi bübü nu 'naja bëzo c'ü mi manda c'o tropa romano. Mi 'ñeje 'na mbëpji c'ü mi s'iya, c'ü mi sö'dyë, ya mi ngue ro ndü. ³ Nuc'ua c'ü mi manda c'o tropa, o dyärä c'o mi cja e Jesús mi jocü c'o mi sö'dyë. O tsja c'ua c'e bëzo o zopjü ja nzi c'o pje mi pjëzhi cja c'o menzumü a Israel, o xipjiji:

—Möji, ma dyötüji favor e Jesús rí xipjiji ra ëjë ra 'ñe jocü nu ín mbëpji.

⁴ C'o pje mi pjëzhi o möji c'ua cja e Jesús, o ma xipjiji:

—Rvá 'ne ö'tc'üjme favor. Sö'dyë c'ü o mbëpji c'e bëzo c'ü manda cja c'o tropa; va pen'c'e 'na jña c'e bëzo rí mague, rí ma tsjapü ra ndis'i c'ü o mbëpji. Na jo rí mague. ⁵ Na ngue zö dya ín menzumügöji c'e bëzo, pero s'iyazügöji nutscöji rí menzumüji a Israel. Nutscöjme o jyäpcäjme ín nintsjimijme, embeji e Jesús.

⁶ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Mö.

Cjanu o möji c'ua. 'Ma ya mi ngue ro zät'äji cja c'ü o ngumü c'e bëzo c'ü mi manda c'o tropa, cjanu o tsja c'e bëzo o xipjji ja nzi c'o o dyoji:

—Möji ma chjünrüji e Jesús.

Cjanu o möji c'ua. 'Ma mü o chjëji e Jesús 'ñe c'o pje mi pjëzhi, o xipjiji c'ua e Jesús c'ua ja nzi va mama c'e bëzo:

—Rvá 'ñe tjün'c'üjme rá xi'ts'ijme c'ü mama c'e bëzo c'ü manda c'o tropa. Nuc'ü, mama a cjava: "Perdonaozü ró ö'tc'ü favor ri mague ín nzumögö, pero dya ni jyodü. Nu'tsc'e me na jots'e, nuzgö rí tügö ín nzhubü. Nguec'ua dya rí tsjogü cja ín nzumü. ⁷ Nguec'ua dya rvá ma nu ja mi bünc'e ro ö'tc'ü ri ma tsjapü ra ndis'i c'ü ín mbëpjigö. Pero 'ma rí mamague c'ü ra jogü c'ü ín mbëpjii, rí pärägö ra jogü 'ma. ⁸ Nza cjazgö, o ch'acügö rí manda cja c'o tropa. 'Ma rí xipjigö 'na tropa ra ma'a ra ma tsja 'na bëpji, jo rrü ma c'ua. 'Ma rí xipjji c'ü 'na tropa ra ëjë, ra ëjë c'ua. Y 'ma rí xipjji c'ü ín mbëpjii ra tsja 'na bëpji, ra tsja c'ua. Nguec'ua rí pärägö 'ma rí mamague c'ü ra jogü c'ü ín mbëpjii, ra jogü 'ma", eñe c'e bëzo va penpe 'na jña e Jesús.

⁹ E Jesús 'ma mü o dyärä c'e jña c'ü vi pejñe c'e bëzo, me co mäjä na ngue c'e bëzo mi junt'ü o mü'bü c'ü ro tsja e Jesús ro jocü c'e mbëpjii. Cjanu o ñezhe c'ua e Jesús o xipji c'o nte c'o mi pöji:

—Dyäräji na jo c'ü rá xi'ts'iji. Nutscöji rí menzumüji a Israel rí ma't'üji Mízhocjimi, pero dya cjó rí töt'ügö yo ín menzumüji c'ü ri enh'e o mü'bü Mízhocjimi c'ua ja nzi ga tsja c'e bëzo c'ü junt'ü o mü'bü c'ü rá cjapü ra ndis'i c'ü o mbëpjii, eñe e Jesús.

10 C'o vi ma ndünrü e Jesús, cjanu o nzhogüji c'ua cja o ngumü c'e bëzo, o 'ñe chöt'üji c'ü ya vi ndis'i c'e mbëpjji c'ü mi sö'dyë.

Jesús resucita al hijo de una viuda

11 'Na nu pa, o mbedye e Jesús nu ja mi bübü, ro ma cja 'naja jñiñi c'ü mi chjü'ü a Naín. Mi pöji angueze na puncjü c'o o discípulo 'ñe na puncjü c'o nte. **12** 'Ma ya mi ngue ro zät'äji cja o ngoxtji c'e jñiñi a Naín, o jñandaji c'ua ma pedye o nte ma tuns'üji 'na añima ro ma dyögüji. Mi nguextjo c'e t'i c'ü mi 'ñeje c'ü nu nana. Ya vi ndü c'ü nu xña c'e ndixü. Mi pöji c'e ndixü na puncjü c'o o menzumüji. **13** Nuc'ua e Jesús c'ü ín Jmugöji, 'ma mü o jñanda me mi huë c'e ndixü, me go sentio o xipji c'ua:

—Dya rí huë, eñe.

14 Cjanu o ëjë c'ua e Jesús a jmi cja c'e caja, cjanu o 'ñe's'e o dyë. C'e caja, dya mi cjo'bü. C'o mi tuns'ü c'e caja o böbüji. Cjanu o mama c'ua e Jesús o xipji c'e añima:

—Nu'tsc'e së, rí xi'tsc'ö rí ñanga.

15 Go nanga go mimi c'ua c'e t'i c'ü mi añima, y cjanu o ña c'ua. O mama c'ua e Jesús o xipji c'e ndixü:

—Bübü dya va nin ch'igue, eñe.

16 C'o nte, me go pizhiji c'ua texeji o mamaji:

—Me na nojo Mízhocjimi. Ya ndo bübüzgöji 'na profeta nu me na nojo. Nujnu, o 'ñeme Mízhocjimi ra mböxcüji nutscöji o ntezgöji, eñe c'o nte.

17 Me mi näntji c'ua e Jesús texe a Judea, na ngue vi tsjapü o te c'e t'i c'ü vi ndü, o bübüzgöji na yeje. Xo mi näntji e Jesús texe cja c'o jñiñi c'o mi chäjtjoji.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸ Nuc'ua c'o o discípulo e Juan o möji, o ma xipjiji e Juan c'o mi cja e Jesús. Nuc'ua e Juan o juajnü yeje c'o discípulo c'o vi säjä. ¹⁹ Cjanu o xipjivi:

—Mëvi cja e Jesús, rí ma dyönüvi a cjava: “¿Cjo ngue'tsc'e c'ü rí te'bejme ra ëjë, o rá te'bejme c'ü 'naja”, rí 'ñembevi c'ü.

²⁰ Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'o bëzo o zät'ävi cja e Jesús, cjanu o xipjivi:

—C'ü rvá ëgöbe; e Juan c'ü mi jichi yo nte cja c'e ndare a Jordán o xitsibe ro 'ñe önnç'übe, ¿cjo ngue'tsc'e c'ü rí te'bejme, o rá te'bejme c'ü 'naja?

²¹ C'e ndajme 'ma mi bübü nu c'o o discípulo e Juan, e Jesús mi jocü na puncjü o nte c'o me mi sufre o ngueme. Xo mi cárä nu na puncjü o nte c'o vi zürü o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. E Jesús o tsjapü o mbedye c'o s'ondajma c'o. Y na puncjü c'o mi ndëzhö, o jocü e Jesús ngue c'ua va jñanda c'o mi ndëzhö. ²² Nuc'ua e Jesús cjanu o xipji c'o yeje o discípulo e Juan:

—Nzhogü rí mëvi cja e Juan, rí ma xipjivi nu yo i jñandavi ró cjagö. Xo rí xipjivi yo i dyärävi ró xipjigö yo nte. Xipjivi ya janda yo mi ndëzhö, 'ñe yo mi me'dye ya nzhodüji na jo. Xipjivi e Juan, yo mi sö o lepra c'ü vi pëgaji, ya jogü yo. Xipjivi, yo mi ngogö, ya äräji dya. Y bübü c'o ya vi ndü y go tetjoji, ya bübütjoji dya. Xipjivi e Juan c'ü rí zopjügö yo pôbre rí xipjiji ja rgá jogü o mü'büji cja Mizhocjimi. ²³ Xipjivi, 'ma cjó c'o ra sido ra 'ñejmezü y dya ra yembeñe c'ü rguí xögü co nutscö, ngue c'ü rguí mäjä c'o, eñe e Jesús va xipji c'o o discípulo e Juan.

24 O ma c'ua c'o o discípulo e Juan. Nuc'ua e Jesús o zopjü c'o nte o xipjiji ja ma cja e Juan, o dyönüji:

—'Ma i möcjeji a ma cja c'e majyadü i ma ñuji e Juan, pe mi cjijñiji rvi chöt'üji 'na bëzo c'ü ri pötpü o jña, nza cja ga pötü o lugar 'na xitji 'ma juant'ü e ndajma. **25** Pe mi cjijñigueji rvi chöt'üji 'na bëzo c'ü ri je'e bitu c'o me ni muvi. Tsijjñiji; c'o je'e bitu c'o me ni muvi, ngue c'o rey 'ñe c'o cärä cja o palacio. **26** 'Ma i ma ñuji e Juan, pe mi cjijñiji rvi chöt'üji 'naja profeta. Jä, rí mangö ngue 'na profeta e Juan. Pero xenda ni muvi o bëpji angueze que na ngue c'o 'ñaja profeta. **27** Je t'opjü o jña Mizhocjimi ja ga cja e Juan c'ü mama a cjava:

Dyärä, ró juajnögö 'na bëzo ra zopjü yo nte ra xipjiji ín jñagö.

Ra ot'ü in xo'ñigue ngue c'ua 'ma rí mague, ya rguí bëbü dispuesto yo nte ra recibidots'üji, eñe.

28 Rí xi'tsc'öji, cja yo nte, dya cjó ch'unü 'na bëpji c'ü rrí muvi nza cja c'ü o unü Mizhocjimi e Juan. Zö me ma nojo c'e bëpji c'ü mi pë's'i e Juan, 'ñe me ma zö, pero xenda na zö 'ma cjó c'o ra tsjapü Mizhocjimi o nte, eñe e Jesús.

29 C'o nte 'ma mü o dyäräji c'e jña c'ü vi mama e Jesús, o unüji 'na pöjö Mizhocjimi. Xo 'ñe c'o mi cobra o contribución. Na ngue vi möji cja e Juan, vi ma ji'iji y vi nzhogü o mü'büji cja Mizhocjimi.

30 Pero c'o fariseo 'ñe c'o mi xöpü c'o ley, iyö c'o. Vi tsjapüji c'ü dya mi muvi c'e bëpji c'ü vi ch'unü e Juan, dya go ma jiji. Maco Mizhocjimi vi mbeñe ro perdonao texe c'o nte. **31** O mama c'ua e Jesús:

—Rá xi'tsc'öji ja ga cja yo nte yo cjë yo rí cäräji dya, c'o dya dyätä e Juan ni ri nguetscö.

³² Anguezeji chjëntjui nza cja yo ts'it'i yo junrü cja chōjmü yo eñe cjaji o mbaxua, ma'tüji o dyozi mamaji: “Ró pjë'pc'ijme o flauta, pero nu'tsc'eji dya i nemeji”, embeji yo nu dyozi. O 'ma jiyö, eñeji cjaji como que ya vi ndü 'na nte, eñe pa ögüji c'e añima, xipjiji nu mit'iji: “Me ró nzhumüjme rvá xörüjme, pero nu'tsc'eji, dya i huëgueji”, eñeji. ³³ C'ua ja nzi ga cja yo ts'it'i, je xo ga ciatjonu yo nte yo cärä yo cjë dya. 'Ma o mbürü e Juan o mbëpi Mizhocjimi, o xögü, dya cjó go zivi o xëdyi c'ü rví mäjä. Nguec'ua yo nte mamaji: “E Juan pë's'i 'naja o s'ondajma c'ü dya jo”, eñeji. ³⁴ Nuc'ua nutscö rvá ëcjö cja Mizhocjimi, rí mäjä rgá sigöji o xëdyi. Nguec'ua ga mama c'o nte c'o dya ne ra dyärä o jña Mizhocjimi: “Chjä, 'naja bëzo nu me ñönü, y me si o vinu. Me xo joji yo cobra o contribución, 'ñe yo 'ñaja yo xiji na s'o”, eñeji. ³⁵ Pero rí xi'tsc'öji, c'o ätä Mizhocjimi unüji na jo ngüenda Mizhocjimi me cjijñi na jo o ñi, me pärä na jo c'ü cja'a; nguec'ua nde nan'ño bëpji va dyacöbe e Juan.

Jesús en la casa de Simón el fariseo

³⁶ 'Na nu pa, 'naja c'o fariseo o mbita e Jesús ro ma o ngumü ro ziji o xëdyi. O ma c'ua e Jesús o zät'ä cja o ngumü c'e bëzo, o cjogü a mbo cjanu o ziji o xëdyi c'e bëzo c'ü vi mbita. ³⁷ Cja c'e jñiñi mi bübü ' na ndixü c'ü mi cja na puncjü c'o na s'o. O mbärä c'ua c'e ndixü c'ü mi bübü e Jesús cja o ngumü c'e bëzo mi siji o xëdyi. Cjanu o ëjë c'ua c'e ndixü cja o ngumü c'e bëzo, ma tū'ü 'na ts'ibotia de ndojo c'ü mi po'o o aceite c'o ma jo ma jyärä. ³⁸ Cjanu o ë ndüñijõmü cja o ngua e Jesús. Me mi huë c'e ndixü, me co mbögü o nguizhö va

mbe'chp'e ə ngua e Jesús. Nuc'ua co c'o ə ñixte, cjanu o ndintspi ə ngua, y me co zü'tp'ü ə ngua. Cjanu o ndüñ c'ua c'e aceite c'ü vi tū, o ngosp'ü ə ngua. ³⁹ C'e fariseo c'ü vi mbita e Jesús, 'ma mü o jñanda c'o mi cja c'e ndixü, cjanu o nguijñitsjë c'ua: "Ne bëzo, 'ma na cjuana ri profeta nu, ro mbärä 'ma cjó ngue ne ndixü nu na tjörü. Ro mbärä pje ma ndixü nu, ro mbärä c'ü me cja na s'o nu." ⁴⁰ O mama c'ua e Jesús o xipji c'e fariseo:

—Simón, bübü 'na jña c'ü rí ne rá xi'ts'i.

O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Xitsigö, xöpüte.

⁴¹ O mama c'ua e Jesús:

—Mi bübü yeje bëzo c'o mi tū ngüenda mi tunpüji 'na bëzo. C'ü 'naja mi tū cuatro mil o mbëxo; c'ü 'naja mi tū cuatro ciento. ⁴² Dya mi jünvi pje rví ngöt'üvi. Nguec'ua c'e bëzo o perdonao nza yejui. ¿Ja gui tsijñi yo yeje bëzo yo o perdonaoji? ¿Ja va ngue c'ü xenda ra gradecido ra ne'e c'e bëzo c'ü ya perdonaoji?

⁴³ O ndünrü c'ua e Simón o xipji:

—Pe ngue c'e bëzo c'ü xenda mi tū na puncjü o merio, xenda ra gradecido c'e bëzo c'ü vi perdonao texe c'o mi tunpü.

E Jesús o xipji c'ua:

—Na cjuana c'ua ja vi tsijñi.

⁴⁴ Nuc'ua e Jesús o jñanda c'e ndixü, cjanu o xipji c'ua e Simón:

—¿Cjo i unü na jo ngüenda c'ü o tsja ne ndixü? Ró säcjö cja in nzumügue, nu'tsc'e, dya i dyacö ndeje c'ü ro pe'ch'e ín cua, c'ua ja nzi ga cja ín chjürögöji. Pero ne ndixü o mbechque ín cua co ə nguizhö, cjanu o ndintsqui ín cua co ə ñixte. ⁴⁵ Nu'tsc'e,

dya í sütcü ín jmi; pero ne ndixü, me sütcü ín cua.
46 Nu'tsc'e, dya pje í xisqui ín ñi; pero ne ndixü o ngoscü ín cua o aceite yo na jo ga jyärä. 47 C'ü vi tsja a cjanu ne ndixü, ixi 'ñetse c'ü o unü ngüenda c'ü tü na puncjü o nzhubü y ya nzhogü o mü'bü. Nguec'ua Mzhocjimi ra perdonao c'o na puncjü o tsja c'o na s'o. Pero 'ma cjó c'o dya ra unü ngüenda cjo ri tü o nzhubü, 'ma dya ra unü ngüenda c'ü ni jyodü ra perdonao Mzhocjimi c'ü, nu'ma, dya xo ra neze 'ma c'ü.

48 Nuc'ua e Jesús o xipji c'e ndixü:

—Rí perdonaots'ü c'o na s'o c'o í tsja, eñe.

49 C'o nte c'o ma siji o xëdyi e Jesús 'ñe e Simón, mi pötma mamaji:

—¿Cjó ngue ne bëzo nu? A poco sö ra perdonaozgöji c'o na s'o.

50 Nuc'ua e Jesús o xipji c'ua c'e ndixü:

—Ya jogü in mü'bügue, na ngue í 'ñench'ezü in mü'bü, í creo c'ü ro perdonaots'ü Mzhocjimi. Ma dya, dya cja rí mbeñe c'o na s'o.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

1 C'o pa c'o, e Jesús mi sät'ä cja texe c'o jñiñi 'ñe c'o ts'ijñiñi. Mi zopjü c'o nte mi xipjiji ja rvá jogü o mü'büji, ngue c'ua Mzhocjimi ro tsjapüji o nte anguezeli. Mi pöji e Jesús c'o doce o discípulo.

2 Xo mi pöji e Jesús ja nzi ndixü c'o vi zürü c'o o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo, 'ñe c'o mi sö'dyë. Mi pöji e Jesús na ngue anguezel vi pjongü c'o s'ondajma, y vi jocü c'o mi sö'dyë. C'ü 'na ndixü mi chjü e María c'ü mi menzumü a Magdala. Nu

c'e ndixü, vi zürü siete c'o o s'ondajma c'ü dya jo, pero vi pjongü e Jesús c'o. ³ C'ü 'na ndixü mi chjü e Juana. C'e ndixü, mi ngue o su e Chuza c'ü mi ngue o ngapta e Herodes, mi manda cja c'o o mbëpjì. C'ü 'naja ndixü, mi chjü e Susana. Xo mi pöji e Jesús c'o 'naja ndixü c'o ma puncjü. Mi pjös'üji e Jesús co c'o o merioji.

El ejemplo del sembrador

⁴ Mi pedye na puncjü o nte cja o jñiñiji, mi pöji e Jesús. 'Na nu pa 'ma ya ma cäji na puncjüji, e Jesús o zopjü c'o nte o xipjiji 'na ejemplo, o mama a cjava:

⁵ —'Na mbonzhëxü o mbedye o ma mbodu o ndëxü. Nuc'ua 'ma ya ma podü, bëbü o ts'indëxü c'o o zobütjo cja 'ñiji nu ja mi cjogü o nte. O ëjë c'ua c'o s'ü o 'ñe jñüs'üji c'o ts'indëxü. ⁶ Bëbü o ts'indëxü c'o je xo zobütjo nu ja c'o dya ma pizhi e jõmü. Nuc'ua 'ma mü o mbes'e, o dyot'ü c'o ndëxü na ngue mi ojtjo o c'ajõmü. ⁷ Bëbü o ts'indëxü c'o o zobütjo nu ja mi bodü o ndö o bidyi. 'Natjo c'ua va mbes'eji. Ts'i vi nocü c'o bidyi, nguec'ua va mbö't'ütjo c'o ts'indëxü, dya jyëzi ro nocü na nojo. ⁸ Bëbü o ts'indëxü c'o o zobü c'ua ja ma jo o jõmü. 'Ma ya mü o nocüji, o jogüji na jo o unüji 'naja ciento ts'indëxü nzi 'na mata.

'Ma mü o nguarü o xipjiji a cjanu yo, go ña c'ua na jens'e e Jesús o mama:

—Nu'tsc'oji bëbü in tsõgueji, rí dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji.

El propósito de los ejemplos

⁹ Nuc'ua c'o o discípulo e Jesús cjanu o dyönüji e Jesús o mamaji:

—¿Pje ne ra mama yo jña yo i xitsijme?

10 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'oji o dya'c'üji Mizhocjimi rí päräji c'ü dya mi pärä c'o nte 'ma ot'ü; o dya'c'üji rí päräji ja ga manda Mizhocjimi. Yo 'ñaja nte, rí xipjigö o ejemplo yo, ngue c'ua zö ra jñandaji y ra dyäräji, pero dya ra mbäräji pje pjézhi c'ü ne ra mama c'o jña.

Jesús explica el ejemplo del sembrador

11 'C'e ejemplo c'ü ró xi'ts'iji, je a cjava. C'o ndëxü c'o ró xi'tsc'öji, ngue c'o ró jyë'tsc'öji o jña Mizhocjimi. **12** C'o ndëxü c'o o zobütjo cja 'ñiji, ró jyë'tsc'öji c'o ärä o jña Mizhocjimi. Nuc'ua va ñej e Satanás c'ü dya jo, va 'ñe jünbü c'o jña cja o mü'büji. Nguec'ua, dya ra 'ñench'e o mü'büji Mizhocjimi. Nguec'ua, dya ra ndintspiji o mü'büji c'o na s'o.

13 C'o ndëxü c'o o zobütjo nu ja c'o dya ma pizhi o jõmü, ró jyë'tsc'öji c'o me mäjä ga dyärä o jña Mizhocjimi, y me mäjä ga creoji. Pero nujyo, dya jëzitsjë ra zi'ch'i na jo o mü'büji c'o jña. Nguec'ua 'ma va ñej e c'o ra sufreji, dya sido creoji Mizhocjimi, xögüji. **14** Nu c'o ndëxü c'o o zobütjo nu ja mi bodü o ndö o bidyi, rá jyë'tsc'öji c'o ärä o jña Mizhocjimi, nuc'ua me mbeñjeji c'o o bëpjiji, 'ñe me jodüji ja rgá ndöji na puncyü o t'opjü, 'ñe me mäpäji yo bübü cja ne xoñijömü ga tsjaji c'o netsjëji. Nguec'ua, dya cjaji ja nzi ga ne Mizhocjimi. **15** C'o ndëxü c'o o zobü c'ua ja ma jo jõmü, ró jyë'tsc'öji c'o ärä o jña Mizhocjimi c'o creo co texe o mü'bü. Zö pje c'o ra sufreji pero sido nzhodüji cja o 'ñiji Mizhocjimi. Nguec'ua chjëntjui nza cja c'o ndëxü c'o ra jogü na jo.

El ejemplo de la lámpara

16 "Ma tjütüji 'naja sivi, dya co'büji co 'naja s'äbä. Dya xo emeji a mbo cja ngama. Je ë's'ëji nu ja na ts'ijens'e, ngue c'ua ra sö ra jñanda c'o ri cjogü a mbo cja ngumü. **17** Je xo ga ciatjonu ín jñagö. Zö rí xi'tsc'ötsjëji dya yo ín jñagö, pero ni jyodü rí xipcejeji yo nte. Zö dya päräji, pero ni jyodü ra mbäräji ngue c'ua ra bübü o jya's'ü Mizhocjimi cja o mü'büji.

18 'Pjötpüji na puncjü ngüenda rí dyäräji na jo yo jña yo rí xi'tsc'öji. 'Ma rí unnc'eji ngüenda yo jña, 'ñe 'ma rí 'ñench'e in mü'bügueji yo, nu'ma, mas rí tendiogueji 'ma yo. Zö in cijñiji c'ü ya in jñüs'üji 'na jña, pero 'ma dya rí unüji ngüenda, ra jñünncc'üji 'ma c'ü ts'inguiléjë c'ü ya in päräji.

La madre y los hermanos de Jesús

19 'Na nu pa, o ëjë c'ü nu nana e Jesús, 'ñe c'o nu cjuarma, ro säji nu ja mi bübü e Jesús. Pero dya mi sö ro cjogüji nu ja ma bübü, na ngue me ma puncjü o nte c'o ma cä nu. **20** O mama c'ua c'o nte o xipjiji e Jesús:

—Nin nana 'ñe c'o nin cjuarma cäräji a tji; ne anguezeli rí ñaji.

21 O ndünrü e Jesús o xipji c'ua c'o nte:

—C'o rí cjapcö mi nanagö 'ñe mi cjuarma, ngueje c'o ärä o jña Mizhocjimi c'o cja ja c'o nzi ga mama.

Jesús calma el viento y las olas

22 'Na nu pa, o dat'ü e Jesús cja 'naja bü co c'o o discípulo. O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Mö rá pes'eji nu 'nanguarü a manu cja ne trazapjü, eñe.

Cjanu o möji c'ua. **23** 'Ma ya mi möji, o zürü c'ua t'íjí e Jesús. Jo ni ëjë c'ua 'na trandajma c'ü me mi vü cja c'e zapjü. Ya ma pjürü ma po'o o ndeje cja

c'e bü c'ü mi pjö's'ü o ndajma; mi bübü peligro c'ü ro nguibiji. ²⁴ O ñejë c'ua c'o discípulo a jmi e Jesús, o zopjüji o xipjiji:

—Rí ñanga, xöpüte, ya rá quibiji.

O zö c'ua e Jesús o nanga c'ua. Cjanu o huënh'i c'ua c'e ndajma, 'ñe c'o ndeje c'o me mi pjö's'ü. Ixco söya c'ua c'e ndajma, 'ñe c'o ndeje, dya cja mi pjö's'ü. ²⁵ O mama c'ua e Jesús o xipji c'o discípulo:

—¿Jenga dya mi creozüji c'ü ro pjö'c'öji?, eñe.

C'o discípulo me mi sūji mi pötma mamaji:

—¿Mbärrä, pje pjézhi e Jesús? Maco manda ra böbü e ndajma 'ñe yo ndeje, y nujyo, ätäji nu. Nunca rí jandaji a cjanu.

El hombre endemoniado de Gadara

²⁶ O zät'äji c'ua cja c'e país c'ü ni chjü a Gadara c'ü bübü a 'nanguarü a Galilea cja c'e trazapjü. ²⁷ 'Ma ya vi mbes'e e Jesús cja c'e bü, o ñejë c'ua 'naja bëzo c'ü je vi peje cja c'e jñiñi a Gadara, o 'ñe chjëvi e Jesús. Nu c'e bëzo, ya vi mezhe vi zürü o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. Dya cja mi je'e o bitu. Dya cja xo mi bübü cja ngumü; je mi bübü cja panteón cja campo santo. ²⁸ 'Ma mü o jñanda c'e bëzo e Jesús, o mapjü c'ua na jens'e, cjanu o ndüñijömu cja jmi e Jesús, cjanu o mama na jens'e:

—Nu'tsc'e Jesús, o T'its'ü Mizhocjimi, ¿pje pë'sc'ü rí ñugue co nutscö? Rí ö'tc'ügö, dya rí tsjacü rá ma sufregö.

²⁹ O mama a cjanu na ngue e Jesús mi manda c'ü o s'ondajma c'ü dya jo ro mbedye cja c'e bëzo. C'ü o s'ondajma c'ü dya jo, ya vi mezhe vi zürü c'e bëzo. C'o nte mi tjün't'üji co cadena c'e bëzo, mi tjün'tp'üji o dyë 'ñe o ngua, ngue c'ua dya ro nzhodü libre.

Pero mi c'üdütjo c'o mi ndün't'üji. Y c'ü o s'ondajma c'ü dya jo mi cjapü c'e bëzo ra nzhodü cja majyadü.

30 E Jesús o dyönü c'e bëzo:

—¿Pje ni chjūtsc'e?

Cjanu o ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Ni chjüzü Legión, eñe.

C'e jña legión ne ra mama: "Na puncjü." Mi chjū a cjanu c'e bëzo, na ngue na puncjü o s'ondajma c'o vi cjogü a mbo cja o mü'bü. **31** C'o s'ondajma mi ötüji na puncjü e Jesús c'ü dya ro manda ro möji nu ja c'o va 'nün't'ü c'o nu mis'ondajmaji. **32** Ma cā na puncjü o cuchi cja c'e t'eje ma ñõnüji. Nuc'ua c'o o s'ondajma c'ü dya jo, o dyötüji e Jesús ro unü sjëtsi anguezzeji ro ma nguich'iji cja o mü'bü c'o cuchi. O unüji c'ua sjëtsi. **33** Nuc'ua c'o s'ondajma o mbedyeji cja o mü'bü c'e bëzo, cjanu o ma nguich'iji cja o mü'bü c'o cuchi. Nuc'ua c'o cuchi cjanu o zöbüji texeji cja c'e dyä'ä, o ma zo'oji cja c'e trazapjü o nguibiji.

34 Nuc'ua c'o mi pjörü o cuchi, 'ma mü o jñandaji, o c'ueñeji c'ua na zëzhi o ma mamaji cja c'e jñiñi, 'ñe texe cja c'o lugar nu ja c'o mi cārā o nte. **35** Nuc'ua c'o nte o mbedyeji c'ua, o ma nuji c'o vi tsja e Jesús. O zät'äji c'ua ja mi bübü e Jesús, o chöt'üji nu c'e bëzo c'ü vi mbedye c'o o s'ondajma c'ü dya jo, mi junrü cja o ngua e Jesús, ya mi je'e o bitu, ya mi tjümbeñe. O züji c'ua. **36** O ña c'ua c'o nte c'o vi jñanda, o xipjiji c'o ma säjä ja va tsja e Jesús va pjongü c'o s'ondajma c'o mi bübü o mü'bü c'e bëzo. **37** Nuc'ua c'o mi menzumü cja c'e país a Gadara, me mi süji mi xipjiji e Jesús:

—Rí ö'tc'üjme favor rí pedye cja nín jñiñigöjme.

O dat'ü c'ua e Jesús cja c'e bü, ngue c'ua ro nzhogü nu ja vi 'ñeje. ³⁸ Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi mbedye c'o s'ondajma, mi ötü c'ü ro möji e Jesús 'ñe c'o o discípulo. Pero e Jesús o xipji:

³⁹ —Nzhogü, ma in nzumü. Rí mama c'ü ja va mböxc'ü Mizhocjimi, embeji c'e bëzo.

Nuc'ua cjanu o ma c'ua c'e bëzo, o ma mama texe cja c'e jñiñi ja va cja va pjongü e Jesús c'o s'ondajma c'o vi zürü c'e bëzo.

La hija de Jairo, y la mujer que tocó la ropa de Jesús

⁴⁰ Nuc'ua 'ma mü o nzhogü na yeje e Jesús nu ja vi 'ñeje, texe c'o nte o recibidoji na ngue mi te'beji angueze. ⁴¹ O ëjë c'ua 'naja bëzo c'ü mi chjü e Jairo. Nuc'ü, mi xo'ñi cja 'na nintsjimi nu ja mi pa c'o mi menzumü a Israel mi pa ma't'üji Mizhocjimi. O ndüñijömü a jmi e Jesús mi xipji ro mëvi cja o ngumü. ⁴² Na ngue mi 'ñeje 'natjo o xunt'i c'ü mi édyi doce cjë'ë. Nuc'ü, ya ma tü'ü. 'Ma ya mi ma e Jesús, me ma puncjü o nte c'o mi pöji, dya mi sö ro ma na niji.

⁴³ Cja c'o nte c'o mi pöji e Jesús, xo mi pa 'na ndixü c'ü ya vi mezhe doce cjë c'ü mi dagü o cji. Ya vi ndeze texe o merio c'o mi jün, 'ma mi pa cja o médico. Pero dya cjó mi sö ro jocü. ⁴⁴ Nuc'ua c'e ndixü cjanu o ëjë a xütjü e Jesús, cjanu o ndönbü cja squina c'ü o bitu c'ü mi tëjë. Ixco böbü c'ua c'o mi xot'ü.

⁴⁵ Nuc'ua e Jesús cjanu o mama:

—¿Cjó ngue c'ü o ndögügö?

Cjanu o ngädätjoji texeji. Nuc'ua e Pedro 'ñe c'o 'naja discípulo cjanu o xipjiji e Jesús:

—Nu'tsc'e xöpüte, in önüğue cjó ngue c'ü o ndö'c'ügue. Ngue yo nte yo me s'ixc'igue.

46 O ndünrrü c'ua e Jesús o mama:

—Rí pärägö bübü c'ü o ndöcügö. Na ngue nutscö ró pärä o mbedyezü c'ü na zëzhi, eñe.

47 O unü c'ua ngüenda c'e ndixü c'ü mi pärä e Jesús c'ü vi ndönbü o bitu. Nguec'ua o ējē cja e Jesús, me mi mbi'i. Cjanu o ndüñijömü a jmi, cjanu o xipji c'ua c'ü mi ngue anguezvi ndönbü o bitu ngue c'ua ro ndis'i c'e ngueme c'ü mi sö. Y o xipji nzi va ndönbü nzi va ndis'i. O dyärä texe c'o nte.

48 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji c'e ndixü:

—Nu'tsc'e süngü, o ndixc'i na ngue i creozü c'ü ro jocüts'ü. Mizhocjimi rí mëvi; dya cja ra mbeñe in mü'bü.

49 'Ma xe ma ña e Jesús, o säjä c'ua 'naja c'ü vi 'ñeje cja o ngumü c'e bëzo c'ü mi xo'ñi cja c'e nintsjimi, o 'ñe xipji c'e bëzo:

—C'ü rvá ēcjö, c'ü in xunt'i ya ndü c'ü. Dya cja pje ni jyodü rí xipji ne xöpüte xe ra ējē nu.

50 'Ma mü o dyärä e Jesús, cjanu o xipji c'e bëzo c'ü mi xo'ñi:

—Dya rí sū'ü. Ixtí jñunt'ü in mü'bü c'ü rá cjapco ra tetjo in xunt'i ra bübüjtjo na yeje.

51 'Ma mü o zät'äji cja o ngumü c'e bëzo, dya jyëzi e Jesús cjó ro cjogü; ngueextjo e Pedro 'ñe e Jacobo 'ñe e Juan, 'ñe c'ü nu tata c'e xunt'i, 'ñe c'ü nu nana.

52 C'o nte c'o ma cã nu, mi huëji texeji y me mi mapjü ma huëpiji c'e añima. O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dya rí huëji. Dya tū'ü ne xunt'i, ïtjo dya nu.

53 Nuc'ua c'o nte o tjezhetjoji va tsjapüji burla e Jesús. Na ngue mi päräji c'ü ya vi ndü c'e xunt'i.

54 Nuc'ua e Jesús o pënhcp'i o dyë c'e xunt'i, o ma'tü na jens'e o xipji:

—Rí ñanga, xunt'i.

55 Cjanu o te c'ua c'e xunt'i o bübüütjo na yeje; ixco nanga c'ua c'ü. Nuc'ua e Jesús o xipjiji ro unüji pje ro zi c'e xunt'i. **56** C'ü nu tata c'e xunt'i 'ñe c'ü nu nana me go pizhivi, dya mi pärä pje ro nguijñivi. Nuc'ua e Jesús o xipjivi c'ua c'ü dya cjó ro xipjivi c'ü vi tsjapü o te c'e xunt'i.

9

Jesús envía a los doce discípulos

1 E Jesús o ma'tü c'o doce o discípulo ro ëji cja o jmi. Cjanu o unüji poder ngue c'ua ro sö ro pjongüji texe yo o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo, 'ñe ro jocüji c'o mi sö c'o pje nde ma ngueme. **2** O xipjiji ro ma zopjüji c'o nte ro xipjiji c'ü ngue Mizophjimi c'ü manda, nguec'ua mi jyodü anguezeli ro dyätäji c'ü. Xo xipjiji ro ma jocüji c'o mi sö'dyë. **3** O xipjiji:

—Dya pje rí jñünüji c'o pje rgui jyodüts'üji cja 'ñiji. Dya pje rí jñünüji c'ü rgui chäji. Dya xo rí tsanaji mape c'ü pje rgui tsant'aji o pje rgui jñunt'üji. Dya xo rí jñünüji pje rí siji ni ri ngue o merio. Dya xo rí tsanaji o bitu c'ü rgui pötüji.

4 Cja ngumü c'ua ja rí sät'äji, je rí oxüji nu hasta 'ma cja rí ñe rí pedyeji; dya rí pötqueji ngumü rgui oxqueji. **5** 'Ma rí sätc'oji cja 'na jñiñi, 'ma dya cjó ra recibidots'üji, rí pedyegueji 'ma nu. 'Ma rí pedyegueji, rí jyä'bäji o jõmü c'o ya rgui jyäs'ä in mbäcuaji, ngue c'ua ra unü ngüenda c'o menzumü nu, c'ü vi tsjaji na s'o, dya recibidots'üji, eñe e Jesús va xipji c'o o discípulo.

6 Go mbedye go ma c'ua c'o apóstole, mi nzhodüji texe cja c'o jñiñi mi zopjüji c'o nte mi xipjiji ja rvá jogü o mü'büji cja o jmi Mizhocjimi. Texe c'ua ja mi sät'äji, mi jocüji c'o mi sö'dyë.

La muerte de Juan el Bautista

7 E Herodes c'ü mi manda cja c'e país a Galilea, o dyärä texe c'o na nojo c'o mi cja e Jesús. Dya mi pärä pje ro nguijñi, na ngue bëbü c'o mi mama: "E Juan ya tetjo, ya bëbüütjo na yeje. Ngue c'ü cja yo me na nojo", eñe c'o. **8** Bëbü c'o mi mama: "C'ü cja yo me na nojo, ngueje c'e profeta Elías c'ü ya ëjë." Bëbü c'o mi mama: "Ya te'e c'ü 'naja c'o profeta c'o mi cärä mi jinguä, ya bëbüütjo na yeje." **9** O mama e Herodes:

—E Juan, maco ró mandagö o jñüpcüji o ñi. Pero, ¿cjó ri ngue c'ü cja c'o me na nojo c'o rí ärägö?

Nuc'ua e Herodes me mi jodü ja rvá jñanda e Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

10 O nzhogü c'ua c'o discípulo c'o xo mi xiji apóstole, o xipjiji e Jesús c'o bëpji c'o vi tsjaji. Nuc'ua e Jesús o zidyi c'o apóstole o möji nu ja dya mi cärä o nte, bëxtjo cja c'e jñiñi c'ü mi chjü a Betsaida. **11** Pero c'o nte go mbäräji nu ja ro zät'ä e Jesús 'ñe c'o o discípulo, nguec'ua xo möji nu. E Jesús o recibido c'o nte, o xipjiji c'ü ngue Mizhocjimi c'ü manda, nguec'ua mi jyodü anguezeji ro dyätäji c'ü. Y o jocü c'o mi sö'dyë.

12 Nuc'ua 'ma ya o nzhä'ä, o ëjë c'o doce discípulo cja jmi e Jesús, o xipjiji:

—Xipji yo nte ra möji cja yo jñiñi yo bëxtjo, 'ñe texe cja c'o lugar nu ja cärä o nte, ngue c'ua ra

chöt'üji pje ra ziji, y ra oxüji. Na ngue rí cãrãji va cja 'naja majyadü.

13 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji rí unügueji c'ü pje ra ziji.
Anguezoji o ndünrrüji o mamaji:

—Dya rí jünjme c'ü ra zi yo; nguextjo ts'i'ch'a tjõmëch'i cja na yeje jmõ. ¿Cjo in ne rá ma tõmujme c'ü ra zi yo nte yo me na puncjü?, embeji e Jesús.

14 Mi ts'i'ch'a mil c'o bëzo. O mama c'ua e Jesús o xipji c'o o discípulo:

—Xipjiji ra xõgüji nde ri cincuenta rga mimiji.

15 Cjanu o tsja c'ua c'o discípulo ja c'o nzi va manda e Jesús, o xipjiji ro mimi texe c'o nte.

16 Nuc'ua e Jesús o jñü c'o ts'i'ch'a tjõmëch'i 'ñe c'o yeje jmõ. Cjanu o nä's'ä c'ua a jens'e va unü 'na pöjö Mizhocjimi. Cjanu o më'ch'i c'ua c'o tjõmëch'i 'ñe c'o jmõ. Cjanu o unü c'o o discípulo ngue c'ua ro unüji c'o nte. **17** O ziji texeji o njimiji na jo. Nuc'ua cjanu o nguis'itjoji c'ua c'o ya nde mi ts'iperaso c'o o mboncjütjo, y go nizhitjo doce bos'i.

Pedro declara que Jesús es el Cristo

18 'Na nu pa, e Jesús mi cãrãtsjëji co c'o o discípulo, mi ötü Mizhocjimi. 'Ma mü o nguarü o dyötü Mizhocjimi, cjanu o dyönü c'o discípulo:

—¿Pje mama yo nte cjó nguetscö?

19 O ndünrrü c'ua anguezoji:

—Bübü c'o mama ngue'tsc'e e Juan c'ü mi jichi yo nte co ndeje. Bübü c'o mama ngue'tsc'e e Elías. Bübü c'o mama o te 'naja c'o 'ñaja profeta c'o mi cãrã mi jinguã; mamaji ngue'tsc'e c'e profeta.

20 O mama c'ua e Jesús o dyönüji:

—Nu'tsc'eji, ¿pje xo in mangueji? ¿Cjó nguetscö?

O ndünrü c'ua e Pedro o xipji:
 —Ngue'tsc'e e Cristo o 'ñempc'e Mizhocjimi rí mandague.

Jesús anuncia su muerte

21 O mama c'ua e Jesús o xipji c'o discípulo:
 —Pjötpüji na puncjü ngüenda c'ü dya cjó be rí xipceji c'ü nguetscö e Cristo. **22** Zö rvá ëcjö cja Mizhocjimi, pero ni jyodü me rá sufregö na puncjü. Ra jñüncü ngüenda yo tita c'o pje pjézhi, 'ñe yo ndamböcjimi, 'ñe yo xöpü o ley Mizhocjimi, ra mamaji c'ü na s'o c'ü rí cjagö. Y ra mbötcügöji. Nuc'ua 'ma ra cjogü jñipa, rá tetcjö rá bübüütjo na yeje, eñe e Jesús va xipji c'o o discípulo.

23 O mama e Jesús o xipji texe c'o nte:
 —'Ma cjó c'o ne ra ndenngue co nuzgö, ni jyodü c'ü dya cja ra tsja c'o netsjë anguez. Y pama ra bübü dispuesto ra sufre o ra ndü. Y ra sido ra dyätcä ín jña. **24** C'o dya bübü dispuesto ra sufre na ngue c'ü dya ne ra ndüji, dya ra chöt'üji c'ü rguí bübüji. Pero c'o bübü dispuesto ra bö'tü na ngue c'ü ni dyätcäji ín jña, ra chöt'üji c'ü rguí bünji. **25** Nu 'ma ro tsja 'na nte ro tsjapü o cjaja texe yo bübü va cja ne xoñijömü, pero 'ma dya ro dyätcä ín jña, ¿pje ro dyeje 'ma? Na ngue ro jyézi Mizhocjimi c'e nte. **26** Nutscö rvá ëcjö cja Mizhocjimi. Rí xi'tsc'öji rá ëcjö na yeje; me rrä zö c'ua ja rva ëcjö, c'ua ja ga cja me na zö c'ü mi Tatagö, 'ñe c'o o anxe. 'Ma cjó c'o ra zü, y ra mama: "Dya rí pärägö e Jesús, dya xo rí ätpägö o jña", ra 'ñeñe; nu'ma, xo rá mangö c'ü dya rí pärägö c'o, 'ma rá ëcjö na yeje. **27** Rí dyäräji na jo yo rá xi'tsc'öji. Bübü va ja nzi yo dya ra ndü'ü

hasta 'ma ra nuji ja ga cja 'ma rá mandagö, nutscö o 'ñempquegö Mizhocjimi.

La transfiguración de Jesús

²⁸ 'Ma ya vi cjogü 'nanzo c'ü vi mama e Jesús c'o jña c'o, o zidyi e Pedro 'ñe e Juan 'ñe e Jacobo, o nguins'iji cja 'na t'eje, ngue c'ua e Jesús ro ma dyötü Mizhocjimi. ²⁹ 'Ma ma ötü Mizhocjimi, o pötü c'ua ja ma jñetse o jmi. Xo pötü c'ua ja ma jñetse o bitu; me ma t'öxü me mi juëns'i. ³⁰ Jo ni jñetse c'ua yeje bëzo c'o mi ngue e Moisés 'ñe e Elías, vi 'ñejui a jens'e mi ñaji e Jesús. ³¹ Anguezevi me mi juëns'ivi. Mi mamavi ja rvá cja c'ü ya mi ngue ro zädä; mi mamavi c'ü ja rvá mbö't'üji e Jesús a Jerusalén. ³² E Pedro 'ñe e Juan 'ñe e Jacobo me ma ējë o t'íjiji, pero dya go ïji. Nguec'ua o jñandaji me mi juëns'i e Jesús ma zö. Xo jñandaji nza yeje bëzo c'o mi böbüji co e Jesús. ³³ Nuc'ua 'ma ya mi ma e Moisés 'ñe e Elías, jo ni ña c'ua e Pedro o xipji e Jesús:

—Xöpüte, na jo rí cärägöjme va co nu'tsc'e 'ñe e Moisés 'ñe e Elías. Rá ät'äjme jñi ts'ingumü de dyëza. 'Naja c'ü rá ä'tc'öjme, 'naja c'ü rá ä'tp'ägöjme e Moisés, 'naja c'ü rá ä'tp'ägöjme e Elías, eñe.

Dya mi pärä pje ro mama e Pedro. ³⁴ 'Ma ndänt'ä ma ña e Pedro, o säjä c'ua 'na ngömü o 'ñe ngobü anguezeli. 'Ma mü o ngobüji c'e ngömü, o züji c'ua. ³⁵ O dyäräji c'ua 'na jña cja c'e ngömü c'ü mi mama a cjava:

—Nujnu ngue ín Ch'igö nu me rí ne'e. Dyätäji anguezeli, eñe.

36 'Ma ya vi nguarü c'e jña, c'o discípulo o jñandaji c'ü nguextjo e Jesús c'ü mi bübü. C'o pa c'o, dya cjó xipjiji c'o vi jñandaji.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu malo

37 Nuc'ua c'ü na ye nu pa, cjanu o zöbüji c'ua cja c'e t'eye. O ëjë c'ua na puncjü o nte o 'ñe ndünrrüji e Jesús. **38** Nuc'ua 'naja bëzo c'ü ma dyoji c'o nte, o mapjü o xipji e Jesús:

—Xöpüte, rí ö'tc'ö rí 'ñe ñutcü nu ín ch'i. Na ngueje nguextjo nu rí 'ñeje nu. **39** 'Naja yo o s'ondajma c'ü dya jo, nu ndajmetjo ga zürü nín ch'igö, cjapü ra mapjü. Me xo cjapü ra mbi'ch'i hasta 'ma ra pjont'ü o pjügü. Xo cjapü ra nügü hasta ya me ni c'anga. Mezhe ga mbö't'ü, dya ne ra jyëzi. **40** Ró xipji c'o in discípulogue ro pjongüji c'e s'ondajma; dya sö ro pjongüji, eñe.

41 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji texeji:

—Nu'tsc'ejí *in* cãrãji yo cjë dya, ya s'odü in mü'büji. ¿Jenga dya *in* creozüji rá pjöxc'üji rí tsjaji c'o na nojo? Maco ya mezhe rí cãrãgöji, ya mezhe rí pë'sc'ö paciencia co nu'tsc'ejí.

Cjanu o xipji c'e bëzo:

—Siji ga 'ñecjua nin ch'igue.

42 'Ma ya ma siji c'e t'i, nuc'ua c'ü o s'ondajma c'ü dya jo o tsjapü o nügü c'e t'i, ixco mbö't'ü. Nuc'ua e Jesús cjanu o huënc'h'i c'ua c'e s'ondajma, o xipji ro mbedye cja c'e t'i; ixco ndis'i c'ua c'e t'i. Nuc'ua e Jesús cjanu o xipji c'e bëzo:

—Bübü dya c'ua nin ch'igue; ya jogü nu.

43 Texe c'o o jñanda, o unüji ngüenda c'ü me na zëzhi Mizophjimi, ngue c'ua va jocü e Jesús c'e t'i. Y mi cjijñji mi mamaji:

—Nunca rí jandaji a cjanu, eñeji.

Jesús anuncia otra vez su muerte

'Ma mi cjijñi c'o nte c'ü vi tsja e Jesús, o ña c'ua e Jesús o xipji c'o o discípulo:

44 —Nu'tsc'eji, dyäräji na jo yo rá xi'tsc'öji. Nutscö rvá ēcjö cja Mizophjimi, pero ra nzhögügöji cja yo nte ra mbötcüji, eñe e Jesús.

45 Anguezeji, dya mi päräji pje mi ne ro mama c'o jña c'o; dya jyëziji ro mbäräji c'o. Mi süji ro dyönüji ja ma cja c'o jña.

¿Quién es el más importante?

46 Nuc'ua c'o discípulo o mbürü o ñatsjëji, cjó mi ngue anguezeji c'ü xenda ro mbëzhi na nojo. **47** E Jesús mi pärä c'o mi cjijñji cja o mü'büji. O ma'tü c'ua 'naja ts'it'i ro ejë a jmi. **48** Cjanu o xipjiji c'ua:

—'Ma cjó c'o ra recibido ne ts'it'i y ra mbös'üji nu, nguetscö recibidozü c'o. Na ngue je ga cjanu rgá negö. 'Ma cjó c'o ra recibidozügo, xo recibido Mizophjimi c'ü o xitsigö ró ëgö cja ne xoñijõmü. Zö ra mbë'ts'iji na nojo, zö dya pje ra mbë'ts'iji, pero 'ma rí pjös'üji c'o pje ni jyodü, rrä nots'üji cja ín jmigö 'ma.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

49 O ndünru c'ua e Juan o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e xöpüte, ró jandajme 'na bëzo c'ü mi nännç'äge in chjü ma pjongü yo o s'ondajma c'ü

dya jo. Ró xipjijme c'ü dya cja ro tsja a cjanu, na ngue dya rí dyocjöji c'ü.

50 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji:

—Dya rí ts'a's'üji c'ü. 'Na nte zö dya rí dyocjöji c'ü, pero 'ma dya nugüji na ü, nu'ma, bübü co nutscöji ' ma c'ü.

Jesús reprende a Jacobo y a Juan

51 Nuc'ua c'o pa, ya mi ngue ro zädä 'ma ro zidyiji e Jesús a jens'e. Zö mi pärä e Jesús c'ü me ro sufre a Jerusalén, pero sido mi nzhodü para ro zät'ä nu.

52 Nuc'ua cjanu o xipji c'o ro ot'ü ro ma. Anguezevi o mövi c'ua o zät'ävi cja 'na jñiñi c'ü tsja a Samaria, o jyodüvi nu ja ro oxüji e Jesús. **53** Pero c'o mi menzumü nu, dya ne ro recibidoji e Jesús. Na ngue o unüji ngüenda c'ü je mi ma e Jesús a Jerusalén. **54** Nuc'ua e Jacobo 'ñe e Juan c'o mi discípulo, 'ma mü o dyärävi c'ü dya ro recibidoji e Jesús, cjanu o ma xipjivi e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, mi jinguã o mama e Elías c'ü ro jyäbä o sivi a jens'e ro castigao c'o mi cja na s'o. ¿Cjo in ne rá cjabe a cjanu rá mamabe ra jyäbä o sivi, ra chjorü c'o nte na ngue dya recibidots'üji?, eñevi.

55 Nuc'ua e Jesús o jñanda na jo anguezevi, cjanu o huënh'ivi o mama:

—In pëzhguevi c'ü na jo c'ü cja í manguevi. Pero ixtí xi'tsc'övi, dya ngue Mízhocjimi c'ü o 'ñünnç'ü in mü'büvi í manguevi a cjanu. **56** C'ü rvá ëcjö cja Mízhocjimi, ró ëcjö cja ne xoñijömü, dya ngue c'ü rá chjotü yo nte; ngueje c'ü rá salva yo, eñe.

Nuc'ua, dya oxüji cja c'e jñiñi, o möji c'ua c'ü 'na jñiñi.

Los que querían seguir a Jesús

57 'Ma ya mi pöji cja 'ñiji, o ñejë c'ua 'na nte cja ɔ jmi e Jesús o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rá tennc'e co nu'tsc'e rá më c'ua ja rí mague.

58 Cjanu o ndünrrü c'ua e Jesús o xipji:

—Ante c'ü rá më, ixtí tsijijni c'ü rá xi'tsc'ö. Yo min'ño pë's'i ɔ tjocü ja obüji, y yo s'ü pë's'iji ɔ t'oxüji. Pero nutscö, zö rvá ëcjö cja Mizhocjimi, pero dya rí pë'sc'ö ja rá oxü, eñe e Jesús.

59 Xe go ña c'ua e Jesús o xipji c'ü 'na nte:

—Chjä'dä rá mö.

O ndünrrü c'ua o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, dyacü sjëtsi ot'ü rá ma'a, rá ma ögü mi tataögö, cja rrü mëgövi.

60 E Jesús o xipji c'ua:

—Yo nte, chjëntjui c'ü ya ndüji, na ngue dya creozüji. Jyëzgue anguezéji ra dyögüji c'o nín mi añimaji. Nu'tsc'e rí chenngue co nutscö rá jí'ts'i rí zopjügue yo nte, rí xipjiji ni jyodü ra dyätäji Mizhocjimi, na ngue anguezé ngue c'ü manda, eñe.

61 Cjanu o ña c'ua c'ü 'naja o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rá mëgövi; nguextjo c'ü rí jyëzgui ot'ü rá ma ñzhë c'o cärä ín nzungö.

62 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji:

—'Ma cjó c'o übü o tjäjä, dya ñezhe ra jñanda a xütjü. 'Ma jiyö, ra s'odü 'ma c'e tjäjä. Je xo ga cjatjonu, 'ma cjó c'o ra ndenngue co nuzgö, ni jyodü ra sido ín 'ñijigö co texe ɔ mü'bü; dya me ra mbeñe c'o bëpji c'o vi zogü, ne ri ngue c'o ɔ dyoji. 'Ma jiyö, dya ra sö Mizhocjimi ra tsjapü ɔ nte 'ma c'ü.

10*Jesús envía a los setenta*

¹ Na nu pa, e Jesús c'ín Jmugöji o juajnü c'o xe 'ñaja nte c'o ro mbëpi angueze; o zäs'äji setenta. Cjanu o xipji c'ua nde yeje rvá möji; ro möji c'o jñiñi nu ja ro ma angueze, ro ma zopjüji c'o nte. ² Ante c'ü ro möji, e Jesús o xipji c'ua c'o o discípulo va jyëtspi o ndëxü c'o nte:

—C'o ndëxü me na puncjü c'o, pero c'o ndagrëxü, ts'ëtjo c'o. Nguec'ua rí dyötüji Mizhocjimi c'ü o cjaja c'o ndëxü, ra juajnü c'o xe 'ñaja mbëpji ra ëji ra 'ñe pëpjiji cja ne ndagrëxü. ³ Möji, ma zopjüji yo nte. Pero pjötpüji ngüenda, na ngue in chjëntceji nza cja o ndënchjürü a nde cja o min'ño. ⁴ Dya rí tsanaji o mape c'ü pje rí jñunt'üji o c'ü pje rí tsant'äji. Dya xo rí tsidyiji c'o rí chin'ch'iji. Dya ra mezhe rgui zenguategueji cja 'ñiji. ⁵ Cja c'e ngumü c'ua ja rí sät'äji nzi 'naja jñiñi, xipjiji c'o ri cãrã c'e ngumü: "Mizhocjimi ne ra mböxc'üji", rí 'ñembeji c'o. ⁶ Nu 'ma cój c'o ri bëbü nu c'ü ri te'be nu c'ü ra 'ñe 'ñeme libre c'o nte, ix na cjuana ra tsja Mizhocjimi ra salvaji c'ua ja nzi vi zenguagueji. 'Ma dya ra dyä'tc'äji, iyö 'ma. ⁷ C'ü ot'ü ngumü nu ja ra recibidots'üji, je rí oxügueji nu hasta 'ma cja rí 'ñe rí pedyeji; dya rí pötüji o ngumü. C'o ra dya'c'üji rí sigueji, rí siji c'o; dya rí tsegueji. Na ngue c'o o mbëpji Mizhocjimi ni jyodü ra ch'unü c'ü ra zil'iji. ⁸ Texe jñiñi c'ua ja rí sät'äji, rí siji c'o ra ch'a'c'üji. ⁹ Rí jocüji c'o ri sö'dyë nu. Y rí xipjiji: "Ya ngue ra mandats'üji c'ü o 'ñeme Mizhocjimi", rí 'ñembeji. ¹⁰ 'Ma ja c'o rí sät'äji cja 'naja jñiñi, 'ma dya ra recibidots'üji, rí bëbüji cja 'ñiji cja rrí xipjiji

c'o nte: **11** “Ne xijõmü cja in jñiñigueji nu o jyäs'ä ín cuabe, rá tjintsibe dya, ngue c'ua rí päräji c'ü tsjaji na s'o, dya i recibidozübe. Dyäräji na jo c'ü rí xi'ts'ibe. Zö dya i recibidozübe, pero ya ngue ra manda c'ü o 'ñeme Mizhocjimi”, rí 'ñembeji.

12 O sido o ña e Jesús o xipji c'o o discípulo:

—Rí xi'tsc 'öji, c'o jñiñi c'o dya ra recibidots'üji, me ra sufreji c'e pa 'ma ra jñü ngüenda Mizhocjimi. Xenda ra sufreji que na ngue c'ü ra sufre c'o mi menzumü a Sodoma, zö me ma s'o c'o o tsjaji.

Los pueblos desobedientes

13 'Juejme yo menzumü a Corazín 'ñe yo menzumü a Betsaida, na ngue Mizhocjimi ra tsjapü me ra sufre yo. Nu cja yo yeje jñiñi, ró cjagö na puncjü c'o me na nojo, pero dya go jyëziji c'o na s'o c'ü ro nhogü o mü'büji cja Mizhocjimi. Nu 'ma ri ngue a ma a Tiro 'ñeje a ma a Sidón c'ü ro cjagö a cjanu, ya rví mezhe c'ü ro nhogü o mü'bü cja Mizhocjimi c'o mi menzumü nu, zö ma s'oji. Ya rví jyeji c'o na ãrã, y ya rví minji cja bozivi c'ü ro jizhiji c'ü ya nhogü o mü'büji. **14** Nguec'ua rí xi'tsc'öji, 'ma ra jñü ngüenda Mizhocjimi, xenda ra jñus'ü c'ü ra sufre yo menzumü a Corazín 'ñe yo menzumü a Betsaida, que na ngue c'ü ra sufre c'o mi menzumü a Tiro 'ñe a Sidón. **15** Yo menzumü a Capernaum, cjapüji c'ü me na joji, cjijñiji c'ü ra zät'äji a jens'e. Pero Mizhocjimi ra tsjapü ra ma sufreji a linfiernu.

16 "Ma cjó c'o ra dyä'tc'ägueji, nguetscö ra dyätcägö c'o. 'Ma cjó c'o dya ra dyä'tc'ägueji, nguetscö, dya ne ra dyätcägö c'o. 'Ma cjó c'o dya ra dyätcägö, dya xo ra dyätä Mizhocjimi c'ü o

'ñembgue, eñe e Jesús va xipji c'o setenta c'o vi juajnü.

Cjanu o mbedye c'ua c'o setenta o möji o ma zopjüji c'o nte.

Regreso de los setenta

17 'Ma mü o nzhogü c'o setenta, me mi möji. O xipjiji e Jesús:

—Dya nguextjo yo nte yo o dyätcäjme, xo 'ñe ə s'ondajma e Satanás c'ü dya jo. Ró nännç'äjme in chjügue rvá xipijime ro mbedyeji cja ə mü'bü c'o nte; go mbedyeji c'ua.

18 O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Ró jandagö e Satanás c'ü dya jo, ixco ndögü a jens'e go säjä a jõmü, chjëntjui nza cja 'ma go pjäjnä o rayo va tögü 'na sivi. **19** Ró da'c'üji poder rí yödüji o c'ijmi 'ñeje o alacrán. Ró da'c'üji poder rí chöpüji e Satanás c'ü rí üji. Nguec'ua, dya ra sö pje ra tsja'c'üji. **20** In mäcjeji na ngue o dyä'tc'äji c'o ə s'ondajma c'ü dya jo. Pero nujyo, dya ngue yo rgui mäcjeji yo. C'ü rgui mäcjeji, ngue c'ü ya juns'ü in chjügueji a jens'e na ngue ya ngue ə ntetsc'oji dya Mizhocjimi, eñe e Jesús va xipji c'o setenta.

Jesús se alegra

21 Nuc'ua ə Espíritu Mizhocjimi o 'ñünbü ə mü'bü e Jesús, o tsjapü me go möjä na puncjü, o dyötü 'na pojö Mizhocjimi o xipji:

—Mi Tatats'ügö in mandague a jens'e 'ñe cja ne xoñijõmü. Yo jña yo, dya i unü ro mbärä c'o cjapü me pärä. I unügue o mbärä yo nza cja o ts'it'i yo unü ngüenda c'ü dya päräji. Nguec'ua rí da'c'ü 'na pojö. Na jo, na ngue je ga cjanu vi ñegue, mi Tatats'ügö.

22 Cjanu o mama c'ua e Jesús:

—Dya cjó pārā cjó nguetscö; nguextjo mi Tatagö pācāgö. Dya cjó xo pārā mi Tatagö; nguextjozögö o T'izü, rí pārāgö c'ü. Y nutscö rí jíchi c'o rí ne rá jíchi c'ua ja ga cja mi Tata, ngue c'ua xo ra mbārā c'o. Je ga cjanu va dyacö mi Tata rí cjagö; o dyacö texe o poder.

23 Nuc'ua e Jesús cjanu o xipjitsjë c'o discípulo:

—Mizhocjimi o dya'c'üji in jandaji yo rí cjagö. Ngue nu rgui mäcjeji nu. 24 Rí xi'tsc'öji, na puncjü c'o profeta c'o mi cārā mi jinguā 'ñe c'o mi manda a Israel, c'o mi ne ro jñanda yo in jandaji y ro dyäräji yo in äräji. Pero dya jñandaji yo, dya xo dyäräji, eñe e Jesús.

Ejemplo del buen samaritano

25 O bóbü c'ua 'na c'ü me mi pārā o ley Mizhocjimi, o dyönü e Jesús ngue c'ua ro mbārā pje pjézhi c'ü ro mama. O xipji:

—Nu'tsc'e xöpüte, ¿pje ni mbë c'ü rá cjagö ngue c'ua ra dyacü Mizhocjimi c'ü rá bübüütjo co anguez para siempre?, eñe.

26 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji c'ua:

—¿Pje ni mbë c'ü t'opjü cja o ley Mizhocjimi c'ü in xörü?

27 O ndünrü c'ua c'e bëzo o xipji:

—Je mama a cjava o ley Mizhocjimi: “Rí ñeji Mizhocjimi co texe in mü'büji, 'ñe co texe in aljmaji, 'ñe co texe in fuerzaji, 'ñe co texe in pjeñoji. Y rí s'iyaji yo nin minteji ja c'o nzi gui s'iyatsjëgueji.”

28 O ndünrü c'ua e Jesús o xipji:

—Na jo c'ua ja vi chjünrrü. Tsjague yo, ngue c'ua rí bübüütjogue.

29 C'e bëzo, dya mi ne ro bëzhi o tse. Nguec'ua va dyönü:

—¿Cjó ngue c'ü ni jyodü rá s'iyagö?

30 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji:

—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi menzumü a Jerusalén; o mbedye nu o zöbü a Jericó. Nuc'ua cjanu o ējē c'ua o mbẽ'ě o pëench'iji c'e bëzo, o ts'osp'üji c'ua c'o ő bitu o mbäräji. Cjanu o möji c'ua, o mbëztjoji nu c'e bëzo; ya mi ngue ro ndü. **31** Xo ma sjöbü 'na mböcjimi cja c'e 'ñiji. 'Ma mü o zät'ä nu ja mi 'mana c'e bëzo c'ü vi pëench'i o mbẽ, o jñanda pero o ngös'ütjo cja c'e 'ñiji. **32** Xo ma sjöbü 'na levita. 'Ma ya mi ngue ro zät'ä nu ja mi 'mana c'e bëzo, jo nu jñanda, xo go ngös'ütjo c'ua c'ü. **33** Xo ma sjöbü 'naja c'ü mi menzumü a Samaria c'ü mi chägä 'na burru. Zö mi nan'ño menzumü pero 'ma mü o zät'ä, o ndäcä o juentse c'ua c'ü. **34** Nuc'ua cjanu o ndü c'ua o aceite 'ñe o vinu, cjanu o xisp'i c'e bëzo nu ja vi s'odü. Cjanu o jyü'tp'ü c'ua o manta. Nuc'ua cjanu o 'ñe's'e c'ua cja ő burru, cjanu o zidyi cja 'naja mesón c'ua ja mi oxü c'o nte. O mbörütjo c'ua nu. **35** Nuc'ua c'ü jyas'ü, o jñümü c'ua yeje merio, cjanu o unü c'ua c'ü mi ngue ő cjaja c'e mesón, o xipji: "Pjörü ne bëzo nu. Nu c'o xe rí gasto, 'ma rá nzhogü, rá cjö'tc'ü", eñe c'e bëzo.

36 O sido o ña e Jesús o xipji c'e bëzo c'ü mi pärä ő ley Mizhocjimi:

—¿Pje in cjijñigue? ¿Cjó ngue nza jñi, c'ü o s'iya c'e bëzo c'ü vi pëench'i o mbẽ?

37 O ndünrrü c'ua c'ü mi pärä ő ley Mizhocjimi, o xipji e Jesús:

—Nu c'ü o s'iya, ngue c'ü o juentse o mbös'ü.

Nuc'ua e Jesús o xipji:
—Mague, y xo rí tsjague a cjanu.

Jesús en la casa de Marta y María

³⁸ E Jesús mi pöji c'o ə discípulo. O zät'äji c'ua cja 'na jñiñi. Mi bübü nu 'naja ndixü c'ü o mbitaji e Jesús ro ma cja ə ngumü. C'e ndixü mi chjü e Marta. ³⁹ E Marta mi 'ñeje 'naja ə cjüjuë c'ü mi chjü e María. E María mi junrü cja ə ngua e Jesús, mi ätpä ə jña. ⁴⁰ Pero e Marta me ma jñünt'ü c'o ma cja'a, ma ät'ä o jñönü. Nuc'ua o ma xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, ¿cjo dya in cjapü nguënda nu mi tsjüjuë? O jyézguitsjë rá ät'ätsjégö texe o jñönü. Xipjigue ra mböxcü.

⁴¹ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji:

—Marta, ¿jenga in mangue a cjanu? Me in jñünt'ügue c'o na cjague. ⁴² C'ü xenda ni muvi rí tsjague, ngue c'ü na cja dya e María ätcä ín jñagö. Nguec'ua na jo ra sido ra mimi ra dyätcägö ín jña.

11

Jesús y la oración

¹ 'Na nu pa, e Jesús mi ötü Mizhocjimi. Nu 'ma o nguarü, o mama c'ua 'naja c'o ə discípulo o xipji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, e Juan mi jíchi c'o ə discípulo ja rvá dyötüji Mizhocjimi. Nu'tsc'e, xo rí jítscöjme ja rga ötcöjme Mizhocjimi.

² O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—'Ma rí dyötqueji Mizhocjimi, rí xipjiji a cjava: Mi Tatats'ügöjme, je in bübü a jens'e, rí pjöxcüjme nutscöjme rí cáräjme cja ne xoñijömü, ngue c'ua rá súc'üjme ja c'o nzi ga züç'ü c'o cárä a jens'e.

Xo rí pjöxcüjme ngue c'ua dya ra mezhe ra zädä c'ü
rá ä'tc'øjme ja c'o nzi ga dyä'tc'ä c'o cärä a
jens'e. Na ngue ngue'tsc'e in mandague.

Xo rí ö'tc'øjme rá cjajme c'ua ja nzi gui ñegue.

³ Dyacöjme dya o xëdyi c'o rá sigöjme ne pa dya.

⁴ Perdonaozügöjme c'o na s'o c'o rí cjajme.

Na ngue rí perdonaozügöjme 'ma cjo c'o pje cjacüjme.

Dya rí jyëzgue ra ndöcöjme c'ü dya jo.

Pjöxcüjme ngue c'ua dya rá cjajme c'o na s'o.

Je rga cjanu rgui dyötüji Mizhocjimi.

⁵⁻⁶ O sido o ña c'ua e Jesús o xipjiji:

—'Ma va säjä 'naja c'ü in jogueji c'ü ndexömü
va 'ñe zenguats'üji, 'ma ojtjo pje rí unngueji c'ü ra
zi c'ü, nuc'ua in pöcjeji cja 'naja in dyocjeji in pa
xipjiji: "Nu'tsc'e rí jogövi, rvá ne ö'tc'ü 'na favor rí
pesque jñi tjõmëch'i, na ngue cja säjä cja ín nzungö
'naja c'ü rí jogöbe, c'ü vi 'ñeje na jé. Ojtjo pje rá
uniügö c'ü ra zi", in embeji. ⁷ Ra ndünrü c'ü bübü
a mbo: "¿Jenga va 'ñe molestaözü? Ya ró tranca
na jo ne ngoxtji. Ya rrü ïgöjme yo ín ch'igö cja
pjinguä. Dya sö rá nanga rá da'c'ü c'ü in pesque",
ra 'ñents'eji c'ü. ⁸ Zö ra xi'ts'iji a cjanu, pero sido in
ötüji. Zö ngue in dyocjeji c'ü, pero dya ra dya'c'üji.
Pero rí mangö ra dya' c'üji 'ma rí sido rí dyötüji
favor. Na ngue ra xicha ra pe'sc'eji c'ü. ⁹ Nguec'ua
rí xi'tsc'öji, sido rí dyötqueji Mizhocjimi ra dya'c'üji.
Sido rí ma't'üji Mizhocjimi ra dyä'tc'eji c'ü in ötüji.
¹⁰ Na ngue texe c'o ra dyörü, ra ch'unü c'o. Y texe
c'o ra jyodü, ra chöt'ü c'o. Y texe c'o ra mapjü, ra
dyätäji c'o.

¹¹ 'Nu'tsc'eji in 'ñecjeji in ch'igueji, 'ma ra ejë cja
in jmiji in ch'igueji ra dyö'tc'üji 'na tjõmëch'i, ¿cjo rí

unügueji 'na ndojo? Iyö, dya sö. O 'ma ra dyö'tc'üji 'na jmõ, ¿cjo rí unügueji 'na c'ijmi? Iyö, dya xo sö. ¹² O 'ma ra dyö'tc'üji 'na blanquillo, ¿cjo rí unügueji 'na alacrán? Iyö. ¹³ Maco in nteji in cjaji c'o na s'o, pero in pjëchi rí unüji c'o na jo yo in ch'igueji. Nguec'ua ixtí jñunt'ü in mü'büji, mi Tataji c'ü bübü a jens'e ra dya'c'üji o Espíritu c'ü ra ë bübü a mbo in mü'büji 'ma rí dyötqueji; 'ñe texe c'o ni jyodüts'üji, eñe e Jesús va xipji c'o o discípulo.

Acusan a Jesús de tener el poder del demonio

¹⁴ E Jesús o chjëji 'na bëzo c'ü vi zürü o s'ondajma c'ü dya jo. C'e s'ondajma mi cjapü ra ngone c'e bëzo. Nuc'ua e Jesús cjanu o pjangü c'ua c'e s'ondajma cja c'e bëzo. 'Ma mü o mbedye c'e s'ondajma, ixco ña c'ua c'e bëzo. Nguec'ua c'o nte me co nguijñiji cjanu o mamaji:

—Nunca rí jandaji a cjanu.

¹⁵ Anguezeji bübü c'o mi mama:

—C'ü unü o poder ne bëzo ra pjangü o s'ondajma c'ü dya jo, nguetsjë e Beelzebú c'ü dya jo, c'ü manda cja c'o s'ondajma, eñeji.

¹⁶ Bübü c'o o mama:

—'Ma vi 'ñeje cja Mizhocjimi, rí tsjague 'na señał c'ü me na nojo c'ü rá jandagöjme.

¹⁷ E Jesús mi pärä c'o mi cjijñiji; nguec'ua va xipjiji c'ua:

—Cja 'na ndajñiñi c'ü ra chütsjëji, ra chjorü 'ma c'o ri cárä nu. Texe o ndajñiñi 'ñe texe o ngumü, 'ma ra pötca chütsjë c'o ri cárä nu, ra chjorüji 'ma. ¹⁸ Xo 'ñetjo e Satanás 'ma ro pjangü c'o o s'ondajmatsjë, ¿ja rvá sö xe ro manda 'ma c'ü?

¹⁹ ¿Jenga in xitscöji ngue e Beelzebú c'ü dya jo c'ü

o dyacö ne poder nu rgá pjongü yo ə s'ondajma? Maco c'o in dyocjeji xo pjongüji yo. Ixi 'ñetsetjo c'ü in cjijñiji na s'o. ²⁰ Rí xi'tsc'öji o dyacü Mizhocjimi ə poder, nguec'ua rgá pjongö yo. Nguec'ua rí jñunt'ü in mü'büji c'ü na cjuana ya säjä a ndets'eji nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda.

²¹ "Naja bëzo c'ü na zëzhi, 'ma jün ə arjma c'o na jo, nu'ma, pjörü na jo ə ngumü. A cjanu, dya cjó sö cjó ra 'ñe põnbü c'o pë's'i. ²² Pero 'ma ra ëjë 'naja c'ü xenda na zëzhi, ra ndõpü c'ü ngue ə cjaja c'e ngumü, ra jñünbü c'o ə arjma c'o mi confiaor mbös'ü. Y ra ndunbü c'o ri pë's'i cja c'e ngumü ra jyanbü c'ua c'o ə dyoji. Je xo ga cjanu, nutscö xenda na zëtscö que na ngue e Satanás c'ü dya jo; nguec'ua sözgö rá pjongü dya c'o ə s'ondajma.

²³ 'C'o dya tenngue co nuzgö, chjëntjui c'ü ri nugü na ü c'o. C'o dya ra xipji yo nte ra creozüji, chjëntjui c'ü ri c'a's'üji yo nte ngue c'ua dya xo ra creozüji.

El espíritu malo que vuelve

²⁴ "Na s'ondajma 'ma ra mbedye cja 'na nte, ra nzhodü c'ua ja na dyodü, ra jyodü c'ua ja ra söya pero dya ra chöt'ü. Nguec'ua ra mama c'e s'ondajma: "Rá nzhogü rá magö nu ja mi bünc'ö, nu ja ró pedyegö", ra 'ñeñe. ²⁵ Nuc'ua 'ma ra zät'ä nu, ra chöt'ü c'ü rguí baxü y ya xo rguí jocüji na jo, pero dya cjó ri bübü. ²⁶ Nuc'ua ra ma c'ua c'e s'ondajma xe ra ma siji xe siete c'o nu mis'ondajmaji c'o xenda na s'o que na ngue angueze; ra 'ñe cjogüji cja ə mü'bü c'e bëzo, ra mimiji nu. Nuc'ua xenda ra sufre c'e nte c'ü, que na ngue 'ma ot'ü. Na ngue xenda ra manda c'ü dya jo.

La felicidad verdadera

27 'Ma mi mama e Jesús c'o jña, o mapjü c'ua 'na ndixü c'ü mi bübü a nde c'o nte, o xipji e Jesús:

—Me na jo va unü Mizhocjimi c'ü in nanague; o unü o muxc'ügue 'ñe o jö'tc'ü. Mizhocjimi ra intsjimi na puncjü c'ü.

28 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji c'ua:

—C'o ra intsjimi Mizhocjimi, ngueje c'o ra dyärä o jña Mizhocjimi 'ñe ra tsjaji ja c'o nzi ga mama.

La gente mala pide una señal milagrosa

29 Nuc'ua 'ma xe ma jmürü c'o nte nu ja mi bübü e Jesús, o xipjiji c'ua:

—Yo nte yo cárä yo cjë dya, na s'oji. Nguec'ua ga dyörüji c'ü pje ra jñandaji, ngue c'ua ra mbäräji pje pjëtskö. Pero dya ra ch'unüji c'ü ra jñandaji. **30** 'Ma mü o ma e Jonás a Nínive o ma zopjü c'o nte, o creo c'o nte na ngue e Jonás vi mbedye cja ɔ ne c'e trajmō nu ja ya vi dyo'o jñipa. Je xo rga cjazgö nu. Na ngue c'o ra tsjacüji 'ñe c'o rá cjagö, na puncjü yo nte yo cárä yo cjë dya, ra 'ñemezüji ra unüji ngüenda c'ü rvá ẽcjö cja Mizhocjimi. Pero dya rá cjagö señal c'ü ra jñanda yo nte ja c'o nzi ga dyörüji.

31 C'e pa 'ma ra jñü ngüenda Mizhocjimi, ra bübü nu c'e ndixü c'ü mi manda a ma a Sur, xo 'ñejoyo nte yo cárä yo cjë dya. Nu c'e ndixü vi ējē ndeze nu ja tjomü ne xoñijomü, o'ñe dyärä c'o mi mama e Salomón na ngue mi pë's'i na puncjü ɔ pjeñe. Pero nu'tsc'ejí *in* cáräji yo cjë dya, dya *in* ne rí dyäräji; maco zo'c'üji dya nu 'naja nu xenda pë's'i ɔ pjeñe que na ngue e Salomón. Nguec'ua ra jñün'c'üji ngüenda rí sufreji. **32** C'e pa 'ma ra jñü ngüenda Mizhocjimi, ra bübü nu c'o mi cárä a Nínive, xo

'ñejyo nte yo cārā yo cjë dya. E Jonás o ma a Nínive o ma zopjü c'o mi menzumü nu; nguec'ua va jyéziji c'o na s'o o nhogüji cja Mizhocjimi. Pero nu'tsc'eji in cārāji yo cjë dya, dya nhogü in mü'büji, maco zo'c'üji dya nu 'naja nu xenda pjézhi na nojo que na ngue e Jonás. Nguec'ua ra jñün'c'üji ngüenda Mizhocjimi rí sufreji.

La lámpara del cuerpo

³³ "Ma tjütüji 'na sivi, dya emeji nu ja tsjötü. Dya xo co'büji co 'na caja. Je ë's'ëji nu ja na ts'ijens'e, ngue c'ua ra sö ra jñanda c'o ri cjogü a mbo cja ngumü. ³⁴ C'ü rgá jandagöji, ngue ín chöji. 'Ma na jo ín chöji, rí jandaji na jo e jya's'ü. Pero 'ma s'odü ín chöji, chjéntjui c'ü ri bübüji cja bëxõmü 'ma. Je xo ga cjatsc'eji nu. 'Ma na jo in mü'büji, dya tsot'ü in chöji. Nguec'ua in unüji na jo ngüenda c'ü rvá ëcjö cja Mizhocjimi. Pero 'ma na s'o in mü'büji, iyö 'ma. ³⁵ Nguec'ua rí xi'tsc'öji rí pjötpügueji ngüenda rí jyéziji c'ü ra zi'ch'i in mü'bügueji o jya's'ü Mizhocjimi. 'Ma jiyö, ra bübüts'üji o bëxõmü. ³⁶ Pero 'ma rí unnc'eji ngüenda c'o jña c'o rí xi'tsc'öji, 'ma rí jyéziji c'ü ra zi'ch'i in mün'c'eji o jya's'ü Mizhocjimi, ra bübüts'üji na puncjü o jya's'ü 'ma. A cjanu rí pârâgueji na jo 'ma, cjó nguetscö, 'ñe rí pârâgueji ja rgui minc'eji, eñe e Jesús.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Nuc'ua 'ma mü o nguarü e Jesús o ña c'o jña, o ejë c'ua 'naja c'o fariseo o 'ñe xipji e Jesús ro mëvi nu ngumü ro ma ziji o xëdyi. O mëvi c'ua. 'Ma o zät'ävi cja c'e ngumü o cjogüvi a mbo, o mimi e Jesús cja mexa. ³⁸ Nuc'ua c'e fariseo o jñanda

c'ü dya go xindyë e Jesús ante c'ü ro zi o xëdyi. Nguec'ua va nguijñitsjë c'ua: “¿Jenga dya go xindyë nu, maco je ga cjanu ín chjürögöjme?” ³⁹ O mama c'ua e Jesús c'ín Jmugöji:

—Bübü o nte c'o pe'ch'e a xes'e o mojmü 'ñe o xalo, pero dya xibi na jo a mbo. Nguec'ua na s'o a mbo c'o mojmü 'ñe c'o xalo. Je xo ga cjatsc'eji nu nu'tsc'eji in fariseoji. In xindyëji in tjintsiji c'ü ni xes'ets'üji pero bübü a mbo in mü'büji c'o na s'o; me in jodü ja rgui tsjapü in tsjacjeji c'o pë's'i yo nin minteji. ⁴⁰ Nu'tsc'eji, dya in unnc'eji ngüenda ja ga cja. O ngambgagöji Mizhocjimi. Ne anguezze c'ü dya nguextjo c'ü ni xes'ets'üji c'ü ra 'nin'tsc'iji; ne c'ü xo ra 'nin'tsc'iji in mü'büji. ⁴¹ Rí dyötüji Mizhocjimi ra ndin'tsc'iji in mü'büji. Nu'ma, dya cja cjó pje rí jñünbüji. Y rí unüji co texe in mü'büji c'o pje ni jyodü. Nuc'ua rrä jo c'ü ni xes'ets'üji, xo 'ñe a mbo in mü'bügueji.

⁴² 'Nu'tsc'eji in fariseoji, in mbeñeji Mizhocjimi in unüji o xits'ajna 'ñe o lota 'ñe c'o 'ñaja pjin'ño c'o cja'a cja in juajmaji. Na jo rí tsjaji a cjanu, dya rí jyéziji. Pero juentsc'eji, ra castigaots'üji Mizhocjimi. Na ngue dya in cjaji ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi, y dya in neji anguezze co texe in mü'büji. Nujyo, ngueje yo xenda mi jyodü rvi tsjagueji yo.

⁴³ 'Nu'tsc'eji in fariseoji, juentsc'eji ra castigaots'üji Mizhocjimi. Na ngue 'ma in pöcjeji cja nintsjimi, me in juajnüji o lugar c'o xenda na jo nu ja rí mimiji. Me xo in neji c'ü ra mbë'sc'iji t'ecjañõmü rgá zenguats'üji cja chõjmü.

⁴⁴ "Ma dya jä'p'äji o panteón a xes'e nu ja t'ögü

o añima, yo nte nzhodüji a xes'e na ngue dya päräji cjo je t'ögü nu 'na añima. Nguec'ua mamaji contaminaoji. Je xo ga cjatsc'eji nu, nu'tsc'eji in xöpüteji ñetsc'eji in fariseoji. In cjapüji na jots'üji; nguec'ua yo nte nzhodüji co nu'tsc'eji. Pero dya päräji c'ü bübü in mün'c'eji c'o na s'o. Nguec'ua xo ra s'odü o mü'büji. Nguec'ua juentsc'eji ra castigaots'üji Mizophjimi, eñe e Jesús.

45 O ndünrü c'ua 'naja c'o me mi pärä o ley Mizophjimi, o xipji e Jesús:

—Xöpüte, c'ü vi xipjigue yo fariseo, xo 'ñezgöjme xo i huënhguigöjme.

46 E Jesús o mama c'ua o xipji c'e bëzo:

—Nu'tsc'eji in päräji o ley Mizophjimi, juentsc'eji xo ra castigaots'üji Mizophjimi. Na ngue in xipjiji yo nte c'o ley c'o na s'ëzhi c'o dya sö ra cumpleji. Chjëntjui c'ü ri ätc'eji o trapöjö c'o ri tütüji, c'o me na jyü rgá nduns'üji. Pero dya in ne rí pasp'üji ne ri 'naja in ñidyëgueji.

47 'Juentsc'eji ra castigaots'üji Mizophjimi. In jä'p'äji o panteón c'ua ja t'ögü c'o profeta. Ngueje c'o in mboxpalegueji c'o o mbö't'ü c'o. **48** C'o in mboxpalegueji o mbö't'üji c'o profeta; nu'tsc'eji in jä'p'äji o panteón c'ua ja t'ögü c'o profeta. A cjanu, ixi ñetse c'ü in mäji c'o vi tsja c'o in mboxpaleji.

49 'Mizophjimi ix mi pärä c'ü ro zädä a cjanu; nguec'ua va mama: "Rá juajnügö o profeta 'ñe o apóstole ra zopjüji c'o nte. Bübü c'o ra mbö't'üji; bübü c'o ra nu'uji na ü, ra tsjapüji ra sufreji."

50-51 Ndeze 'ma o jyas'ü ne xoñijomü, ya mbö't'üji na puncyü o profeta. C'ü ot'ü o mbö't'üji, mi ngue e Abel. C'ü bëpja o mbö't'üji, ngue e Zacarías c'ü

o mbö't'üji a tji cja c'e lugar c'ü na sjü, nu ja chäjui c'e arta nu ja päsp'äji o animale Mizhocjimi. Nu'tsc'eji in cäräji yo cjë dya, in cjijñiji ja c'o nzi ma nguijñi c'o in mboxpalegueji. Nguec'ua ra jñün'c'ejí ngüenda Mizhocjimi c'ü xo ngue in s'ocügueji c'ü vi mbö't'üji ndeze e Abel hasta e Zacarías. Nu'tsc'eji in cäräji yo cjë dya, ngue'tsc'eji rí tsjöt'üji.

⁵² 'Mama o ley Mizhocjimi ra ëjë 'naja c'ü ra 'ñe salvats'üji. Zö in pärägueji na jo o ley, pero dya in unüji ngüenda c'ü nguetscö ró ëjë. C'o cja ni unütjo ts'ë ngüenda cjó nguetscö, nan'ño gui xipiji c'o. Nguec'ua, dya xo päräji ja rgá sö ra salvaji. Juentsc'eji, ra castigaots'üji Mizhocjimi.

⁵³ 'Ma o nguarü e Jesús o mama c'o jña, nuc'ua c'o xöpüte 'ñe c'o fariseo me go sjeyaji o dyönüji na puncjü o t'önü e Jesús. ⁵⁴ Me mi te'beji pje ro mama e Jesús, nza cja yo nte 'ma te'beji 'na animale ra zürüji. Mi te'beji, xa'ma pje c'o ro mama e Jesús nguec'ua ro sö ro ngöt'üji cja c'o mero mi pjëzhi na nojo.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Ma jmürü na puncjü o nte cja jmi e Jesús; dya 'märä ja nzi mil mi cärä. Mi pötma chütüji. Nuc'ua o mbürü e Jesús o xipji c'o o discípulo:

—Pjötpügueji na puncjü ngüenda c'ü dya rí tsjaji nza cja yo fariseo. Anguezeli cjapüji na joji, pero bübü o mü'büji c'o na s'o, chjéntjui nza cja o cjüjnü 'ma ya ixqui 'ma chjanbaji o cjüjnü c'o dya ixqui.

² Yo fariseo, zö cädäji c'o na s'o c'o cjaji 'ñe c'o cjijñiji,

pero ra zädä 'ma ra jñetse c'o. Y zö cjaji para dya cjó ra mbärä, pero ra zädä 'ma ra mbäräji. ³ C'o jña c'o in ñatsjéji cja in nzumüji, ra zädä c'ü ra mbärä texe yo cárä cja in jniñiji.

A quién se debe tener miedo

⁴ 'Nu'tsc'eji rí dyocjöji, dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Dya rí súgueji yo nte. Zö ra mbö'tc'üji in cuerpoji, pero dya xe sö pje xe ra tsja'c'üji. ⁵ Rá xi'tsc'öji dya, cjó ngue c'ü rí súgueji. Súgueji Mizhocjimi c'ü sö ra mbö'tc'üji c'ü xo sö ra pantc'aji a linfiernu. Jä, ngue c'ü rí xi'tsc'öji rí súgueji c'ü.

⁶ 'Yo ts'ins'ü, maco ni muvitjo yeje centavo por tsi'ch'a, pero Mizhocjimi pjörü yo. ⁷ Xo 'ñe in ñixtegueji, zö dya ni muvi yo, pero Mizhocjimi pärä ja nzi sö'ö yo. Mizhocjimi pjörü yo ts'ins'ü; xo ra mbö'c'ügueji. Na ngue xenda ni muvits'ügueji a jmi que na puncjü o ts'ins'ü. Nguec'ua dya rí súgueji pje ra tsja'c'üji yo nte.

Los que reconocen a Jesucristo delante de la gente

⁸ 'Rí xi'tsc'öji, nu c'ü ejmezü c'ü ra xipji yo nte c'ü rvá ëcjö cja Mizhocjimi, nutscö rá xipji c'o q anxe Mizhocjimi c'ü ngue ín ntegö c'ü. ⁹ Pero 'ma cjó c'o ra xipji yo nte c'ü dya ejmezü 'ñe dya pácägö, nu'ma, rá xipjigö c'o q anxe Mizhocjimi c'ü dya xo rí pärägö c'e nte c'ü.

¹⁰ "Ma cjó c'o dya ra unü ngüenda c'ü rvá ëcjö cja Mizhocjimi; zö ra zangüji, pero ra sö ra perdonaoji c'o. 'Ma cjó c'o ra 'ñünbü q mü'bü q Espíritu Mizhocjimi nguec'ua ra mbärä c'e nte pje pjëtskö, pero 'ma dya ra 'ñejmezü, chjéntjui c'ü ro zadü q

Espíritu Mizhocjimi. Nu'ma, dya ra perdonaoji 'ma c'ü.

¹¹ 'Nu'tsc'eji in tenngueji co nutscö, ra zints'iji cja nintsjimi ra jñün'c'üji ngüenda c'o pje pjëzhi nu. O ra zints'iji cja o juesti, o c'o xenda pjëzhi na nojo. Pero dya rí tsijijñiji ja rgui chjünrüji, 'ñe pje rí mangueji. ¹² Na ngue o Espíritu Mizhocjimi ra mböxc'üji c'e ndajme c'ü, ra jí'ts'iji c'ü rgui jyodü rí mamaji.

El peligro de las riquezas

¹³ O ña c'ua 'naja c'o nte o xipji e Jesús:

—Xipjigue nín cjuarma rá jyadübe c'o o zogü c'ü mi tatagöbe.

¹⁴ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji:

—Nu'tsc'e in cijjñi c'o na s'o. Dya 'ñembguegö Mizhocjimi rá cjagö juesti rá jyan'c'üvi c'o o zogü nin tatavi.

¹⁵ O sido o ña e Jesús o xipji texe c'o nte:

—Pjötpügueji na puncjü ngüenda c'ü dya rí jyodüji ja rgui pë's'iji na puncjü o merio. Dya xo rí jyodüji ja rgui chjëji na puncjü o juajma, ni xo ri ngue o animale rí tsäji na puncjü. Zö ri pë's'i 'na nte na puncjü, pero dya ngue c'ü na cjuana rgui mäjä o mü'bü c'e nte.

¹⁶ Cjanu o xipjiji 'na ejemplo c'o nte, o mama:

—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi pë's'i na puncjü. C'o o juajma o unü na puncjü o ndëxü. ¹⁷ Nguec'ua va mamatsjë c'ua: “¿Pje xe rá cjagö? Na ngue ojtjo ja xe rá üt'ü yo ndëxü, na ngue ya nizhi cja yo ín ch'ujmü.” ¹⁸ O mama c'ua: “C'ü rá cja'a, rá mandagö ra yätcäji yo ín ch'ujmü, cja rrü jyäpcäji c'o xenda rrä nojo. Nguec'ua je rá üt'ügö texe nu

c'o ín nzhëxü 'ñe texe c'o rí pë'sc'ö. ¹⁹ Rí pë'sc'ö na puncjü dya; ra mezhe na puncjü o cjë. Rá söyagö dya. Rá mägö dya, rga sigö o xëdyi, y pje c'o nde rá sigö", eñe. ²⁰ O mama c'ua Mizzhocjimi o xipji c'e bëzo: "Nu'tsc'e in cjijñigue na s'o. Ixtí chügue dya ne xõmü. Me i jyodü ja vi pë'sc'e na puncjü, pero dya ra sö rí chunügue yo", eñe Mizzhocjimi va xipji c'e bëzo.

²¹ O sido o ña e Jesús o xipji c'o nte:

—C'ua ja va tsjapü Mizzhocjimi c'e bëzo, je xo rga cjanu rgá tsjapü texe c'o ra jyodü ja rgá mbë's'i na puncjü, y dya ra jyodüji Mizzhocjimi para ra ch'unüji c'ü na cjuana ni muvi.

Dios cuida a sus hijos

²² E Jesús o xipji c'ua c'o o discípulo:

—Nguec'ua rí xi'tsc'öji, dya rí tsjijñiji ja rgui chöt'üji c'ü rí siji. Dya xo rí tsjijñigueji c'ü pje rí jyeji. ²³ Mizzhocjimi o ngampc'aji va. Nadya, ¿cjo dya xo ra dya'c'üji c'ü rí siji, 'ñe c'ü rí jyegueji? ²⁴ Tsjijñiji yo s'ü. Dya podüji o ndëxü, dya xo tagüji, dya pje xo üt'üji cja t'ujmü. Maco Mizzhocjimi 'huiñi yo. Nu'tsc'eji, xenda ni muvits'ügueji que na ngue yo s'ü. Nguec'ua, ¿cjo dya xo ra 'huintsc'eji Mizzhocjimi? ²⁵ Dya cjó bübüts'üji c'ü sö ra chäcä 'naja nde metro c'ü xe rrä ndä. ²⁶ Maco dya sö rí chäcäji 'na nde metro c'ü xe rrä ndäts'üji, ¿jenga in cjijñiji ja rgui chöt'üji c'ü pje rí sigueji 'ñe c'ü pje rí jyeji?

²⁷ 'Unüji ngüenda ja ga te yo lirio. Dya pëpjiji, dya xo jench'eji o tjüjmü para ra dyät'äji o bituji. Pero me na zö yo. E Salomón mi pjëzhi na nojo, mi je o bitu c'o me ma zö. Pero xenda na zö yo

lirio. **28** Yo pjin'ñó cja'a cja juajma, pero ra xörü münü ra ngant'aji cja hornu ra ndüt'üji yo; maco Mízhocjimi unü c'ü na zö ɔ ndäjnä yo. Natsc'eji, ¿cjo dya xo ra dya'c'üji Mízhocjimi c'ü rí jyegueji? Nguec'ua, ¿jenga dya in junt'ü in mü'büji c'ü ra dya'c'üji Mízhocjimi c'o ni jyodüts'üji? **29** Nguec'ua, dya me rí tsijñiji ja rgui chöt'üji c'ü pje rí siji. **30** Na ngue yo dya pärä Mízhocjimi ngueje yo me jodü ga cjanu yo. Pero nu'tsc'eji in 'ñecjeji c'ü nin Tataji c'ü bübü a jens'e c'ü pärä c'ü nde ni jyodüts'üji texe yo. **31** Nu'tsc'eji ot'ü rí jyodüji ja rgui tsjaji ja c'o nzi ga mandats'üji Mízhocjimi, na ngue in Jmugueji c'ü. Nu 'ma rí tsjaji a cjanu, texe yo, nde ra dya'c'üji yo.

Riqueza en el cielo

32 'In chjéntceji nza cja o ndëncjürü. Y ja nz-itjots'üji. Pero dya rí sügueji. Na ngue c'ü ín Tatagöji ne ra dya'c'üji c'ü rgui bübüütjoji co anguezze nu ja manda, na ngue ɔ ntets'üji dya. **33** Pöji c'o in pë's'iji 'ñe rí unüji c'o pje ni jyodü. 'Ma rí pë's'itjogueji in merioji, 'na ra ë o mbë ra 'ñe pönnc'üji. O 'ma jiyö, ra s'odü c'o. Pero 'ma rí unügueji c'o pje ni jyodü, rí pë'sc'eji 'ma a jens'e c'o na cjuana ni muví c'o dya ra s'odü. Nujnu, dya sät'ä o mbë ra pönnc'üji c'o. Dya xo bübü o dyoxü ra tsjapü ra dya c'o. **34** Nu 'ma rí pë's'igueji na puncjü cja ne xoñijömü, je rgui mäcjeji 'ma c'o ri pë's'iji cja ne xoñijömü. Pero 'ma ra bë'sc'iji na puncjü a jens'e, je rgui mäcjeji 'ma c'o ri pë's'iji a jens'e.

Hay que estar preparados

35-36 "Ma ra ma 'na bëzo cja chjüntü, c'o ɔ mbëpji ra nde'beji hasta 'ma cja ra nzhogü. Ra xa'maji na jo, y ra ndütüji o sivi. Ra nde'beji ngue c'ua 'ma ra

nzhogü c'ü nu lamuji ra ma't'ü cja ngoxtji, jo rrü xopcüji ra cjogü c'ua a mbo. Je xo rgui tsjagueji a cjanu rí chepqueji, na ngue rá ëcjö na yeje. ³⁷ 'Ma ra nzhogü c'e lamu, 'ma ra chöt'ü rrä te'betjo c'o mbëpji, ra tsja c'e lamu ra mäpä c'o mbëpji. Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji, c'e lamu ra xipji c'o mbëpji ra mimiji cja mexa. Nuc'ua ra ts'o's'ü c'ü mi tjejë ra 'huiñi c'o mbëpji. ³⁸ Zö ya rguí ndexömü 'ma ra säjä c'e lamu, o zö ya rguí 'ñetsajömü, pero ni jyodü c'o mbëpji ra nde'beji, dya ra ïji. 'Ma ra 'ñe chöt'ü c'e lamu c'ü rrä te'betjo c'o mbëpji, ra tsja c'e lamu me ra mäpä c'o. ³⁹ Na bëzo c'ü ri xo'tp'üji ɔ ngumü, nu 'ma ro mbärä pje ma ndajme c'ü ro ëjë c'e mbë, dya ro ïjí, ro nde'betjo, dya ro jyëzi ro xo'tp'ü c'ü nu ngumü. ⁴⁰ Je xo rga cjatsc'eji nu rí pjötpüji ngüenda, na ngue nutscö rá ëcjö na yeje cja Mízhocjimi c'e ndajme c'ü dya ri tepcöji.

El siervo fiel y el siervo infiel

⁴¹ Nuc'ua e Pedro o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme. C'o jña c'o cja i mangue, ¿cjo nguetscöjme i xitscöjme c'o, o ngue texe yo nte?

⁴² O ndünrrü c'ua e Jesús c'ín Jmugöji:

—Para rí pärägueji, rá xi'tsc'öji 'na ejemplo. 'Na lamu 'ñeje 'na mbëpji c'ü manda cja c'o nu mimbëpjiji. 'Ma cjacjuana c'e mbëpji, 'ñe 'ma pärä ra pëpji na jo, ra tsja c'e lamu ra xipji c'e mbëpji ra 'huinbi c'o nu mimbëpjiji 'ma nzi ga zant'aji. Ra ma c'ua c'e lamu. ⁴³ Nuc'ua 'ma ra nzhogü c'e lamu, 'ma ra 'ñe chöt'ü c'e mbëpji rrä cja'a c'o vi xipji, me ra mäpä 'ma c'e mbëpji. ⁴⁴ Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji, c'e lamu ra unü c'e mbëpji c'ü ra mbötpü texe c'o

ri pë's'i c'e lamu. **45-46** Pero 'ma ri s'ombëpjì c'e mbëpjì, 'ñe ra mamatsjë: "C'ín lamugö ra mezhtjo c'ü", ra 'ñeñe, 'ñe 'ma ra yabü c'o nu mimbëpjiji zö bëzo zö ndixü, 'ñe me ra zi o xëdyi 'ñe ra zi c'o rgui tñ, nuc'ua, ra ñejë c'ü o lamu c'e pa c'ü dya ri te'be, 'ñe c'e ndajme c'ü dya ri pärä. Nuc'ua c'e lamu ra manda ra jyüt'üji na puncjü co chirrio c'e mbëpjì, cja rrü pant'aji c'ua ja rva cä c'o vi tsja na s'o.

47 'C'o mbëpjì c'o pärä c'o ne c'o nu lamu, pero 'ma dya cjaji c'o, ni xo ri te'beji ra nzhogü c'o nu lamu, ra jyüt'üji na puncjü 'ma c'o. **48** Bübü o mbëpjì c'o dya nda pëpjì na jo, na ngue dya nda päräji pje pjëzhi c'ü ne c'o nu lamu. Anguezéji merecido xo ra jyüt'üji co chirrio. Pero dya nda ra jyüt'üji, na ngue dya nda päräji c'o ne c'o nu lamu. Nu c'o ch'unü ra mbärä c'o ne Mizhocjimi ra tsjaji, ni jyodü ra tsjaji c'o. Nu c'o xenda ch'unü ra mbärä, ngue c'o ni jyodü xenda ra tsjaji. 'Ma jiyö, xenda ra castigaoji 'ma c'o.

Jesús es causa de división

49 'Na ngue c'ü rvá ëcjö cja ne xoñijõmü, ra zädä 'ma ra bübü o chü cja ne xoñijõmü. Rí negö c'ü ya ri sädä. **50** Pero ni jyodü ot'ü rá sufregö na puncjü. Me rí cijñigö; me rí negö c'ü ya rva sufregö. **51** In pëzhgueji rvá ëcjö cja ne xoñijõmü ngue c'ua dya cja ra chü yo nte. Pero dya ngue c'ü rvá ëcjö c'ü. Na ngue c'ü rvá ëcjö, ra bübü o chü cja yo nte. **52** Ndeze nudya, ra bübü o chü. Cja 'na ngumü c'ü ri cära tsich'a o nte, jñi c'o ra nu'u na ü c'o yeje, na ngue c'ü ri ätcävi ín jña. O 'ma jiyö, yeje c'o ra nu'u na ü c'o jñi. **53** 'Na bëzo ra nu'u na ü c'ü nu t'i; o c'e t'i ra nu'u na ü c'ü nu tata. 'Na ndixü ra nu'u na ü c'ü

o xunt'i; o c'e xunt'i ra nu'u na ü c'ü nu nana. 'Na ndixü ra nu'u na ü c'ü nu cjö'ö; o c'e cjö'ö ra nu'u na ü c'ü nu cö'ö.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ E Jesús o sido o ña, o xipji c'ua c'o discípulo 'ñe c'o 'ñaja nte:

—'Ma in jandaji 'na trangömü va cjins'i, ix in mangueji c'ua: "Ra 'ñeje o dyebe", in eñeji. Y ra 'ñeje. ⁵⁵ 'Ma in unüji ngüenda vü'ü c'e ndajma c'ü je ni 'ñeje a ma a Sur, in mamaji c'ü me rrä pa. Y me rrä pa. ⁵⁶ In unüji ngüenda ja ga 'ñetse a jens'e ngue c'ua in pârâji ja ga cja yo jopa 'ñe yo ra 'ñeje o dyebe. Maco ya jdyäräji na puncjü c'o rví pârâgueji c'ü rvá ëcjö cja Mizophjimi, ¿jenga dya in ejmezüji?

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ 'Nguec'ua rí önnç'üji, ¿jenga dya in cjaji ja c'o nzi ga ne Mizophjimi? ⁵⁸ 'Na nte c'ü pje vi tsjapü c'ü 'na nte, 'ma ra zidyiji cja juesti, 'ma cja ri pëtjovi cja 'ñiji, na jo ra zopjü c'e nte c'ü pje vi tsjapü, ra ñavi ja rgá reglavi. 'Ma jiyö, ra zidyiji cja c'e juesti. Nuc'ua c'e juesti ra nzhö'ö cja c'e mböpjörü. Y c'e mböpjörü ra pant'a a pjörü c'ü. ⁵⁹ Dya ra mbedye nu, hasta 'ma cja ra ngöt'ü texe c'o tü. Je xo rga cjatsc'eki nu, 'ma dya rí dyötüji Mizophjimi ra perdonao'süji c'o na s'o c'o in tunpüji, nu'ma, ra castigaots'üji 'ma c'ü.

13

Importancia de un cambio de actitud

¹ Mi cãrã nu c'o cja vi säjä. Nuc'ua cjanu o ñaji c'ua o xipjiji e Jesús ja va bö't'ü ja nzi nte c'o mi menzumü a Galilea. Nuc'o, vi möji cja c'e templo o

ma unüji c'o q animaleji ro mbäsp'äji Mizhocjimi. Nuc'ua e Pilato o manda c'o q tropa o ma mbö't'üji c'o nte. ² O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'o nte c'o o mbö't'üji, in pëzhgueji c'ü xenda mi cja c'o na s'o c'o, que na ngue c'o 'ñaja q menzumüji, nguec'ua va mbö't'üji c'o. ³ Pero rí xi'tsc'öji, dya je ga cjanu. Xo 'ñetsc'oji xo rí chügueji, 'ma dya rí jyëziji c'o na s'o, 'ma dya ra nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi. ⁴ In mbeñeji ja va tunü c'e torre c'ü xiji Siloé. O ndibi c'o nte, o ndüji dieciochoji. In pëzhgueji c'ü xenda mi cja c'o na s'o c'o, que na ngue c'o 'ñaja c'o cárä a Jerusalén. ⁵ Pero rí xi'tsc'öji, dya je ga cjanu. Xo 'ñetsc'oji xo rí chügueji 'ma dya rí jyëziji c'o na s'o, 'ma dya ra nzhogü in mü'büji cja Mizhocjimi.

El ejemplo de la higuera sin fruto

⁶ O sido o ña e Jesús o xipjiji 'na ejemplo, o mama:

—Mi bübü 'na bëzo c'ü mi pë's'i 'na huerta c'ü mi cja o uva. Nujnu, xo vi 'ñench'e nu 'na fruta c'ü ni chjü higo. 'Na nu pa, o ëjë c'e bëzo cja c'e huerta ro ë nu'u cjo mi quis'i o higo. Pero dya pje chöt'ü. ⁷ Nuc'ua cjanu o xipji c'ü q mbëpji c'ü mi pjörü c'o uva: “Ya sö jñi cjë c'ü rvá ë nu'u ne higo cjo quis'i, pero dya pje rí töt'ü. Ixtí dyëch'i. 'Ma jiyö, bëzhitjo tiempo ja 'ne'e.” ⁸ Nuc'ua o ndünrü c'e mbëpji o mama: “Nu'tsc'e ín lamuts'ügö, rí ö'tc'ügö xe rí jyëzi ne cjë dya nu, ndezc'e rá tsötpügö e jõmü y xo rá jä'tp'ä o lama. ⁹ Nu 'ma ra nguis'i, dya rá éch'iji 'ma. Nu 'ma jiyö, rá éch'igö ja nzi gui xitsi.”

Jesús sana en día de descanso a una mujer jorobada

10 'Na nu pa c'ü mi söyaji, o ma e Jesús cja 'na nintsjimi. O ma xöpü c'o nte. **11** Mi bübü nu 'na ndixű c'ü mi sö'dyë. Ya vi mezhe dieciocho cjë vi zürü 'naja o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo, mi cjapü ra zö'dyë mi mocü ma nzhodü. Dya mi sö ro xos'ü o xütjü ro böbü derecho. **12** E Jesús 'ma mü o jñanda c'e ndixű o ma't'ü o xipji:

—Chjä'dä a 'ñeçjua.

Cjanu o xipji:

—Süngü, ra c'ueñe dya c'ü in sögue na ü, embe.

13 Cjanu o 'ñe's'e o dyë cja c'e ndixű. Nuc'ua c'e ndixű cjanu o xos'ü o xütjü o böbü derecho. Cjanu o unü 'na pöjö Mizhocjimi o mama:

—Me na jo Mizhocjimi o tsjacü o ndixqui.

14 C'ü mi xo'ñi cja c'e nintsjimi, dya go ne a cjanu. Na ngue mi xabaro 'ma mü o jocü e Jesús c'e ndixű; mi ngue c'e pa 'ma mi söyaji. Go üdü c'e bëzo o xipji c'o nte:

—In pârâji 'ñanto pa nu ngo c'ü ni jyodü rá pëpjiji. Ngue c'o pa c'o na jo rí 'ñeji ngue c'ua ra ndixc'i in nzemeji. Dya rí 'ñeçjeji dya, na ngue ngueje ne pa nu rí söyaji, embeji c'o nte.

15 O ndünrrü c'ua e Jesús c'ín Jmugöji o xipji c'e bëzo, 'ñe c'o mi dyoji:

—¿Jenga in mangueji na s'o c'o rí cjagö rí jocü c'o sö'dyë ne pa 'ma rí söyagöji? Maco nu'tsc'eji in xäpcägueji c'o in nzhünüji 'ma xabaro, 'ñe c'o in burruji, cja rrí ma unüji o ndeje. **16** Nujne ndixű nu, je mboxxbëche cja e Abraham. Ya vi zürü c'ü dya jo, chjëntjui c'ü ro ndün't'ü o tjüjmü para dya ro nzhodü libre. Ya vi mezhe dieciocho cjë. Maco in xäpcägueji in animaleji, na ne ndixű, ¿cjo dya xo mi jyodü ro emegö libre nu?

17 C'o mi nu'u na ü e Jesús, 'ma mü o dyäräji c'o jña, o bëzhi o tseji c'ua, dya sö pje xe ro mamaji. Pero c'o 'ñaja nte, me go mäji na ngue c'o me ma nojo c'o mi cja e Jesús, 'ñe c'o me ma zö.

El ejemplo de la semilla de mostaza

18 Xe go ña e Jesús o xipiji:

—Rá xi'tsc'öji 'na jña ngue c'ua rí päräji ja ga manda Mízhocjimi. **19** C'ü ni manda Mízhocjimi, chjëntjui nza cja 'naja ndömortasa c'ü o jñü 'na bëzo, cjanu o ma ndujmü cja o juajma. Nuc'ü, o mbès'e o nocü, o chjëntjui 'naja za'a c'ü na ndä. O ëjë c'ua o s'ü o 'ñe dyät'ä o t'oxüji nu.

El ejemplo de la levadura

20 Xo mama c'ua na yeje e Jesús:

—Rá xi'tsc'öji c'ü 'na jña ngue c'ua rí päräji ja ga manda Mízhocjimi. **21** C'ü ni manda Mízhocjimi, chjëntji nza cja o ixcjüjnü c'ü o jñü 'naja ndixü o huanba jñi vola o jocjüjnü, hasta 'ma o ixqui texe c'e cjüjnü.

La puerta angosta

22 E Jesús sido mi mbeñe c'ü mi jyodü ro ma a Jerusalén. Pero mi sät'ä nzi 'na jñiñi, mi xöpü c'o nte. **23** 'Na nte o dyönü e Jesús:

—Nu'tsc'e xöpüte, ¿cjo ja nzitjo c'o ra zät'ä nu ja bübü Mízhocjimi?

Nuc'ua e Jesús o ndünrü o xipji c'o nte:

24 —Me rí jyodüji rí sät'äji nu ja manda Mízhocjimi. Na ngue c'ü rgui sätc'eji nu, na s'ëzhi, chjëntjui c'ü ri cjogü 'na nte cja 'na ngoxtji c'ü me s'is'i. Rí xi'tsc'öji, na puncjü c'o ra jyodü ja rgá cjogüji, pero dya ra sö ra cjogüji. **25** Nu c'ü o cjaja

c'e ngumü, ra zädä 'ma ra ngot'ü c'e ngoxtji. 'Ma cja rí sät'äji 'ma ya rguí cjot'ü c'e ngoxtji, dya cja ra xocüts'üji. Zö rí bönc'ejí nu cja c'e ngoxtji rí püt'üji rí mamají: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, xocüzüme", rí 'ñembeji, pero dya ra xocüts'üji. C'ü ra tsja ra xi'its'iji: "Dya rí pã'c'öji, dya ngue ín ntetsc'öji", ra 'ñents'ejí c'ü. ²⁶ Nuc'ua rí xipcjeji: "Maco nutscöjme ró sigöji o xëdyi, 'ñe 'ma mi jizhigue cja c'o 'ñiji cja c'o ín jñiñigöjme, xo ma bünc'öjme nu, mi äräjme." ²⁷ Ra ndünrrü c'ua angueze ra xi'its'iji: "Ya ró xi'tsc'öji c'ü dya rí pã'c'öji. Nu'tsc'eji i tsjaji c'o na s'o. C'ueñejí cja ín jmigö in texeji." ²⁸ Nuc'ua me rí huëgueji y me ra nguünxt'ü in s'ibi rguí sufreji. Na ngue ri jandagueji e Abraham, 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob 'ñe texe c'o profeta ri cáräji co Mizhocjimi nu ja ri manda, pero nu'tsc'eji dya ra xocüts'üji. ²⁹ Ra ëjë na puncjü o nte, ra 'ñe ngäräji nu ja ri manda Mizhocjimi, me ra mäji cja o jmi. Rguí 'ñeji nu ja ni mbes'e e jyarü 'ñe nu ja ni nguibí. Xo rguí 'ñeji a ma a norte 'ñe a ma a sur. ³⁰ C'o cjapü cja na jo nguec'ua pëzhiji ra zät'äji nu ja manda Mizhocjimi, dya ra zät'ä c'o. C'o unü ngüenda c'ü dya ni muviji a jmi Mizhocjimi, ra zät'ä c'o.

Jesús llora sobre Jerusalén

³¹ C'e pa c'ü, o ëjë ja nzi o fariseo o 'ñe xipjiji e Jesús:

—Pedye va rí mague. Na ngue ne ra mbö'tc'ü e Herodes c'ü manda va.

³² O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Zö pë's'i na puncjü o pjeñe e Herodes c'ü ne ra mbötcügö c'ü, pero möji ma xipjiji c'ü ni jyodü rá pjongü o s'ondajma e Satanás c'ü dya jo, Rá jocü

c'o sö'dyë. Xipjigueji c'ü rá cjagö yo, hasta 'ma cja rá cjuatügö ne bëpji. ³³ Zö ne ra mbötcügö c'ü, pero rá sido rá cjagö ne bëpji hasta 'ma rá cjuatügö. Na ngue je ngueje a Jerusalén nu ja pö't'üji texe c'o ña o jña Mizhocjimi; dya ngue va. Nu'tsc'eji rí xiqueji a cjanu e Herodes.

³⁴ O sido o ña e Jesús o mama:

—Nu'tsc'eji in menzumüji a Jerusalén, in pö't'üji c'o profeta 'ñe in pjat'üji o ndojo c'o juajnü Mizhocjimi ra zo'c'üji. Ró juen'tsc'öji na puncjü. Mi negö ro jmu'tc'üji c'ua ja nzi ga tsja'na ngöñi huis'i c'o q ts'ingöñi a mbo cja o juaja, pero dya xo i ñeji ri dyätcäji ín jña. ³⁵ Dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Xe järätjo a Jerusalén nu nin jñiñigueji, pero ya jyëtsc'iji dya Mizhocjimi. Rí xi'tsc'öji, ndeze ne ndajme dya, dya cja xe rí jñandögöji va hasta 'ma cja rí mamaji: “Me na jo nu va ëjë nu o 'ñeme Mizhocjimi ra manda”, rí 'ñeñeji.

14

Jesús sana a un hombre con enfermedad de hinchazón

¹ O ëjë 'na nu xabaro, e Jesús o ma cja o ngumü 'naja c'o fariseo c'ü mi xo'ñi cja 'naja nintsjimi, o ma ziji o xëdyi. C'o ma cã'ã nu, me mi jandaji e Jesús me mi äräji xa'ma ro mama o jña c'o dya mi jyodü. ² Nu a jmi e Jesús, mi bübü 'na bëzo c'ü mi sö'dyë, mi pjänt'ä texe o cuerpo. ³ Nuc'ua e Jesús o xipji c'o fariseo 'ñe c'o mi pärä o ley Mizhocjimi:

—¿Pje mama o ley Mizhocjimi? ¿Cjo na jo rá jocüji yo sö'dyë 'ma xabaro? Maco ngue nu pa nu rí söyaji.

4 Anguezeji dya ndünrüji. Nuc'ua e Jesús o 'ñe's'e c'ua **o** dyë c'e bëzo c'ü mi pjänt'ä, o jocü cjanu o xipji:

—Ma dya in nzumü, embe.

5 Cjanu o xipji c'o fariseo:

—'Ma ri 'ñegueji 'na burru o 'na ts'inzihünü, nu 'ma ro zo'o cja 'na pozo, ro zo'o c'ü xabaro c'ü ngue 'ma rí soyaji, ¿cjo dya ri ma tsjunc'eji c'ü?

6 Anguezeji dya mi päräji ja rvá ndünrüji.

Los invitados al casamiento

7 E Jesús o jñanda c'o nte c'o vi mbitaji ro ziji o xëdyi, me mi juajnüji c'o xenda na jo nu ja ro mimiji. Nguec'ua va mama e Jesús o xipjiji:

8 —'Ma cjó c'o ra mbitats'üji rí möji cja chjüntü, dya rí ma mimiji nu ja xenda na jo. 'Na ra ëjë 'naja c'ü vi mbitaji c'ü xenda ri pjëzhi na nojo que rá ngue'tsc'eji. **9** Nuc'ua ra ëjë nu c'ü o mbitats'üji ra 'ñe xi'ts'iji: "Chjench'e xe rí mimi a ma c'ua. Na ngue nu ja **in** junrügue, ra mimi ne bëzo", ra 'ñents'eji. Nuc'ua ix 'na tsetjo rgui ma minc'eji cja squina. **10** C'ü rí tsjagueji 'ma ra mbitats'üji, rí minc'eji a squina, ngue c'ua 'ma ra säjä in jmigueji nu c'ü o mbitats'üji, xa'ma ra xi'ts'iji: "Nu'tsc'e rí jogövi na jo, je rgui 'ñe cjuä rí mimi nu ja xe na jo", ra 'ñents'eji. Nuc'ua c'o rrü jü'ü cja mexa, ra unüji ngüenda c'ü me nets'eji c'ü o mbitats'üji. **11** C'ü ra tsjapütsjë na nojo, ra tsjapüji c'ü dya pje rguí muvi. C'ü ra unü ngüenda c'ü dya ni muvi, ra tsjapüji c'ü rguí muvi a jmi Mizhocjimi.

12 O sido o ña e Jesús o xipji c'e bëzo c'ü vi mbita:

—'Ma **in** ät'ägue 'na jñönü, **in** mbita c'o **in** negue, 'ñe c'o in cjuarma, 'ñe c'o 'ña ja in dyocjeji, 'ñe c'o

bëxtjo in cãrãgueji c'o jün o t'opjü. Nuc'o, nguextjo c'o in mbitague c'o. Rí xi'tsc'ö c'ü dya cja rí tsjague a cjanu. Na ngue anguezeli xo ra mbitats'üji rí mague rí ma siji o xëdyi cja o ngumüji. A cjanu, ra ngõ'tc'ütjoji c'ü vi mbitague anguezeli, pero dya ra ngõ'tc'ü Mizophjimi. ¹³ C'ü rí tsjague 'ma rí dyätä 'na jñõnü, xo rí mbitague c'o pôbre c'o dya pje pë's'i, c'o ch'odyë 'ñe c'o me'dye 'ñe c'o ngorö. ¹⁴ 'Ma rí tsjague a cjanu, me rí mäjägue 'ma. Na ngue dya ra sö ra ngõ'tc'üji ra mbitats'üji c'ua ja nzi vi mbitague anguezeli. Nguec'ua 'ma ra bübüütjo na yeje c'o vi tsja na jo, xo rí tegue ra ngõ'tc'ü Mizophjimi.

El ejemplo de la gran cena

¹⁵ 'Naja c'o mi junrü cja mexa, 'ma mü o dyärä c'o vi mama e Jesús, o xipji:

—Me ra mäjä c'o ra mbita Mizophjimi ra ma ziji o xëdyi nu ja manda anguezeli.

¹⁶ O ndünru c'ua e Jesús o xipji:

—Mi bübü 'na bëzo c'ü ro tsja 'na mbaxua ro dyätä o jñõnü. Na puncjü o nte c'o o mbita.

¹⁷ Nuc'ua 'ma o zäda c'e hora 'ma ro ziji o xëdyi, c'e bëzo o xipji c'ü o mbëpjji: “Mague cja c'o ró mbita, ma xipjiji ra ëji dya, na ngue ya jogü texe”, eñe c'e bëzo. ¹⁸ Nuc'ua texeli o mbürü o mamaji ro perdonaoji na ngue dya mi sö ro möji. Nu ja ot'ü o zätä c'e mbëpjji, o xipjiji a cjava: “Perdonaozü, dya sö rá ma sigö o xëdyi. Cja ró tõmögö 'na juajma; ni jyodü rá ma nu'u.” ¹⁹ C'ü 'naja o mama: “Perdonaozü, dya sö rá ma sigö o xëdyi. Cja ró tõmögö tsi'ch'a yonda o nzhünü; ni jyodü rá ma nugö cjo na jo ga pëpjji c'o.” ²⁰ C'ü 'naja o mama:

“Cja ró chjüntü, nguec'ua dya ra sö rá ma sigö o

xëdyi.” ²¹ Cjanu o nzhogütjo c'ua c'e mbëpjì o ma xipji c'ü nu lamu c'o vi mama c'o vi mbita. Nuc'ua c'e lamu go sjëya c'ua o xipji c'ua c'ü o mbëpjì: “Mague dya cja yo 'ñiji. Ja c'o rí chjëji c'o pöbre, rí sigue c'o. Rí sigue c'o ch'odyë 'ñe c'o me'dye 'ñe c'o ngorö”, eñe. O ma c'ua c'e mbëpjì. ²² Nuc'ua 'ma mü o nzhogü, o mama: “Nu'tsc'e ín lamuts'ügö, ró cjagö ja c'o nzi vi xitsi ró ma sigö o nte. Pero xe jyadütjo cja nin nzungue.” ²³ O ndünrü c'ua c'e lamu o xipji c'ü o mbëpjì: “Pedyegue cja ne jñiñi, rí mague texe c'ua ja bübü o 'ñiji ja c'o cjogü o nte, rí sido rí xiqueji ra ëji, ngue c'ua ra ndüji cja ín nzungö. ²⁴ Rí xi'tsc'ö, nu c'o ot'ü ró mbitagö ro ëjë, nuc'o, dya ra zi yo jñõnü yo ró ät'ägö ne ri 'naja c'o”, eñe.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Na puncjü o nte c'o mi pöji e Jesús. 'Na nu pa 'ma mi pöji cja 'ñiji, e Jesús o ñezhe c'ua o xipji c'o nte:

²⁶ —'Ma cjó c'o ne ra ndenngue co nuzgö, ni jyodü xenda ra nezegö que na ngue c'ü nu tata 'ñe c'ü nu nana. Ni jyodu xenda ra nezegö que na ngue c'ü nu su 'ñe c'o o t'i. Ni jyodü xenda ra nezegö que na ngue c'o nu cjuarma 'ñe c'o nu cjü. 'Ma jiyö, dya ra sö ra ndenngue co nuzgö. Ra tsja ja c'o nzi rgá negö; dya cja ra tsja ja c'o nzi ga netsjë.

²⁷ 'Ma cjó c'o ne ra ndenngue co nuzgö, ni jyodü ra bübü dispuesto ra sufreji o ra ndüji. 'Ma jiyö, dya ra sö ra ndenngue co nuzgö. ²⁸ 'Ma cjó c'o ne ra jyäbä 'na ngumü, ni jyodü ot'ü ra tsja ngüenda, cjo ra zäs'ä c'ü rguí cjuatü c'e ngumü. ²⁹ 'Ma jiyö, 'ma ya rguí ngü'p'ü c'e cimiento, pero 'ma dya ri säs'ä c'ü rguí cjuatü c'e ngumü, texe c'o vi jñanda

c'e bëzo mi jääbä o ngumü, ra ndenbeji rgá tsjapüji burla. ³⁰ Ra mamaji: “Ne bëzo o mbürü o jyääbä 'na ngumü, pero dya zäs'ä c'ü rví cjuatü”, ra 'ñeñeji. ³¹ Xo rí tsijjñigueji ja ga cja ga tsja yo rey. 'Na rey c'ü ë'ë diez mil c'o o tropa, dya ixta ma chüvi c'ü 'na rey c'ü va ëjë va ë'ë veinte mil c'o o tropa. Otü ra nguijñi cjo ra sö ra ndöpü c'o va ëjë. ³² 'Ma ra unü ngüenda c'ü dya ra sö, ra ndäjä c'ua c'o ra ma ndünru c'e rey 'ñe c'o o tropa 'ma xe na jë va ëtjoji, ra ma reglaji para dya ra chüji. ³³ Je xo ga cjatsc'equ nu. Ante c'ü rí chenngueji co nuzgö, ni jyodü rí tsijjñiji na jo cjo sö rí sidoji. 'Ma dya in bübüji dispuesto rí sogüji texe c'o in pë's'iji, dya ra sö rí chenngueji co nuzgö 'ma.

Cuando la sal deja de estar salada

³⁴ O sido o ña e Jesús o mama:

—Na jo o õ'õ. Pero 'ma ra bëzhi c'ü na õxü, ¿ja xe rgá sö xe ra õxcü? ³⁵ Zö ra huanbaji o lama cja rrü jyä'tp'äji cja jömü, pero dya cja rguí muvi. Nguec'ua ra mbozüji. Nu'tsc'equ in äräji yo jña, rí tsjapüji na puncjü ngüenda yo.

15

El ejemplo de la oveja perdida

¹ Ma ëjë cja e Jesús c'o mi cobra o contribución 'ñe c'o 'ñaja c'o mi näntji mi cja c'o na s'o. Ma ëji ro ë dyäräji c'o mi mama e Jesús. ² Nguec'ua c'o mi xöpü o ley Mzhocjimi 'ñe c'o fariseo, mi tsjojneji ma zo'büji e Jesús mi mamaji:

—Ne bëzo nu, me ne yo cja na s'o ra dyoji co angueze. Y me siji o xëdyi yo.

³ O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

4 —'Ma ri tsāgueji 'na cien o ndēnchjürü, 'ma ri bëzhi 'naja, ri sogueji cja batjü c'o noventa y nueve, cja rrī möji c'ua ri ma jyodüji c'e ndēnchjürü c'ü ri bëzhi. Ri jyodüji hasta 'ma cja ri chöt'üji, zö ri 'natjo ndēnchjürü. **5** Nuc'ua 'ma ri chöt'üji, me ri mäcjeji c'ua na puncjü, ri tsö's'üji in jyögueji. **6** Nuc'ua 'ma ri säcjeji in nzumüji, ri ma xipjiji c'o in dyocjeji 'ñe c'o bëxtjo in cäräji: "Rí mbitats'ü rí ma cja ín nzumü rá mäji. Na ngue ya ró töt'ü c'ü ín nzhëncjürü c'ü rvá bëzhi", ri 'ñeñeji. **7** Rí xi'tsc'öji, je xo ga cjatjonu 'ma ra nzhogü o mü'bü 'na nte c'ü vi tsja c'o na s'o, me ra mäji a jens'e. Xenda ra mäpäji c'e nte que rá ngue c'o noventa y nueve nte c'o cjapü cja na jo y dya unüji ngüenda c'ü ni jyodü ra nzhogü o mü'büji.

El ejemplo de la moneda perdida

8 "Na ndixü c'ü ri jün diez merio de plata, 'ma ro bëzhi 'naja, ro ndütü 'na sivi ro jyodü c'e merio. Ro paxü na jo cja c'e ngumü ro jyodü hasta 'ma cja ro chöt'ü. **9** Nuc'ua 'ma ro chöt'ü, ro xipji c'o o dyoji 'ñe c'o bëxtjo ri cäräji: "Rí mbitats'ü rí mague cja ín nzumü rá mäji. Na ngue ya ró töt'ü c'e merio c'ü rvá bëzhigö", ro 'ñeñe. **10** Rí xi'tsc'öji, je xo ga cjatjonu 'ma ra nzhogü o mü'bü 'na nte c'ü vi tsja c'o na s'o, me ra mäjä Mizhocjimi 'ñe c'o o anxe c'o cärä a jmi.

El ejemplo del hijo pródigo

11 Xo mama c'ua:

—'Naja bëzo mi 'ñeje yeje t'i. **12** Nu c'e t'i c'ü mi sëbi o ma cja c'ü nu tata, o ma xipji: "Mi tatats'ügö, dyacö c'ü tocazü yo in pë'sc'e", embe. Nuc'ua c'e bëzo o jyadü c'ua c'o mi pë's'i o unü nza yeje c'o o t'i. **13** Dya mezhe c'ua pa, c'e t'i c'ü mi sëbi o

jmutü texe c'o mi pë's'i, cjanu o ma c'ua o zät'ä cja 'na país c'ü ma jě. Nuc'ua o ndeze nu texe o merio va tsja c'o na s'o; dya mbörütsjë ja rvá mimi. ¹⁴ Nuc'ua 'ma mü o ndeze texe o merio, o ejë c'ua 'naja tjijmi cja c'e país. Nuc'ua c'e t'i mi ojtjo pje ro zi. ¹⁵ Cjanu o ma c'ua cja 'naja bëzo cja c'e país, o ma xipji: “¿Cjo dya in pë's'i o bëpji rí dyacö?”, eñe. C'e bëzo, dya mi ne ro unü o bëpji, pero c'e t'i sido mi örü. Nguec'ua c'e bëzo, zö dya mi ne, pero o unü o bëpji, o ndäjä cja c'ü o hacienda ro ma ts'as'ü o cuchi. ¹⁶ C'e t'i, dya mi nijmi c'ü mi ch'unü ro zi. Nguec'ua me mi ne c'ü xo ro ch'unü c'o mi si c'o cuchi, ngue c'ua ro nijmi. Pero dya cjó mi unü. ¹⁷ O nzhogü o mü'bü c'ua c'o na s'o c'o vi tsja, o mama: “Mi tatagö tsäjä na puncjü o mbëpji. Anguezeji poncjütjo c'ü siji; nutscö rí sufregö va o tjijmi. ¹⁸ Ixtá magö dya cja mi tata, rá ma xipji: Mi tatats'ügö, 'ma ró xögö co nu'tsc'e, ró cja'c'ö c'o na s'o, 'ñe cja o jmi Mizhocjimi. ¹⁹ Dya ga jozgö c'ü xe rí xitsi in ch'izögö. Tsjacü rá cjagö 'naja in mbëpjizögö, rá embe.” ²⁰ Ixco ma c'ua cja c'ü nu tata.

“Ma xe ma jëtjo ma ëjë c'e t'i, c'e bëzo o jñanda c'ü o t'i. O juentse c'ua, o cjuan'di o ma ndünrü. Cjanu o ndaja, me go zü'tp'ü o jmi. ²¹ Nuc'ua c'e t'i o xipji: “Mi tatats'ügö, 'ma ró xögö co nu'tsc'e, ró cja'c'ö c'o na s'o, 'ñe cja o jmi Mizhocjimi. Dya ga jozgö c'ü xe rí xitsi in ch'izögö.” ²² Nuc'ua c'e bëzo o xipji c'o o mbëpji: “Ma tsäji c'e bitu c'e xenda na jo, rí jyecheji nu ín ch'igö. Rí jñu'tp'üji 'na anilio cja o dyë. Rí chin'chp'iji o dyatsi a ngua. ²³ Ma siji c'e ts'inzħünü c'ü na pi, pö't'üji rá saji rá cjaji 'na mbaxua. ²⁴ Dya mi pärägö ja vi ma'a nu ín ch'igö. Mi pëzhgö 'na

ya vi ndū. Pero ya nzhogütjo, bübü dya”, eñe c'e bëzo va xipji c'o o mbëpjì. O mbürü o tsjaji c'ua c'e mbaxua.

²⁵ 'C'e t'i c'ü mi nzhasë ma bübüütjo cja juajma. Nuc'ua 'ma mü o nzhogü, 'ma ya mi ngue ro säjä cja c'e ngumü, o dyärä mi pjë'biji o bizhi 'ñe mi nemeji. ²⁶ O ma't'ü c'ua 'naja c'o mbëpjì, cjanu o dyönü pje pjëzhi c'o mi cjaji. ²⁷ O ndünrrü c'ua c'e mbëpjì o xipji: “Ngue nin cjuarma c'ü ya nzhogü. O säjä na jo, dya pje tsja. Nguec'ua o manda nin tatague o mbö't'üji c'e ts'inzħünü c'ü ma pi.” ²⁸ Cjanu o üdü c'ua c'ü mi nzhasë, dya mi ne ro cjogü a mbo. O mbedye c'ua c'ü nu tata o xipji ro cjogü. ²⁹ O ndünrrü c'ua c'e t'i o xipji c'ü nu tata: “Dyärä rá xi'ts'i. Nutscö na puncjü o cjë'ë c'o ya ró pë'pc'i na zëzhi nza cja 'ma ri nguetscö in mbëpjigue. Nu c'ü in mandazü, nde rí cjagö texe. Pero dya nunca in dacügö 'na animale c'ü rga mägöjme c'o rí pääcöjme. Ni ri 'naja ts'ichivo ri dacügö. ³⁰ Pero 'ma o säjä dya nu in ch'igue nu na s'o, i manda o mbö'tp'üji c'e ts'inzħünü c'ü ma pi; maco o nde'tsc'e in meriogue ma dyoji c'o ndixü c'o na s'o, c'o nde ga dyonpütjo o bëzo.” ³¹ O ndünrrü c'ua c'e bëzo o xipji c'ü nu t'i: “Nu'tsc'e ín ch'itsc'ö, rí bübüütjögövi. Texe c'o in tsjagö, ngue in tsjague. ³² Dya mi pärägö ja vi ma'a nu nin cjuarma; mi pëzhgö 'na ya vi ndū. Pero ya nzhogütjo, bübü dya. Nguec'ua rá cjaji na jo mbaxua rá mäji.”

16

El ejemplo del mayordomo que abusó de confianza

¹ E Jesús xo xipji c'o o discípulo:

—Mi bëbü 'na bëzo c'ü mi rico c'ü mi 'ñeje 'na mbëpjí c'ü mi pjötpü texe c'o mi pë's'i c'ü nu lamu. C'e mbëpjí mi s'onbü c'o mi pë's'i c'ü ə lamu. Nguec'ua mi bëbü c'o o ma cja c'e lamu o ma cösteji. ² Nuc'ua c'e lamu o zojnü c'ü ə mbëpjí. 'Ma mü o ējē c'e mbëpjí, o mama c'ua c'e lamu o xipji: “¿Jenga vi tsjacügö a cjanu yo rí ärägö? Mague ma chjënquigö c'o xiscõmü c'o juns'ü ja nzi o merio c'ü tuncügö yo nte. Nuc'ua, dya cja xe rí pëpquigö”, eñe c'e lamu va xipji c'e bëzo. ³ Nuc'ua c'e mbëpjí cjanu o ma c'ua o mamatsjé c'ua: “Nu c'ü ín lamugö ya ra pjongzü c'ü dya cja rá pëpigö c'ü. ¿Ja rga cjazgö dya? Dya zëtsi rá cjagö bëpjí c'o na jyü, y dya sö rá örü pje rá sigö, na ngue rí tsegö. ⁴ Ya ró mbeñegö dya c'ü rá cjagö, ngue c'ua 'ma ra zädä c'ü dya cja rá pëpigö c'ín lamugö, ra recibidozü yo nte cja ə ngumüji”, eñe. ⁵ Cjanu o zojnü c'ua texe c'o mi tunpü o merio c'ü nu lamu, cjanu o ñatsjëvi c'ua nzi 'naji. O mama c'e bëzo va dyönü c'ü ot'ü o säjä: “¿Ja nzi ən tunpügue c'ü ín lamugö?” ⁶ O mama c'ua c'e nte: “Rí tunpü 'na ciento barri o aceite.” O mama c'ua c'e mbëpjí: “Bëbü dya c'ua nin vale rí xü't'ü. Ixtí dyät'ä c'ü 'na vale rí jñu's'ütjo cincuenta, cja rrí jñu's'ü in chjügue.” ⁷ Nuc'ua cja ndo nu ējē c'ua c'ü ndo 'naja. Cjanu o mama c'e mbëpjí o xipji: “¿Ja nzi ən tügue?” Angueze o mama: “Rí tunpü 'na ciento mape o ndëxü.” O mama c'ua c'e mbëpjí: “Bëbü dya c'ua nin vale rí xü't'ü. Ixtí dyät'ä c'ü 'na vale rí jñu's'ütjo ochenta”, eñe. Je ga cjanu va tsja c'e mbëpjí o jñu's'ütjo menu c'o mi tū c'o nte. Cjanu o ma c'ua cja c'ü nu lamu o ndënbí c'o xiscõmü c'o mi ngue c'o vale c'o cja vi dyät'ä. ⁸ O mezhe

ts'ë, nuc'ua c'e lamu cja mbärä c'o na s'o c'o vi tsja c'e mbëpji, cjanu o mama: "Ja va ndõcügö c'e s'ombëpji? Me pë's'i na puncjü ə pjeñe", eñe. C'ua ja nzi va tsja c'e mbëpji, je xo ga cjatjonu c'o nte c'o dya pärä Mizhocjimi, me pë's'iji na puncjü ə pjeñe ja ga tsjaji na jontejí cja yo nu minteji, que na ngue yo nte c'o bübü ə mü'bü ə jya's'ü Mizhocjimi.

9 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Yo nte cjaji na s'o co ə merioji; nu'tsc'eji rí tsjaji na jontets'üji co in merioji. Rí unüji yo nte c'o pje ni jyodü; rí gastoji in merioji ja c'o nzi ga ne Mizhocjimi. Nguec'ua 'ma rí chüji, 'ma rí sät'äji a jens'e, Mizhocjimi me ra mä'c'äji ra xi'ts'iji na jo vi tsjagueji.

10 'C'o ra tsja c'o na jo co ə merioji, xo ra tsjaji na jo c'o ə bëpji Mizhocjimi c'o nda ni muvi que na ngue o merio. Pero c'o dya ra tsja c'o na jo co ə merioji, dya xo ra tsjaji na jo c'o ə bëpji Mizhocjimi.

11 Zö cja c'o na s'o yo nte co ə merioji, pero nu'tsc'eji ni jyodü rí tsjaji rrä jontets'üji. 'Ma dya rí tsjaji na jo co in merioji, dya xo ra dya'c'üji ə bëpji Mizhocjimi c'ü nda ni muvi. **12** 'Ma dya rí tsjaji na jo co o merio c'ü tjeze, əja rgá sö ra dya'c'üji Mizhocjimi c'o dya ra tjeze rí tsjapüji in tsjacjeji?

13 "Ma cjó c'o ra mbëpi yeje lamu, dya ra sö ra dyätävi nza yejui. Na ngueje c'ü 'naja ri nu'uji na ü, ra tsja c'e mbëpji; c'ü 'naja ri ne. O 'ma jiyö, 'naja c'ü ri ätä; 'naja c'ü ri cjapü dya rguí muvi. Je xo ga cjatsc'eji nu, 'ma rí jyodüji ja rguí pë's'iji na puncjü cja ne xoñijõmü, nu'ma, dya rí pëpqueji 'ma Mizhocjimi co texe in mü'büji.

14 C'o fariseo c'o mi cārā nu, 'ma mü o dyärä c'o jñā c'o mi mama e Jesús, o tsjaji c'ua burla. Na ngue anguezeli me mi neji o merio. **15** O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji in cjapüji me na jots'üji cja yo nte, pero Mizhocjimi pā'tc'ā in mü'büji. C'o in cjaji c'o mama yo nte na jo, Mizhocjimi mama na s'o c'o.

La ley y el reino de Dios

16 'Texe c'o o jñā Mizhocjimi c'o xiji ley 'ñe profeta, mamaji c'ü ro ējē c'e pa 'ma ro manda Mizhocjimi. Pero 'ma o mbürü e Juan o zopjü yo nte, ya ma sädä c'e pa. Ndeze c'o pa c'o, hasta nudya, bübü c'o zopjü yo nte, xipjiji c'ü ya ējē c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda. Nguec'ua bübü o nte c'o me jodü ja rgá ndeñeji anguezeli.

17 'Zö ra manda dya, nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi, pero xo na cjuana texe c'o mama o ley Mizhocjimi. Zö ra nguins'i e jens'e 'ñe ne xoñijōmü, pero dya ra cjogü o ley Mizhocjimi. C'o mama o ley Mizhocjimi na s'o c'o in cjaji, ix na cjuana na s'o c'o.

Jesús enseña sobre el divorcio

18 "Ma cjó c'o ra mbëzi nu su, cja rrū chjüntüvi c'ü xe 'na ndixü, nu'ma, cja c'o na s'o chjéntjui 'ma ri tsājā o ndixü. Y c'e bëzo c'ü ra chjüntüvi c'e ndixü c'ü vi bëzi, xo cja na s'o c'ü chjéntjui c'ü ri tsājā o ndixü.

El hombre rico y Lázaro

19 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Mi bübü 'naja bëzo c'ü mi rico. Mi je'e o bitu c'o me ma jo, nza cja o bitu c'o je'e o rey. Pama me mi mäji c'o o dyoji mi cjaji o mbaxua. **20** Cja

ngoxtji c'ü o ngumü c'e bëzo, vi 'ñemeji 'na bëzo c'ü mi pöbre c'ü mi dya o ts'ingue texe cja o cuerpo. Nuc'ü, mi chjü e Lázaro. ²¹ Mi sant'a na puncjü. Nguec'ua me mi ne xa'ma ro ch'unü pje ro zi'i, zö ri nguextjo c'o mëxëdyi 'ñe c'o jñõnü c'o mi jäbä a jõmü cja c'ü o mexa c'e bëzo c'ü mi rico. C'o dyo, mi jösp'üji cja o cuerpo c'ü mi s'odü. ²² O ë 'na nu pa, o ndü c'e bëzo c'ü mi pöbre. Nuc'ua c'o o anxe Mizhocjimi o zidijiji a jens'e nu ja bübü e Abraham. 'Ma mü o ndü c'e bëzo c'ü mi rico, o dyögüji na jo. ²³ Nuc'ua 'ma me mi sufre a linfiernu c'e bëzo, o nä'sä o jñanda e Abraham mi bübü a jens'e. Xo jñanda mi bübü nu e Lázaro a jmi e Abraham. ²⁴ O mapjü c'ua na jens'e o mama: "Nu'tsc'e Abraham, mi mboxpalets'ügö, juentsquegö. Xipji e Lázaro ra ejë ra 'ñe popjü o ñidyë cja ndeje ra jötcü ín ts'ijñi. Na ngueje rrä sufregö na puncjü cja ne sivi." ²⁵ O ndünru c'ua e Abraham o xipji: "Nu'tsc'e ín mboxbëchets'ügö, mbeñgue. 'Ma mi bübügue a xoñijõmü, mi pë's'igue texe c'o mi negue y me mi mäpägue c'o; maco e Lázaro mi bëzhi pje ro zi 'ñe pje ro jye. Pero nudya, mäjä, dya cja sufre dya. Nu'tsc'e in sufregue c'ua. ²⁶ Dya nguextjo nu; xo bübü 'na cöt'ü c'ü na jë a ndetsc'e 'ñezgöbe. Nguec'ua yo cärä a 'ñecjua, dya sö ra mbes'e a ma c'ua ja in bünc'eji. Ni xo ri ngueje c'o cärä a ma c'ua, dya sö ra mbes'eji a 'ñecjua." ²⁷ Cjanu o mama c'ua c'ü mi rico: "Mi mboxpalets'ügö, rí ö'tc'ü na puncjü rí xipji e Lázaro ra ma cja o ngumü mi tata. ²⁸ Na ngueje rí 'ñeje ts'i'ch'a ín cjuarma. Rí chäjä e Lázaro ra ma zopjü c'o mi cjuarma, ra xipjiji ra nzhogü o mü'büji cja Mizhocjimi. Xa'ma dya ra

ẽjẽ anguezeji va ja rí sufregö.” ²⁹ O ndünrü c'ua e Abraham o xipji: “Anguezeji tjëji c'ü o dyopjü e Moisés 'ñe c'o o dyopjü c'o profeta. 'Ma ra dyätäji c'o, dya ra zät'äji nu ja na bünc'e.” ³⁰ O ndünrü c'ua c'ü mi rico o mama: “Iyö, dya ra tsjapüji ngüenda c'o. Pero 'ma cjó c'o ra te'e yo ya ndü ra ma'a nu ja cãrã c'o ín cjuarma, ra nhogü ə mü'büji 'ma.” ³¹ O ndünrü c'ua e Abraham o xipji: “Nu 'ma dya cjapüji ngüenda c'o o dyopjü e Moisés 'ñe c'o o dyopjü c'o profeta, dya xo ra creoji zö ra tetjo 'naja yo ya ndü.”

17

El peligro de caer en pecado

¹ O sido o ña e Jesús o xipji c'o discípulo:

—Siempre bëbü o nte c'o cjapü ra tsja c'o na s'o yo nu minteji. Juejme c'o cjapü a cjanu yo nu minteji; Mizophjimi ra tsjapü me ra sufreji. ² Xenda rvá jo 'ma ro 'nutpü 'na travacjüjnü ə dyizi c'e nte c'ü, cja rrü pant'aji cja trazapjü nu ja na jë'ë, que na ngueje c'ü ro tsjapü ro tsja na s'o a cjanu 'naja c'o dya pje pjëzhi c'o ejmezü. ³ Nguec'ua rí pjötpüji ngüenda.

“Ma pje ra tsja'c'üji yo nin cjuarmaji, rí zopjüji. Y 'ma ra nhogü ə mü'büji, rí perdonaogueji 'ma. ⁴ Zö siete vez nu pa c'ü pje ra tsja'c'üji 'ñe siete vez ra 'ñe xi'ts'iji: “Perdonaozögö, ró cja'c'ügö c'o na s'o”, ra 'ñents'eji, pero ni jyodü rí perdonaogueji c'ü.

El poder de la fe

⁵ Nuc'ua c'o apóstole o xipjiji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, pjöxcüjme xenda rá creojme Mizhocjimi ngue c'ua rá perdonaojme c'ua ja nzi gui xitsijme.

6 E Jesús c'ín Jmugöji o xipjiji c'ua:

—Zö ts'ëtjo gui 'ñejmeji Mizhocjimi, pero 'ma rí jñunt'ü in mü'büji c'ü ra dyä'tc'äji Mizhocjimi c'ü rí dyötqueji, ra sö rí xipjiji ne za'a nu 'ne nu: “Ts'üs'ü va, ma 'ne'e cja ne trazapjü”, rí 'ñembeji. Ra tsja c'ua.

El deber del que sirve

7 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Tsjijñiji ja ga tsja 'na bëzo c'ü 'ñeje ə mbëpji. Ra ma c'e mbëpji ra ma huajma, o ra ma ts'as'ü o nzħünü. 'Ma ra nzhogü c'e mbëpji, dya ra mama c'e lamu: “Ixtí tsjogü rí sigue o xëdyi”, ra 'ñeñe, iyö. **8** C'ü ra mama: “Ma dyät'ä c'ü rí sigö ne nzħä. Nuc'ua rí xa'ma rí sirvezü c'ü rí sigö hasta 'ma cja rí cjuarü rí si. Cja rí sigue o xëdyi”, ra 'ñeñe. **9** Zö ra tsja c'e mbëpji ja c'o nzi va xipji, pero c'e lamu, dya ra unü 'na pöjö c'e mbëpji. **10** Je xo rga cjatsc'eqi nu. Zö rí tsjaji texe c'o ra xi'ts'iji Mizhocjimi, pero dya rí mangueji c'ü ni jyodü ra ngõ'tc'üji c'ü. Na ngue c'o rí tsjaji ngue c'o ni jyodü rí tsjaji, eñe e Jesús.

Jesús sana a diez leprosos

11 E Jesús 'ma mi ma a Jerusalén, mi nhodü cja c'e 'ñiji nu ja mi chäjui a Samaria 'ñe a Galilea. **12** 'Ma ya ma sät'ä cja 'naja ts'ijñiñi, o chjëji dyëch'a bëzo c'o mi sö 'na ngueme c'ü ni chjü lepra. Pero dya chëzhiji cja ə jmi, o böbüütjoji na jē. **13** Cjanu o mapjüji c'ua o mamaji:

—Jesús in xöpütegue, juentsquegöjme.

14 Nuc'ua e Jesús 'ma mü o jñanda c'o bëzo, o xipjiji c'o:

—Möji cja c'o mböcjimi ra nu'c'üji c'ü ya jogüts'üji dya, embeji c'o.

O möji c'ua. 'Ma ya mi möji, ixco ndis'iji na jo c'e ngueme. **15** Nuc'ua 'naja anguezeli, 'ma mü o nu'u c'ü ya vi jogü, o nzhogü o mapjü c'ua na jens'e va unü 'na pöjö Mizhocjimi. **16** Cjanu o ndüne a jõmü cja o ngua e Jesús, o unü 'na pöjö. C'e bëzo mi menzumü a Samaria c'ü. **17** O mama c'ua e Jesús:

—Maco nza dyéch'a c'o mi sö c'e ngueme ró jocü, ¿jenga dya nzhogü c'o nueve ro ë unüji 'na pöjö Mizhocjimi? **18** Nguextjo ne bëzo nu dya ín menzumügi nu o nzhogü o ë unü 'na pöjö Mizhocjimi.

19 Cjanu o xipji c'ua c'e bëzo:

—Böbü rí mague. Ya jogüts'ü na ngue i creozügö.

Cómo llegará el reino de Dios

20 Nuc'ua c'o fariseo o dyönüji e Jesús:

—¿Jinguā ra mbürü ra manda nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi?

O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Zö cjó c'o me ra jñanda c'o señal, pero dya ra sö ra mbäräji jinguā ra mbürü Mizhocjimi ra manda.

21 Zö ra mamaji: “Je bübü a 'ñecjua nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda”, ra 'ñeñesi, zö ra mamaji: “Je bübü a manu nu”, pero dya rrü cjuana. Na ngue ya manda Mizhocjimi a ndets'eji.

22 O sido o ña e Jesús o xipji c'o o discípulo:

—Nutscö rvá ëcjö cja Mizhocjimi y rá ëcjö na yeje. Pero ante que rá ëcjö, ra zädä o pa 'ma me rí sufregueji. Nguec'ua me rí ñeji rá ëcjö rá cärägöji va, zö ri 'natjo pa c'ü ri neji rí soyagueji c'ü dya rí

sufregueji. Pero dya be ri sädä. ²³ Ri bübü o xöpüte c'o dya cjuana ra xi'ts'iji: "Chjä'dä co nuzgöjme, na ngue bübü a 'ñecjua c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda." O ra xi'ts'iji: "Je bübü a manu c'ü", ra 'ñents'eji. Dya rí cheñeji anguezeki, dya rí creoji c'o. ²⁴ Ma go juë's'i e dyebe, ixi 'ñetse texetjo. Je xo rga ciatjonu 'ma rá ëcjö na yeje, ra jñandgagöji texe cja ne xoñijömü. ²⁵ Pero ot'ü ni jyodü rá sufregö na puncjü. Na ngue yo nte yo ín menzumügöji, dya ra 'ñejmezüji. ²⁶ C'ua ja nzi ma cja c'o cjë 'ma mi bübü e Noé, je xo rga ciatjonu 'ma rá ëcjö na yeje cja Mizhocjimi. ²⁷ C'o cjë 'ma mi bübü e Noé, 'ma dya be mi ëjë c'e tradyebe, mi ñõnüji 'ñe pje nde mi si'iji. Mi chjüntüji, xo mi chjüntpüji hasta 'ma cja zädä c'e pa 'ma mü o cjogü e Noé a mbo cja c'e bü. Dya creoji cjo ro 'ñeje c'e tradyebe hasta 'ma cja 'ñeje, go chjorüji c'ua texeji. ²⁸ C'ua ja xo nzi ma cja c'o cjë 'ma mi bübü e Lot, je xo rga ciatjonu 'ma rá ëcjö na yeje. Mi siji o xëdyi. Y pje c'o nde mi pa tõmüji y pje c'o nde mi pöji. Mi podüji o ndëxü. Mi jäbäji o ngumüji. ²⁹ Pero c'e pa 'ma mü o mbedye e Lot a Sodoma, o jyäbä o sivi a jens'e, 'ñe o asufre; o chjotüji texeji. ³⁰ Je xo rga cjanu c'e pa 'ma rá ëcjö na yeje, 'ma ra jñandgöji texeji cjo nguetscö.

³¹ 'C'e pa c'ü, c'o ri bübü cja azotea a xes'e cja c'o o ngumüji, dya ra dagüji pje c'o ra ma pjongüji a mbo. C'o ri bübü cja juajma, dya ra nzhogüji cja o ngumüji. ³² Rí mbeñegueji ja va tsjapüji c'ü o su e Lot. ³³ Nu c'o dya ra ndenngue co nuzgö, c'o ra tsjatsjë c'o netsjëji rgá mäpäji yo bübü cja ne xoñijömü, dya ra bübü co Mizhocjimi c'o. Nu c'o ra ndenngue co nuzgö, zö ra mbö't'üji c'o, pero ra ma

ngārāji co Mizhocjimi c'o.

³⁴"Ma ri xōmü 'ma rá ēcjö, ri bübü yeje c'o 'natjo c'ua ri orüvi. 'Naja c'ü rá sidyi, 'naja c'ü rá sogü.

³⁵O 'ma ri ndempa 'ma rá ēcjö, yeje ndixü c'o rrā cüjnüvi. 'Naja c'ü rá sidyi, 'naja c'ü rá sogü. ³⁶Yeje c'o ri bübü cja juajma. 'Naja c'ü rá sidyi, 'naja c'ü rá sogü.

³⁷O ndünrü c'ua c'o apóstole o mamaji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, ¿ja ngue c'ua rí ts-jague a cjanu?

O ndünrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu ja 'mana 'na animale c'ü ya ni ndü c'ü ya na xī, je nguejnu jmurü o ndopare nu. Je xo ga ciatjonu, nu ja cja'a yo nte c'o me na s'o c'o rá cjapü ra sufre, je ngue nu rá xōcügö a cjanu yo.

18

El ejemplo de la viuda y el juez

¹Nuc'ua e Jesús o mama 'na jñā, ngue c'ua ro unüji ngüenda mi jyodü ro sido ro dyötüji Mizhocjimi, dya ro tögü q mü'büji. ²O xipjiji:

—Cja 'naja jñiñi mi bübü 'na juesti c'ü dya mi sū Mizhocjimi, dya xo mi respectao yo nte. ³Nu cja c'e jñiñi xo mi bübü 'na ndixü c'ü vi ndü nu xīra. Mi pa cja c'e juesti mi pa xipji: "Rvá ējē rvá 'ne xi'ts'i 'na nte c'ü o ndënnngui ín juajma. Rí zojnügue rí castigao", eñe. ⁴⁻⁵O mezhe ja nzi pa, c'e juesti dya mi cjapü ngüenda c'e ndixü c'ü mi ötü. Xe go mezhtjo, cjanu o mamatsjé: "Dya rí sūgö Mizhocjimi, ne xo ri ngue yo nte. Pero ne ndixü, me xichazü na ngue sido va ējē. Rá cjagö

ja c'o nzi ga dyötcü, ngue c'ua dya cja ra ējē ra ē molestaözü", eñe.

6 O mama e Jesús c'ü ín Jmugöji:

—Tsjijñiji na jo c'ü o mama c'e juesti. **7** Zö ma s'o c'e juesti, pero o mbös'ü c'e ndixü. Nguec'ua rí xi'tsc'öji, c'o o nte Mzhocjimi, 'ma ra dyötüji Mzhocjimi xõmü ndempa, Mzhocjimi ra mbös'ü c'o. Zö bübü 'ma ra mezhe, pero ra zädä 'ma ra dyätä c'o o nte ja c'o nzi ga dyötüji. **8** Rí xi'tsc'öji, 'ma ra zädä c'e pa, ixta mbös'ü c'o o nte. Nutscö 'ma rá ēcjö na yeje cja Mzhocjimi rá 'ñe manda, ja nzitjo nte c'o ri bübü c'o ri tepquegö 'ñe ri ejmezü, eñe e Jesús.

El ejemplo del fariseo y el cobrador de impuestos

9-10 Ma cã'ã nu ja nzi c'o mi cjapü me na joji, 'ñe mi cjapüji menu c'o 'ñaja nte. Nguec'ua e Jesús o mama 'na ejemplo o xipjiji:

—O nguins'i yeje bëzo a ma cja c'e templo, ro ma dyötüvi Mzhocjimi. C'ü 'naja mi fariseo. C'ü 'naja mi cobra o contribución. **11** C'e fariseo o böbüjo mi cjapü na nojo cja jmi Mzhocjimi o mama: "Mzhocjimi, rí da'c'ü 'na pöjö na ngueje dya nza cjazgö c'o 'ñaja nte. Na mbëji, na s'o cjadi, tsäji o ndixü. Dya xo nza cjazgö ne bëzo nu cobra o contribución. **12** Yendgá mbempje nu ngo. Y rí da'c'ü ín diezmo texe c'o rí tögö", eñe. **13** Nu c'ü mi cobra o contribución mi jyadüvi na jë; dya mi ne ro nä's'ä a jens'e. Mi ya'bü o tijmi mi mama: "Mzhocjimi, me na s'o c'o rí cjagö; rí tögö na puncjü ín nzhubü. Rí ö'tc'ü rí juentsque rí perdonaozü", eñe. **14** Nuc'ua o nzhogüvi o mövi o ngumüvi. Rí xi'tsc'öji, Mzhocjimi o perdonao c'e

nte c'ü mi cobra o contribución. Pero c'e fariseo, dya perdonaoji c'ü. C'ü ra tsjapütsjë na nojo, ra tsjapüji c'ü dya pje rguí muvi. C'ü ra unü ngüenda c'ü dya ni muvi, ra tsjapüji c'ü rguí muvi a jmi Mizhocjimi.

Jesús bendice a los niños

¹⁵ Ma ëjë c'o nte ma siji c'o o ts'it'iji cja o jmi e Jesús, ngue c'ua e Jesús ro 'ñe's'e o dyë anguezeki ro dyötpüji Mizhocjimi. Nuc'ua c'o discípulo 'ma mü o jñandaji c'o, o huënc'h'iji c'ua c'o ma siji c'o ts'it'i.
¹⁶ Pero e Jesús o xipji c'o nte, na jo ro siji c'o ts'it'i. Cjanu o xipji c'o o discípulo:

—Jyëziji yo ts'it'i ra ëji cja ín jmigö; dya rí ts'asp'üji. Na ngue c'o va ëjë co nuzgö nza cja yo ts'it'i, ngueje c'o cjapü Mizhocjimi o Jmu. ¹⁷ Dyäräji na jo c'ü na cjuana c'ü rá xi'tsc'öji. 'Ma cjó c'o dya ra ëjë co nuzgö c'ua ja nzi ga 'ñeje yo ts'it'i, dya ra sö ra tsjapüji Mizhocjimi o Jmuji, eñe e Jesús va xipji c'o o discípulo.

Un joven rico habla con Jesús

¹⁸ O mama c'ua 'naja c'ü mi xo'ñi cja 'na nintsjimi o xipji:

—Nu'tsc'e xöpüte, me na jots'ügue. ¿Pje ni mbë c'ü rá cjagö ngue c'ua ra ch'acü c'ü rga bëbüütjo co Mizhocjimi para siempre?

¹⁹ E Jesús o xipji:

—¿Pje ni xitsi na jozü? Dya cjó bëbü c'ü na jo; nguextjo Mizhocjimi. ²⁰ In pärägue c'o o mandamiento Mizhocjimi c'o o dya'c'üji: "Dya rí pö't'üteji. Dya rí tsäji o ndixü. Dya pje rí pönüji. Dya rí pezheji o bëchjine. Rí respetaoji nin tataji

'ñe nin nanaji." Xo 'ñe c'o 'ñaja mandamiento, xo in pärägue c'o, eñe e Jesús.

²¹ O ndünrrü c'ua c'e bëzo:

—Texe yo, ya nde ró cjagö yo ndeze 'ma mi ts'iquëgö.

²² Nuc'ua e Jesús 'ma mü o dyärä c'o, o xipji:

—Xe bëzhtjo 'naja c'ü rí tsjague. Ma pögue texe c'o in pë's'i, rí unü c'o dya pje pë's'i. A cjanu rí pë's'igue a jens'e c'o me ni muvi. Cja rrí chenngue co nuzgö rá më.

²³ Nuc'ua 'ma mü o dyärä c'e bëzo c'o o mama e Jesús, me co ndumü c'ua, na ngue mi pë's'i na puncjü. ²⁴ E Jesús 'ma mü o jñanda me go ndumü c'e bëzo cjanu o mama c'ua:

—Nu c'o pë's'i na puncjü, me na s'ëzhi para ra unü o mü'büji Mizhocjimi ra tsjapüji o Jmuji. ²⁵ 'Naja camello, dya sö ra cjogü cja o xägö 'na dyepjadü. Pero rí xi'tsc'öji, xenda sö ra cjogü a cjanu 'na camello, que na ngue 'na nte c'ü pë's'i na puncjü ra unü o mü'bü Mizhocjimi ngue c'ua Mizhocjimi ra tsjapü o nte.

²⁶ C'o mi ärä, o mamaji:

—'Ma ga cjanu, ¿ja rgá sö cjó ra salva 'ma?

²⁷ O ndünrrü c'ua e Jesús o mama:

—C'ü dya sö yo nte ra tsja, Mizhocjimi sö ra tsja.

²⁸ Nuc'ua e Pedro o mama:

—Nutscöjme ró sogüjme texe c'o mi pë's'ijme ró tennc'öjme co nu'tsc'e.

²⁹ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dyäräji na jo c'ü na cjuana c'ü rá xi'tsc'öji. Cära c'o ra unü o mü'bü Mizhocjimi ra tsjapüji o Jmuji. Nguec'ua ra zogü o ngumüji, o nu tataji 'ñe nu nanaji, o nu cjuarmaji, o nu cjüji, o nu suji, o nu

t'iji, ngue c'ua ra tsjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.
30 C'o ra tsja a cjanu, ra ch'unüji c'ü rrä puncjü que na ngue c'ü mi pë's'iji 'ma ot'ü. Y 'ma ya rguí nguins'i ne jens'e 'ñe ne xoñijõmü, ra bübüütjoji co Mizhocjimi.

Nuevamente Jesús anuncia su muerte

31 'Na nu pa e Jesús o xōcü c'o doce o discípulo, o ñatsjëji o xipjiji:

—Ya rrä mó a ma a Jerusalén. Ra zädä texe c'o o dyopjü c'o profeta c'ü rá sufregö nutscö rvá ējē cja Mizhocjimi. **32** Ra nzhögügöji cja o dyë c'o dya menzumü a Israel, me ra tsjacüji burla ra zoxcüji. Y pje c'o me nde ra tsjacüji. **33** Ra mbäräzüji ra mbötcüji. Nuc'ua c'ü na jñi nu pa, rá tetcjö rá bübüütjo na yeje, eñie e Jesús.

34 C'o doce discípulo, dya mbäräji c'o jña. Dya mi unüji ngüenda c'ü ja rvá zädä c'ü ro sufre e Jesús. Dya be mi ch'unü ro mbäräji.

Jesús sana a un ciego de Jericó

35 E Jesús 'ma ya mi ngue ro zät'äji a Jericó c'o o discípulo, nu cja c'e 'ñiji mi junrü 'na bëzo c'ü mi ngorö. Mi örü o merio. **36** 'Ma mü o dyärä mi cjogü na puncjü o nte, o tsja tönü pje mi cja c'o nte c'o mi cjogü. **37** O xipjiji:

—Cjogü e Jesús nu menzumü a Nazaret, embeji c'ü.

38 Nuc'ua c'e bëzo o ña c'ua na jens'e o mama:

—Nu'tsc'e Jesús o mboxbëchets'ü e David, juentsquegö.

39 C'o nte c'o mi ot'ü a xo'ñi o huënh'iji c'ua c'e bëzo o xipjiji c'ü ro ngo't'ü o ne. Pero nuc'ü, xenda go mapjü na jens'e:

—Nu'tsc'e o mboxbëchets'ü e David,
juentsquegö.

40 Nuc'ua e Jesús o böbü c'ua o mama:

—Siji ga 'ñecjua ne bëzo.

Nuc'ua 'ma mü o zät'ä, o dyönü e Jesús o xipji c'e
bëzo:

41 —¿Pje in ne rá cja'c'ü?

O ndünrü c'e bëzo o mama:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí ne c'ü rí xocüzü ín chö
rá janda.

42 E Jesús o xipji c'ua:

—Jñandague. Ró jocüts'ü na ngue j creozü.

43 Jo ni zätä c'ua o ndö o jñanda. Cjanu o möji c'ua
e Jesús. Y o unü 'na pöjö Mizhocjimi. C'o nte 'ma
mü o jñandaji o jogü c'e bëzo, o mamaji:

—Me na jo Mizhocjimi, eñeji.

19

Jesús y Zaqueo

1 E Jesús 'ñe c'o mi pöji, o zät'äji a Jericó o cjogüji
cja c'e jñiñi. **2** Mi bübü nu 'na bëzo c'ü mi chjü
Zaqueo c'ü mi jefe cja c'o mi cobra o contribución.
Nuc'ü, mi rico c'ü. **3** E Zaqueo, 'ma mü o dyärä o
cjogü e Jesús cja c'e jñiñi, mi jodü ja rvá jñanda.
Pero dya mi sö, na ngue mi pöji e Jesús na puncyü
o nte, 'ñe dya ma ndä e Zaqueo. **4** Nuc'ua o ot'ü a
xo'ñi o ma ndes'e cja 'na za'a c'ü mi chjü sicómoro.
O ndes'e nu, ngue c'ua ro jñanda e Jesús. Na ngue je
ro cjogü nu e Jesús 'ñe c'o mi pöji. **5** Nuc'ua 'ma mü
o cjogü e Jesús a ngua c'e za'a, o nä's'ä c'ua o xipji:

—Zaqueo, dyagü na zëzhi. Na ngue rá oxü cja in
nzungue dya, eñe.

6 Nuc'ua e Zaqueo ixco dagü c'ua. Me co mäjä va mëvi e Jesús cja ngumü. **7** C'o nte 'ma mü o jñandaji c'o, me mi tsjojne ma zo'büji e Jesús mi mamaji c'ü vi ma oxü e Jesús cja ngumü 'na bëzo c'ü ma s'o. **8** 'Ma mi cäräji cja c'e ngumü, o böbü e Zaqueo o xipji e Jesús c'ü ín Jmugöji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, bübü c'ü ni jyodü rá xi'tsc'ö. C'o rí pë's'i, rá unügö nde, yo dya pje pë's'i. 'Ma ró cjopcö rvá cobra, rá nzhopcö xe 'na nziyo c'ü ró cjopcö.

9 O mama c'ua e Jesús:

—Nudya o jogü o mü'bü ne bëzo 'ñe yo cärä o ngumü. Ixna cjuana mboxbëche dya nu, cja e Abraham. **10** C'ü rvá ëcjö cja Mízhocjimi, ngue c'ü rá jodü c'o cja na s'o, ngue c'ua rá emeji libre cja c'o na s'o. 'Ma jiyö, ra bëzhiji.

El ejemplo de las diez monedas

11 C'o nte xe mi cjijñji c'o jña c'o vi xipjiji e Zaqueo. Mi unüji ts'ë ngüenda e Jesús mi ngueje c'ü vi 'ñeme Mízhocjimi ro 'ñe manda. Na ngue c'ü ya mi ngue ro zät'äji a Jerusalén, mi pëzhiji c'ü ya mi ngue ro manda e Jesús. Nguec'ua e Jesús xe go ña o xipjiji 'na jña c'ü rví unüji o ngüenda c'ü dya be ro manda. **12** O mama:

—'Naja rey mi 'ñeje 'na t'i. C'e t'i ya mi ngue ro ma cja 'na país c'ü ma jë, je ro ch'unü nu c'e poder c'ü ro manda. Jo rrü nzhogü ro ë manda. **13** Ante c'ü ro ma, o ma't'ü diez c'o q mbëpji, cjanu o unüji 'na merio c'ü me ni muvi nzi 'naji. Cjanu o xipjiji: "Rí pëpjiji co yo merio, ngue c'ua 'ma rá nzhogö, ya rguí ndöjö", embeji c'o mbëpji. Cjanu o ma c'ua. **14** C'o q menzumü c'e t'i, mi nuji na ü c'ü.

Nguec'ua va ndäji c'o xo ro ma'a nu ja ro ma c'e t'i, ro mamaji: "Dya rí negöjme ra mandazüjme nu", ro 'ñeñe c'o ro ma zogü 'na jña. ¹⁵ Pero o ch'unü poder c'e t'i ro manda. Nuc'ua 'ma mü o nzhogü, o manda o zojnüji c'ua c'o mbëpjì c'o vi unü o merio, ngue c'ua ro mbärä ja nzi vi ndõ nzi 'na c'o. ¹⁶ O ëjë c'ua 'naja mbëpjì o mama: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, i socüzü 'na merio c'ü me mi muvi. Xo va ëcjuã yo xe 'na dyëch'a merio yo ró tõcjö", eñe. ¹⁷ Angueze o xipji: "Me na jo ga mbëpjits'ü. I tsjacjuana i tsjague na jo c'o ts'ëtjo c'o ró socüts'ügö. Nudya rá da'c'ü rí mandague cja dyëch'a jñiñi", eñe c'e t'i c'ü ya mi rey. ¹⁸ O ëjë c'ü 'naja mbëpjì o mama: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, i socüzü 'na merio c'ü me mi muvi. Nudya xo va ëcjuã yo xe 'na tsi'ch'a merio yo ró tõgö", eñe. ¹⁹ O ndünrrü c'ua c'e rey o xipji: "Nu'tsc'e rá da'c'ü rí mandague tsi'ch'a jñiñi." ²⁰ O ëjë c'ua c'ü 'naja mbëpjì o mama: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, bübü c'ua nu in merio. Ró pös'ü cja 'na ts'imbayo ró pë's'i na jo. ²¹ Ró sëgö ró mama, zö rá pëpcjö na zëzhi, pero pje ra dyeje c'o, ró eñegö. Na ngue nu'tsc'e in dacüjme o bëpjì c'o na jyü. Zö rí pë'pc'ijme, ngue'tsc'e in cjapü in tsjacje yo rí tõgöjme. Zö nguetscojme rí podüjme c'o in nzhëxügue 'ñe rí cjajme texe, ngue in ch'ujmügue nu ja üt'üji c'o ndëxü", eñe c'e mbëpjì. ²² O ndünrrü c'ua c'e rey o xipji: "Na s'o ga mbëpjits'ügue. Na ngue c'o in mangue, ixi 'ñetsetjo c'ü na s'o ga mbëpjits'ügue. Nu'tsc'e in pärägue c'ü rí da'c'öji o bëpjì c'o na jyü, 'ñe rí cjapü ín tsjacjö c'o in pëpjigueji, 'ñe je ngue ín ch'ujmügo nu ja üt'üji c'o ndëxü c'o in podügueji cja ín juancjö. ²³ Maco in

pärāgue yo, ¿jenga dya i mague cja banco ri ma sogü nu, nu ín meriogö? 'Ma rva cjanu, 'ma ro ēcjö, ro dyacöji ne merio, 'ñe c'o ya rví ndōjö nu", embe. ²⁴ O sido o ña c'e rey o xipji c'o mi cárä nu: "Jñünbüji ne merio ne bëzo, unüji nu o ndōjö 'na dyéch'a merio." ²⁵ Anguezeli o xipjiji: "Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, maco ya jün dyéch'a merio." ²⁶ O mama c'ua c'e rey: "Rí xi'tsc'öji, c'o ch'unü pje rgui pëpjiji, 'ma ra ndōji, xe ra ch'unü 'ma c'o. Pero 'ma dya ra pëpjiji c'o vi ch'unüji ra ndōji, nu'ma, ra jñünbüji 'ma c'o vi ch'unüji. ²⁷ C'o nte c'o nugü na ü, c'o dya go ne c'ü ro mandagö anguezeli, ma siji a 'ñecua c'o, rí pö't'üji cja ín jmigö c'o", eñe c'e rey.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Nuc'ua e Jesús 'ma mü o nguarü o mama c'o jña, go sido go ndëpi c'e 'ñiji c'ü mi ma a Jerusalén, mi pöji co c'o o discípulo. ²⁹ Ma ya mi ngue ro zät'äji a Betfagé 'ñeje a Betania cja c'e t'eje c'ü ni chjü Olivos, o ma'tü c'ua yeje c'o o discípulo. ³⁰ Cjanu o xipjivi:

—Mëvi cja ne jñiñi nu bübü a ma a xo'ñi. 'Ma rí sät'ävi nu, rí chöt'üvi 'na ts'iburru c'ü 'nünt'ü, nu c'ü dya cjó be chägä. Rí xäpcävi, cja rrñ sijivi. ³¹ Ma cjó c'o ra dyönnec'üvi: "¿Jenga in xäpcävi ne burru?", ra 'ñents'evi, nu'ma, rí xipjivi a cjava: "Ngue c'ü ín Jmugöji c'ü ni jyodü", rí 'ñembevi c'o.

³² O ma c'ua c'o yeje o ma chöt'üvi ja c'o nzi va mama e Jesús. ³³ Ma ma xäpcävi c'e ts'iburru, cjanu o mama c'ua c'o mi ngue o cjaja c'e ts'iburru o xipjivi:

—¿Jenga in xäpcävi ne ts'iburru?

³⁴ Anguezeli o mamavi:

—Ngueje c'ü ín Jmugöji c'ü ni jyodü.

³⁵ Nuc'ua 'ma mü o nguarü o xäpcävi, cjanu o sinpivi c'ua e Jesús. Cjanu o ts'o's'üvi c'o mi tjejëvi, cjanu o ngäsp'ävi c'e ts'iburru. Cjanu o 'ñes'evi c'ua e Jesús. ³⁶ Nu ja mi pa e Jesús, c'o nte xo mi c'o's'üji c'o mi tjejí, cja ma xi'p'iji cja c'e 'ñiji. ³⁷ 'Ma ya mi ngue ro zät'äji cja c'e t'efe c'ü ni chjü Olivos, nza texe c'o nte c'o mi pöji e Jesús o mäji o mapjüji c'ua na jens'e o mamaji:

—Me na jo Mízhocjimi, me na nojo yo o dyacöji ró jandaji. ³⁸ Me na jo nu va ëjë nu o 'ñeme Mízhocjimi ra manda. Ya dyacöji Mízhocjimi c'ü rá pötca mäpäji anguezze, dya pje rá mbeñeqi; me na nojo Mízhocjimi, eñe c'o nte.

³⁹ Nuc'ua c'o ja nzi fariseo c'o mi dyoji c'o nte, o mamaji o xipjiji e Jesús:

—Xöpüte, huënh'i yo nte yo in pöcjeji, xipji ra ngo't'ü o neji.

⁴⁰ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Rí xi'tsc'öji, 'ma dya ra mapjü yo, ra mapjü yo ndojo.

⁴¹ Nuc'ua 'ma ya mi ngue ro zät'äji, 'ma mü o jñanda e Jesús c'e jñiñi a Jerusalén, o huë'ë na ngue ja ma cja c'o mi menzumü nu. ⁴² O mama:

—Quera ri unnc'eji ngüenda c'o mi xi'tsc'öji. Nu'ma, ri salvagueji 'ma. Pero ya tsot'ü in chögueji.

⁴³ Ngue c'ua ra zädä c'o pa 'ma ra ëjë c'o nuc'üji na ü ra 'ñe dyö'büji o sanja ra mundoji c'e jõmü, ra ngäräji texe lado cja in jñiñigueji. Nguec'ua dya ra sö rí pedyeji, dya xo ra sö cjó ra cjogü ra 'ñe mböxc'üji. ⁴⁴ Ra yä'tc'äji nin jñiñigueji; dya ra nguejme ne ri 'na ndojo a xes'e cja c'ü nín mindojovi. Y

ra mbö'tc'üji. Na ngue dya i tsjapüji ngüenda nu nu o 'ñeme Mizhocjimi ro ñempc'eji libre.

Jesús purifica el templo

⁴⁵ Nuc'ua cjanu o cjogü a mbo cja c'e templo. Cjanu o pjongü c'o pje mi pö'ö cja c'e templo, 'ñe c'o pje mi tõmü. ⁴⁶ O xipjiji:

—Ya t'opjü a cjava: “Nín nzungö ngue 'na ngumü c'ua ja ra dyötüji Mizhocjimi”, eñe o jña Mizhocjimi. Nu'tsc'eji na cjapcütjoji nín nzungö nza cja 'ma ri ngue o ngumü o mbë'ë c'ua ja tsjöji, embeji c'o.

⁴⁷ Nuc'ua pama mi pa cja c'e templo mi xöpü c'o nte. C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi, 'ñe c'o 'ñaja c'o mi pjëzhi na nojo, mi jodü ja rvá mbö'tüji e Jesús. ⁴⁸ Dya mi töt'üji ja rvá tsjapüji, na ngue texe c'o nte me mi mä ma dyäräji c'o jña c'o mi mama e Jesús.

20

La autoridad de Jesús

¹ Na nu pa, e Jesús mi xöpü c'o nte nu cja c'e templo mi xipjiji c'ü mi jyodü ro unü o mü'büji Mizhocjimi na ngue ngueje c'ü manda. O säjä c'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o mi pjëzhi na nojo. ² O dyönüji e Jesús:

—Nu'tsc'e rí xitscöjme pje pjë'tsc'e c'ü in cjague yo. ¿Cjó ngue c'ü o 'ñempc'e rí tsjague yo?

³ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Xo rá önncl'ügöji 'na t'önü c'ü rí xitscöji dya.

⁴ ¿Cjó 'ñeme e Juan ro jichi yo nte? ¿Cjo ngueje Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, o ngueje yo nte?, embeji.

⁵ Anguezeji pötü va mamatsjëji c'ua:

—'Ma rá mamaji ngueje Mizhocjimi c'ü o 'ñeme, ra xitscöji: “¿Jenga dya i creoji 'ma c'ü mi xi'ts'iji e Juan?”, ra 'ñenzgöji. ⁶ 'Ma rá mamaji c'ü ngueje yo nte c'o o 'ñeme, ra pjacüji o ndojo yo nte. Na ngue cjapüji c'ü mi profeta e Juan, eñeji.

⁷ Cjanu o ndünrüji c'ua o mamaji c'ü dya mi päräji cjó ngue c'ü vi 'ñeme e Juan. ⁸ Nuc'ua e Jesús o mama o xipjiji:

—Dya xo rá xi'tsc'öji pje pjëtscö nguec'ua rí cjagö yo.

El ejemplo de los trabajadores malvados

⁹ Nuc'ua e Jesús cjanu o zopjü c'o nte, o xipjiji 'na ejemplo:

—Bübü 'na bëzo c'ü tjë 'na juajma. O ngant'a o uva cja c'ü o juajma. Cjanu o unü c'ua media c'o ro mbëpi c'o uva. Cjanu o ma c'ua na jë; o mezhe c'ua. ¹⁰ Nuc'ua 'ma ya mi ngue ro jogü c'o uva, cjanu o tsja c'e lamu o ndäjä 'naja o mbëpji o ma'a ja c'o ma cja'a c'o uva, ngue c'ua ro unüji c'o uva c'o mi toca. Nu c'o pëpi c'o uva, o mbäräji na puncjü c'e mbëpji c'ü cja vi sääjä, cjanu o pjongüji, dya pje unüji. ¹¹ Nuc'ua c'e lamu o ndäjä c'ua c'ü 'naja o mbëpji. 'Ma o zät'ä nu ja pëpiji c'o uva, xo mbäräji c'ü, me go mbätäji. Cjanu o pjongüji, dya pje unüji. ¹² Nuc'ua c'e lamu cjanu o ndäjä c'ua c'ü 'naja o mbëpji. Nuc'ü, o xo'tp'üji o cji, cjanu o pjongüji.

¹³ 'Nuc'ua c'ü o cjaja c'o uva o mama: “¿Ja rga cjapügo dya? C'ü rá cjagö, rá täjä nu ín ch'igö nu me rí negö. Xa'ma ra respetaoji nu”, eñe. ¹⁴ C'o pëpi c'o uva, 'ma mü o jñandaji ma ëjë c'e t'i, o pötü va mamaji c'ua: “Nujnu, ngueje nu ra zopcüji ne huerta ra tsjapü o cjaja. Mö rá pö't'üji ngue c'ua

rá cjapcöji ín tsjacjöji ne huerta”, eñeji. ¹⁵ Nuc'ua cjanu o ma pjongüji c'e t'i cja c'e huerta, cjanu o mbö't'üji. Ya nguarü ne ejemplo. ¿Cjo in pärägueji pje ra tsja dya c'e lamu? ¿Pje ra tsjapü c'o pëpi c'o uva? ¹⁶ C'ü ra tsja, ra ëjë ra ë mbö't'ü c'o pëpi c'o uva. Nuc'ua cja rrü unü o media c'o 'ñaja nte ra mbëpi c'o uva.

C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xopü o ley Mizhocjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o mi pjëzhi na nojo, 'ma mü o dyäräji, o mamaji:

—Dya ra jyëzi Mizhocjimi ra zädä c'ua ja nzi vi mangue.

¹⁷ Nuc'ua e Jesús o jñandbaji na jo o jmiji, o xipjiji:

—¿Jenga in mangueji c'ü dya ra zädä? Maco xo t'opjü cja o jña Mizhocjimi c'ü mama a cjava:

Nu c'e ndojo c'ü dya go ne c'o mi jäbä c'e ngumü,
ngue c'ü ot'ü ya jñumüji dya a squina c'ü,
eñe.

¹⁸ C'o ra pjeñe cja c'e ndojo, ixta 'huagü na jo c'o.
Y 'ma ra ëjë c'e ndojo ra 'ñe zë'bi 'na nte, ixta nzhench'e 'ma c'e nte, embeji c'o.

El asunto de los impuestos

¹⁹ C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi, mi jodüji ja rvá sö ro zürüji e Jesús. Na ngue 'ma mü o mama e Jesús c'e jña, o mbäräji c'ü mi nguesjé anguezzeji vi jyëtsjii c'o mi pëpi c'o uva. Pero dya zürüji na ngue mi süji c'o nte. ²⁰ C'ü o tsjaji, o xipjiji ja nzi c'o o dyoji ro ma chëzhiji cja c'o nte c'o mi xöpü e Jesús, ro ma tsjapüji t'önü e Jesús. Xa'ma pje c'o ro mama anguezze, ngue c'ua ro sö ro ngöt'üji cja c'e gobernador. Pero ro tsjapüji c'ü mi

ne ro mbārāji. ²¹ O mama c'ua anguezeki o xipjiji e Jesús:

—Nu'tsc'e xöpüte, rí pärägöjme c'ü in mamague c'o na jo, 'ñe in xöpügue na jo yo nte. In xipji c'ü na cjuana yo nte, zö pjézhiji zö dya pje pjézhiji. Xo rí pärägöjme c'ü in xöpügue c'ü na cjuana ja ga cja o 'ñiji Mizhocjimi. ²² Xitscójme pje mama o ley Mizhocjimi. ¿Cjo na jo rá cjöt'üji o contribución c'ü örü e rey César o jiyö?, eñeji.

²³ E Jesús mi pärä c'o na s'o c'o mi cjijñiji; nguec'ua va xipjiji:

—Jenga chaque va 'ñe önnegüji? ²⁴ Jítsiji 'na merio.

O jíchiji c'ua 'na merio. O mama c'ua e Jesús:

—¿Cjó o ñi nu cuat'ü ne merio 'ñe cjó o tjü nu juns'ü?

O ndünrrüji c'ua o mamaji:

—Ngueje e César.

²⁵ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'ü toca e César, rí unüji e César. C'ü toca Mizhocjimi, rí unüji Mizhocjimi, eñe e Jesús.

²⁶ Na jo va ndünrrü e Jesús, y vi dyärä c'o nte c'o ma puncjü. Nguec'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o xöpüte, dya sö pje ro chö'tp'üji anguez. O unüji ngüenda c'ü me na jo va ndünrrü. O nguijñiji c'ua:

—Nunca rí ärägöji c'ü ri ña a cjanu 'na nte, eñeji.

Y dya cja pje dyönüji.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ C'e partido c'ü mi xiji saduceo mi mamaji c'ü dya ra sö ra te yo añima. O säjä c'ua ja nzi anguezeki cja e Jesús o xipjiji:

²⁸ —Xöpüte, e Moisés o dyopjü cja ín leygöji, 'ma cjó c'o ra ndü, 'ma dya be 'ñe cui t'i c'ü nu

su, nu'ma, c'ü nu su ra chjüntüvi 'ma c'ü 'naja o cjuarma c'e bëzo c'ü ya ndü. Nuc'ua c'e bëzo c'ü vi ndü, je ngue o tjü c'ü ra jñusp'üvi c'e t'i c'ü ot'ü ra jmus'ü. ²⁹ Nuzgöjme, mi bübüzgöjme siete bëzo c'o mi cjuarmaji. 'Naja anguezeki o chjüntü pero o ndü, dya 'ñejui t'i c'ü nu su. ³⁰ Nuc'ua c'ü na yeje o cjuarma xo chjüntüvi c'e ndixü. Xo ndüñjo, dya 'ñejui t'i. ³¹ Je xo va cajatjonu c'ü na jñi, hasta o llega nza sieteji. O chjüntüvi c'e ndixü nza texeji. Y o ndüji, dya 'ñeki t'i. ³² Cjanu o ndü c'ua c'e ndixü. ³³ 'Ma ra te c'o añima ja c'o nzi gui mangue, ¿cjó ngue c'ü ra tsjapü nu su c'e ndixü? Na ngue nza sieteji nde go tsjapü o suji, eñe c'o saduceo.

³⁴ O ndünru c'ua e Jesús o xipiji:

—Yo nte cja ne xoñijõmü chjüntüji. Xo 'ñe c'o o t'iji chjüntpüji. ³⁵ Yo nte, dya texeji ra teji ra ma ngäräji a jens'e; ngueextjo c'o ya rguí jogü cja jmi Mizhocjimi. 'Ma ra te c'o, dya ra chjüntüji, dya cjó xo ra chjüntpüji. ³⁶ Na ngue dya cja ra ndüji. Nguec'ua ri chjéntjui c'o o anxe Mizhocjimi c'o dya chjüntü ni ri tü. Y ri chjéntjui nza cja Mizhocjimi, na ngue ya rguí tetjoji ya rguí bübüütjoji na yeje. ³⁷ Ixi 'ñetsetjo cja o jña Mizhocjimi c'o o dyopjü e Moisés, c'ü ra te c'o añima. Ngue cja c'e pasaje nu ja mama c'ü mi tjë c'e bidyi. O dyopjü ja va mama Mizhocjimi. O mama a cjava: "Ngue o Mizhocjimizü e Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob", eñe Mizhocjimi cja c'o o dyopjü e Moisés. ³⁸ Mizhocjimi dya ngue o Mizhocjimi c'o añima, ngue o Mizhocjimi c'o bübüütjo. Ngue c'ua ixi 'ñetsetjo, zö ya ndü e Abraham 'ñe e Isaac 'ñe e Jacob, pero bübüütjoji y ra tetjoji, eñe e Jesús.

³⁹ Nuc'ua ja nzi c'o fariseo o xipjiji c'ua e Jesús:

—Xöpüte, me na jo gui mangue, embeji.

⁴⁰ Dya cjo cja rezga pje xe ro dyönü e Jesús.

¿De quién es hijo el Cristo?

⁴¹ O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—C'o xöpü o ley Mizhocjimi mamaji e Cristo ri mboxbëche cja e David. ⁴² Maco nguetsjë e David o dyopjü a cjava cja Salmo:

Mizhocjimi o zopjü c'ü ín Jmugö o xipjii:

“Mimi cja ín jodyégö.

⁴³ Rí da'c'ü rí mandague hasta 'ma cja rí chöpü yo nuc'ü na ü”, eñe Mizhocjimi cja c'o o dyopjü e David.

⁴⁴ E David o nädä e Cristo o mama: “Ngue ín Jmugö”, eñe. ¿Pje ne ra mama c'ü ri mboxbëche e Cristo cja e David 'ñe c'ü xo ri ngue o Jmu?, eñe e Jesús va xipji c'o nte.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Nuc'ua e Jesús o zopjü c'o o discípulo; ma dyärä c'o nte. ⁴⁶ O xipjiji:

—Rí pjötpüji ngüenda cja yo xöpü o ley Mizhocjimi. Anguezeli cjapüji na noji ga nhodüji na maya o bituji. Me xo neji cjo ra mbësp'iji t'ecjañõmü rgá zenguaji cja o chöjmü. 'Ma pöji cja nintsjimi, me juajnüji o lugar c'o na jo ja ra mimiji, ngue c'ua yo nte ra jñandaji anguezeli ra mamaji me na joji. Y'ma go tsjaji o mbaxua, me xo juajnüji o lugar c'o me na jo. ⁴⁷ Anguezeli jünbüji c'o pë's'i yo ndixü yo ya ndü nu xña. Pero me cjapüji na joji; me mezhe ga dyötüji Mizhocjimi. Na ngue c'ü ni tsjaji c'o na s'o, Mizhocjimi ra tsjapü xenda ra sufreji que na ngue 'ma dya ri xöpüteji.

21

La ofrenda de la viuda pobre

¹ Nuc'ua e Jesús o jñanda c'o rico mi junt'ü o merioji cja c'e caja nu ja mi mbeñeji Mizhocjimi.
² Xo jñanda o ñejë 'na ndixü c'ü mi pöbre c'ü ya vi ndü nu xíra, o 'ñe jñunt'ü yeje merio c'o dya nda mi muvi. ³ O mama c'ua e Jesús:

—Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji. C'o yeje merio c'o o jñunt'ü ne ndixü nu pöbre, xenda ni muvi a jmi Mizhocjimi que na ngue c'o o jñunt'ü yo 'ñaja. ⁴ Yo rico o mbeñeji Mizhocjimi o unüji c'o vi mboncjü. Nu ne ndixü o unü texe c'o mi jün c'o rví ma ndömü c'ü ro zi, eñe.

Jesús dice que el templo será destruido

⁵ Mi bübü ja nzi c'o o mama ja ma cja c'e templo. O mamaji c'ü me ma zö c'o ndojo c'o vi dyät'äji c'ü; me xo ma zö c'o mi dornao c'e templo c'o vi unü c'o nte. O mama c'ua e Jesús:

—Nujyo *in* jandaji, ra zädä c'o pa 'ma dya cja ra jyäns'ä yeje ndojo c'o dya ra yät'ä.

Señales antes del fin

⁷ O mamaji c'ua:
 —Xöpüte, ¿jinguä ra zädä yo? ¿Pje ma señal c'ü rá jandajme ngue c'ua rá päräjme 'ma ya ri ngue ra zädä yo?

⁸ O ndünrrü c'ua e Jesús:
 —Pjötpüji ngüenda c'ü dya rí creogueji c'o ra 'ñe dyon'c'üji. Ra ñejë na puncjü c'o ra jñüncügö *in* chjü, ra mamaji ngueje Cristo anguezzeji. Y bübü c'o ra mama c'ü ya ra nguins'i e jens'e 'ñe ne xoñijömü. Dya rí cheñeji anguezzeji. ⁹ Y rí dyäräji ri cjaji o

chū. Xo ra mbezheji ya ri cjaji o chū. Dya rí sūgueji, na ngue ni jyodü ra zädä a cjanu. Pero dya be ra nguins'i ne xoñijömü.

10 O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Yo país ra chūji co yo 'ñaja país. C'o rey ra chūji co c'o 'ñaja rey. **11** Ra mbi na zézhi ne xoñijömü. Y na puncjü o jñiñi ja c'o ra sufreji o tijimi 'ñe na puncjü o jñiñi c'o ra nzhodü o ngueme c'o me na s'ëzhi. Ra jñandaji a jens'e c'o nunca jandaji nguec'ua me ra züji.

12 'Ante c'ü ra zädä yo, ra zü'c'üji yo nte ra tsja'c'üji c'ü rí sufregueji. Ra zints'iji cja yo nintsjimi ra jñün'c'üji ngüenda ra pantc'aji a pjörü. Y ra zints'iji cja yo rey 'ñe yo gobernador. Nujyo, ra tsja'c'üji yo, na ngue c'ü ri ejmezüji y ri nänngäji ín chjügö. **13** 'Ma ra zints'iji a cjanu cja c'o pje pjëzhi, ra sö rí xipjiji ja ga cjazgö. **14** Ixtí jñunt'ü in mü'büji c'ü dya ni jyodü rí tsijijñiji ja rgui chjünrüji, ante c'ü ra jñün'c'üji ngüenda. **15** Na ngue nutscö rá da'c'üji o jña c'ü rí mangueji, 'ñe o pjeñe. Nguec'ua c'o nuc'üji na ü, dya ra sö pje ra xi'ts'iji. Dya xo ra sö ra xi'ts'iji: "Dya cjuana c'ü in mangueji", ra 'ñents'eji. **16** Bübü 'ma ri ngue nin tataji 'ñe nin nanaji ra zints'iji cja c'o pje pjëzhi. Bübü 'ma ri ngue nin cjuarmaji o ngue 'na in dyocjeji, o ngue 'na c'ü in jogueji. Bübüts'üji c'o ra mbö't'üji. **17** Texeji ra nuc'üji na ü, na ngue nu'tsc'eji ri ejmezüji y ri nänngäji. **18** Pero dya ra sö pje ra tsja'c'üji, 'ma dya ra ne Mizhocjimi, ni ri ngue 'naja in ñixteji ra ndö'tc'üji. **19** Zö ra tsja'c'üji yo, pero 'ma rí sido rí 'ñejmeji Mizhocjimi, rí bübüjtogueji 'ma.

20 "Ma rí jñandaji c'ü ya ri cärä o tropa texe lado a

Jerusalén, ngue 'ma rí pārāgueji 'ma c'ü ya ra zädä ra yä'täji. ²¹ 'Ma rí jñandaji a cjanu, nu'tsc'eji ri cārāji a Judea rí c'ueñe rí möji cja t'eje. Nu'tsc'eji ri cārāji mero a Jerusalén, rí pedye rí möji. Nu'tsc'eji ri cārāji cja in juancjeji ri pēpjiji, dya cja rí nzhogüji a Jerusalén; ixtí möji. ²² C'o pa c'o, yo nte ra sufreji na ngue c'o na s'o c'o vi tsjaji. Ra zädä c'o t'opjü o jña Mizhocjimi. ²³ Juejme c'o ri ndunte 'ñe c'o ri jötü o lélë c'o pa c'o. Me ra sufreji va a Judea texeji; Mizhocjimi ra castigao yo nte. ²⁴ Cärä c'o ra mbö'tüji co tjëdyi. Cärä c'o ra dyëdyiji cja c'o nan'ño país. C'o dya menzumü a Jerusalén, ngueje c'o ra manda nu, hasta 'ma ra zädä c'ü ya mama Mizhocjimi c'ü dya cja ra mandaji.

Cómo vendrá el Hijo del Hombre

²⁵ 'Ra jñandaji c'o nunca jandaji, na ngue nan'ño rgá jñetse e jyarü 'ñe e zana 'ñe yo seje. Y cja ne xoñijömü me ra yu'u na jens'e yo mar rgá pjö's'ü e ndeje. Nguec'ua yo nte, me ra züji, dya ra mbäräji pje ra tsjaji. ²⁶ Me ra jyoji na ngue c'ü me ri süji c'o xe ra zädä. Na ngue yo bübü a jens'e ra pötü c'ü dya ri nza cja 'ma ot'ü. ²⁷ Nuc'ua ra jñandgagöji rva ēcjö cja ngömü, ra jñandgöji c'ü me rrä zëtsi 'ñe rrä zözü. ²⁸ 'Ma ra mbürü ra zädä yo, me rí mäji rgui chepquegöji. Na ngue dya cja ra mezhe rá 'ñe empc'öji libre c'o ri sufregueji.

²⁹ O sido o ña e Jesús o xipjiji:

—Tsjijñiji ja ga cja c'e za'a c'ü ni chjü higo, 'ñe yo pje nde ma za'a. ³⁰ 'Ma in jandaji ya peje o xi, in pārāji ya ra ëjë c'o pa 'ma ra paja ne xoñijömü. ³¹ Je xo rga ciatjonu, 'ma rí jñandaji c'ü ya ra zädä yo rí

xi'tsc'öji, rí pärägueji 'ma c'ü ya rá mandagö nutscö o 'ñevguegö Mizhocjimi.

³² 'Dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji dya. C'o ri cärä c'o pa c'o, dya ra ndü texe c'o, hasta 'ma cja ra zädä texe yo rí xi'tsc'öji. ³³ Ra nguarü e jens'e 'ñe ne xoñijömü, pero nín jñagö nunca ra nguarü nu.

³⁴ 'Pjötpüji na puncjü ngüenda c'ü dya rí mäpäji yo bëbü cja ne xoñijömü, nza cja c'o si o t'apjü cja na tñji. Dya xo rí mamaji ja rgui chöt'üji pje rí siji 'ñe pje rí jyeji. 'Ma rí tsjaji a cjanu, ra meze in mü'büji. Nguec'ua 'ma ra zädä c'e pa 'ma rá ëcjö na yeje, dya ri tepqueji. ³⁵ 'Ma ra ñejë c'e pa, ra sufre texe yo cärä cja ne xoñijömü c'o dya ri tepque. ³⁶ Nu'tsc'oji rí chepqueji. Rí sido rí dyötüji Mizhocjimi ra dya'c'üji rí zëzhgueji, ngue c'ua dya rí sufreji c'o ra zädä. Y ngue c'ua 'ma rá ëcjö na yeje cja Mizhocjimi, 'ma rá jün'c'üji ngüenda, dya pje rá tö'tc'üji.

³⁷ 'Ma ndempa e Jesús mi xöpü cja c'e templo. 'Ma xõmü mi pedye mi pa oxü cja c'e t'ejc c'ü ni chjü Olivos. ³⁸ 'Ma xõrü, ts'i mi 'ñeje c'o nte cja c'e templo, ma ñ ätpäji o jña.

22

Conspiración para prender a Jesús

¹ Ya mi ngue ro zädä c'e mbaxua c'ü mi chjü Pascua, 'ma mi siji o tjõmëch' i c'o dya mi bëns'.^ä ² C'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi mi ne ixto mbö't'üji e Jesús. Pero mi sñji c'o nte. Nguec'ua me mi jodü ja rvá sö ro mbö't'üji.

³ C'ü dya jo mi dyojui e Judas Iscariote c'ü mi ngue 'naja c'o doce o discípulo e Jesús. O 'ñünbü o mü'bü e Judas. ⁴ Nuc'ua e Judas o dyätä c'ü dya

jo, o ma cja c'o ndamböcjimi 'ñe c'o comandante cja c'e templo, o ma ñaji ja rvá tsja e Judas ngue c'ua anguezeli ro sö ro zürüji e Jesús. ⁵ Anguezeli me co mäji c'ua, o mamaji c'ü ro ngõ't'üji e Judas. ⁶ Nuc'ua e Judas o mama c'ü ro tsja ja c'o nzi va xipjiji. Nuc'ua mi jodü ja rvá zidyi anguezeli nu ja c'o ma bübü e Jesús, ngue c'ua ro sö ro zürüji e Jesús 'ma dya ri cárä c'o nte.

La Cena del Señor

⁷ O zädä c'ua c'e pa 'ma mi jyodü ro mbö't'üji 'na ts'imë c'ü ro zaji c'ü rví pjongüji c'e mbaxua. Xo ro ziji o tjõmëch'i c'o dya mi bãns'ä. Tsjë'ma mi cjaji a cjanu. ⁸ Nuc'ua e Jesús o ma't'ü e Pedro 'ñe e Juan o xipjivi:

—Mëvi ma dyät'ävi o jñõnü ngue c'ua rá sũpcöji ne mbaxua.

⁹ O ndünrü c'ua anguezeli o dyönüvi:

—¿Ja ngue c'ua in ne rá sigöji, ngue c'ua rá ma ät'äbe?

¹⁰ O ndünrü c'ua e Jesús o xipjivi:

—Dyärävi c'ü rí xi'ts'ivi. 'Ma rí sät'ävi cja c'e jñiñi, rí chjëji 'na bëzo c'ü ri tunü 'na xäjnä o ndeje. Rí möji anguezeli, xo rí tsjogüvi cja c'e ngumü nu ja ra cjogü anguezeli. ¹¹ Rí xipjivi c'ua c'e bëzo c'ü menzumü nu: "C'ü rvá ēcjombe, mama c'e xöpüte rá ë xi'ts'ibe, ¿ja bübü c'e cuarto nu ja ra mimi co c'o o discípulo ra ziji c'ü rguí zülpüji ne mbaxua?" Je rga cjanu rgui xipjivi c'e menzumü. ¹² Nuc'ua anguezeli ra jí'ts'ivi 'na jyäxcumü c'ü na nojo c'ü ya bübü texe c'o ni jyodü. Ngueje nu rí dyät'ävi o jñõnü nu, eñe e Jesús.

¹³ Anguezevi o mëvi c'ua, o ma chöt'üvi c'ua ja nzi va xipjivi. O dyät'ävi c'ua o jñõnü c'o ro ziji rvá züpüji c'e mbaxua.

¹⁴ Nuc'ua 'ma mü o zädä c'e hora c'ü ro ziji c'e jñõnü, o mimi c'ua e Jesús cja c'e mexa. Xo 'ñe c'o o discípulo. ¹⁵ O mama c'ua e Jesús:

—Me rí negö c'ü 'natjo c'ua rá siji c'ü rga sũpcöji ne mbaxua ante c'ü rá sufregö. ¹⁶ Rí xi'tsc'öji, dya cja rá sigö c'ü rga sũpcö ne mbaxua; ya ra mbötcüji ja c'o nzi ga mbö't'üji o ts'imë c'o ni züpüji ne mbaxua. Nuc'ua, ngueje nu ja manda Mizhocjimi cja rá sigöji na yeje 'ma.

¹⁷ O ndü c'ua 'na vaso, cjanu o unü 'na pøjö Mizhocjimi. O mama c'ua:

—Chüji nu, rí siji in texeji. ¹⁸ Rí xi'tsc'öji, dya cja rá sigö o ndeje o uva hasta 'ma ra zädä c'ü rá mandagö nutscö o 'ñevguegö Mizhocjimi, embeji c'o discípulo.

¹⁹ Cjanu o jñü c'ua 'na tjõmëch'i o unü 'na pøjö Mizhocjimi. Cjanu o xënbi c'ua c'o o discípulo, o xipjiji:

—Nujnu ngue ín cuerpogö nu. Co nín cuerpogö, rá pätigc'ägöji c'ü rvi chüji. Nu na cjagueji dya, dya ríjyombeñe rí tsjagueji nu, ngue c'ua rí mbenzgöji, eñe.

²⁰ Nuc'ua 'ma ya vi nguarü vi ziji c'e tjõmëch'i, e Jesús xo ndü c'e vaso. O yepe o unü 'na pøjö ja c'o nzi va jñü c'e tjõmëch'i. Cjanu o xipji c'o o discípulo:

—Nujnu ngue ín tsjigö nu. C'ü rga pjödü ín tsji rá tügö, ngue c'ü rgui pärägueji c'ü ra perdonats'üji Mizhocjimi ja c'o nzi va mama.

²¹ 'Tsjijñiji c'ü rá xi'tsc'öji. Nu c'ü ra nzhögügö cja o dyë yo nte ngue c'ua ra mbötcüji, ngueje

'naja yo rrā sigöji o xëdyi. ²² C'ü rvá ēcjö cja Mizzhocjimi, ngue c'ü ra mbötcüji ja c'o nzi va mama Mizzhocjimi. Pero juejme ne bëzo nu ra nzhögügö. Ra tsjapü Mizzhocjimi me ra sufre nu.

²³ Nuc'ua anguezeli pötü va dyönüji cój mi ngue anguezeli c'ü ro tsja a cjanu ro nzhö e Jesús.

Se discute quién sería el más importante

²⁴ C'e xömü, c'o discípulo o zöji o jña cój mi ngue anguezeli c'ü ro tsja xo'ñi. ²⁵ Nuc'ua o mama e Jesús o xipjiji:

—C'o o rey c'o nte c'o dya ma'tü Mizzhocjimi, me mandaji yo nte. Me xipjiji c'ü pje ra tsja yo nte, maco ne c'o rey c'ü ra xiji me na jonteqi. ²⁶ Nu'tsc'eji, dya je rga cjatc'eji nu. Bübüts'üji c'o ra ch'unü ra mbëzhiji na nojo, pero ni jyodü ra pjösteji nza cja 'na t'i c'ü xe sëbi. Zö bübüts'üji c'o ra mandatc'eji, pero ni jyodü ra mböxc'üji nza cja 'ma ri ngue 'na mbëpjì. ²⁷ ¿Ja ngue c'ü mamaji c'ü xenda na nojo? ¿Cjo ngue c'ü mimi cja mexa ga zi o xëdyi, o ngue c'ü sirve o jñõnü? Ngueje c'ü mimi cja mexa. Maco rí pjöstegö a ndetsc'eji.

²⁸ Zö dya ätcägö yo nte, zö me nugüji na ü, pero nu'tsc'eji sido in nzhodüji co nuzgö. ²⁹ Nguec'ua rí da'c'ü rí mandaji, ja c'o nzi va dyacügö mi Tatagö. ³⁰ 'Ma rá mandagö, nu'tsc'eji rí mimiji co nuzgö rá siji o xëdyi. Y rí tsjají juesti rí jñünpüji ngüenda c'o ín menzumüji a Israel c'o tsja cja c'o doce estado.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³¹ Xo mama c'ua e Jesús c'ín Jmugöji:

—Nu'tsc'e Simón, dyärä na jo c'ü rí xi'tsc'ö. E Satanás c'ü dya jo, o ch'unü sjëtsi ra zöc'üji in texeji.

Ne anguezé rí xōgueji co nuzgö rí pjöt'üji, nza cja ga mböt'ü o paxa 'ma pitsiji o ndëxü. ³² Nu'tsc'e Simón, rí pärägö ra mezhe 'na ndajme ra ndö'c'ü c'ü dya jo. Pero ró ö'tc'ü Mzhocjimi c'ü rí sido rí creozügö. 'Ma ra nzhogü in mü'bügue, rí pjös'ü yo nin cjuarma xo ra zëzhiji.

³³ O ndünrrü c'ua e Simón Pedro o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí bübü dispuesto rá mëgövi, zö ra pantcavi a pjörü. Xo rí bübü dispuesto rá tügö co nu'tsc'e.

³⁴ E Jesús o xipji:

—Nu'tsc'e Pedro, rí xi'ts'i, ante c'ü ra huë o tare, ya na jñi rgui mamague c'ü dya in pácägö.

Se acerca la hora de prueba

³⁵ O sido o ña e Jesús o xipji c'o discípulo:

—'Ma in möcjeji in ma zopjüji yo nte, ró xi'tsc'öji c'ü dya in tsanaji o mape, ni xo in jñünüji o merio. Xo ró xi'tsc'öji c'ü dya in tsidyiji c'o ri chin'ch'iji. ¿Cjo pje c'o o bë'ts'iji 'ma?

O ndünrrü c'ua anguezéji o mamaji:

—Iyö, dya pje bëtsijme.

³⁶ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Nudya, c'o cäjäts'üji mape ra ngana c'o. Xo rí jñünüji o merio. Na ngue dya cja ra recibidots'üji nza cja 'ma ot'ü. C'o dya jün o tjëdyi, ra mböji c'ü tëji ra ndömüji. ³⁷ Na ngue rí xi'ts'iji c'ü ni jyodü ra zädä in jña Mzhocjimi c'ü mama a cjava rá sufregö: “Yo nte ra mamaji c'ü me na s'o c'ü”, eñe. Jä, ni jyodü ra zädä texe c'ü ya t'opjü ja rga sufregö.

³⁸ O mama c'ua c'o discípulo:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügöjme, bübü va yeje tjëdyi.

O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Na jotjo co nujyo.

Jesús ora en Getsemani

³⁹ Cjanu o mbedye c'ua e Jesús o ma cja c'e t'eje c'ü ni chjū Olivos, o ma'a ja c'o nzi ma cja o tjürü. Xo möji co c'o o discípulo. ⁴⁰ 'Ma mü o zät'äji cja c'e t'eje, o mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—Dyötüji Mizhocjimi c'ü dya rí dyätäji c'ü dya jo 'ma ra zöc'üji, embeji c'o.

⁴¹ Nuc'ua cjanu o xögü co anguezeki, o ma c'ua na ts'ijë, nza cja 'ma ja c'o sobü 'na ndojo 'ma cjó c'o pana. O ndüñijömü c'ua va dyötü Mizhocjimi.

⁴² O mama:

—Mi Tatats'ügö. 'Ma rí ñegue, rí ts'a's'ü c'ü dya ra zädä c'ü rá sufregö. Pero dya rí tsjague c'ua ja rgá negö; tsjague c'ua ja nzi gui ñegue, eñe.

⁴³ O 'ñetse c'ua 'na anxe c'ü vi 'ñeje a jens'e cja Mizhocjimi, o 'ñe tsjapü o zëzhi e Jesús. ⁴⁴ Me ma sufre e Jesús. Xe ma ötü Mizhocjimi co texe o mü'bü. Q jenzhe, me ma puncjü ma mbibi a jõmü nza cja o cji.

⁴⁵ Nuc'ua 'ma mü o nguarü o dyötü Mizhocjimi, o böbü. Cjanu o ma c'ua nu ja mi bübü c'o o discípulo. O chöt'üji ma įji, na ngue c'o mi cijñiji ro sufre e Jesús. ⁴⁶ O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—¿Jenga in īcjeji? Rí ñangaji rí dyötüji Mizhocjimi, ngue c'ua dya rí dyätäji c'ü dya jo, 'ma ra zöc'üji.

Llevan preso a Jesús

⁴⁷ 'Ma xe ma ña e Jesús, o säjä c'ua na puncjü o nte. Mi ot'ü a xo'ñi c'ü mi chjū e Judas c'ü mi ngueje 'naja c'o doce discípulo. Cjanu o chëzhi c'ua cja e Jesús cjanu o zü'tp'ü o jmi. ⁴⁸ Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Nu'tsc'e Judas. Rvá ūcjo cja Mizhocjimi. Maco va ē sütcü ín jmi ngue c'ua yo va dyocjeji ra mbācōji nguetscō e Jesús, ngue c'ua ra zinzgöji.

49 C'o mi dyozi e Jesús, 'ma mü o jñandaji c'ü ya ro zidyiji e Jesús, o xipjiji c'ua:

—¿Cjo na jo rá ya'büpme co tjédyi yo?

50 Cjanu o tsja c'ua 'na c'o discípulo o ya'bü 'na tjédyi 'naja c'o o mbëpji c'ü mi mero ndamböcjimi, o jñüpü c'ua o ngõ cja o jodyë. **51** O ndünru c'ua e Jesús o mama:

—Iyö. Jyëziji ra tsjacüji c'ua ja c'o nzi ga neji, embeji c'o discípulo.

Nuc'ua e Jesús o jopcü c'ua c'ü o ngõ c'e mbëpji.

52 Nuc'ua e Jesús cjanu o zopjü c'o ndamböcjimi, 'ñe c'o comandante cja c'e templo, 'ñe c'o 'naja c'o pje mi pjëzhi c'o vi 'ñe zidyi e Jesús, o xipjiji:

—¿Jenga in cjagueji a cjanu? I pedyeji cja c'in jñiñiji va ē sücōji nza cja 'ma ri nguezgö 'na mbē, va jünji in chjédyiji 'ñe in ngarroteji. **53** Pama mi bünc'öji co nu'tsc'eji cja c'e templo, maco dya mi sücögöji 'ma. Pero nudya, ngue ne hora nu ya ch'a'c'üji rí tsjacöji yo. Ngue ne hora nu ya ch'unü e Satanás c'ü dya jo, ra tsja ja c'o nzi ga ne.

Pedro niega conocer a Jesús

54 Nuc'ua anguezeji o pënh'iji e Jesús, cjanu o zidyiji cja o ngumü c'ü mi mero ndamböcjimi. 'Ma ya mi möji, e Pedro mi bëpjatjo na jë cja e Jesús.

55 'Ma mü o zät'äji, o 'ñörüji c'ua 'na sivi a nde cja c'e tji, o mimiji c'ua o pa't'üji. E Pedro xo mimi co anguezeji. **56** 'Na ndixü c'ü mi mbëpite nu, o jñandaji e Pedro mi junrü cja o jya's'ü c'e sivi. O nguin'chp'i c'ua o jmi, cjanu o mama:

—Nujnu, nde mi dyoji e Jesús.

⁵⁷ O ngädä c'ua e Pedro o mama:

—Dya rí pärägö nu.

⁵⁸ Dya mezhe c'ua, c'ü 'naja nte o jñanda mi junrü nu e Pedro, cjanu o xipji:

—Xo ngue'tsc'e 'naja c'o nde mi dyoji e Jesús.

O mama c'ua e Pedro:

—Nu'tsc'e bëzo, dya nguetscö.

⁵⁹ O mezhe c'ua 'na hora, cjanu o mama c'ua c'ü 'naja:

—Na cjuana rí pärägö, ne bëzo nu, nde mi dyoji e Jesús. Xo menzumü a Galilea nu.

⁶⁰ O mama c'ua e Pedro:

—Nu'tsc'e bëzo, dya rí pärägö c'ü in mangue.

Nuc'ua 'ma mi ña e Pedro, cjanu o huë c'ua 'na tare. ⁶¹ Nuc'ua e Jesús c'ü in Jmugöji o jñandají e Pedro. Nuc'ua e Pedro o mbeñe c'o jña c'o vi xipji c'in Jmugöji: "Ante c'ü ra huë o tare, ya na jñi rgui mamague c'ü dya in päcägö", vi 'ñeñe. ⁶² Nuc'ua e Pedro o mbedye a tji, me go huë co texe o mü'bü.

Se burlan de Jesús

⁶³ C'o bëzo c'o mi pjörü e Jesús, me mi cjapüji burla e Jesús, y mi päräji. ⁶⁴ Cjanu o ngo'tp'üji o ndö co 'na ts'imbayo. Cjanu o ya'büji o jmi, o xipjiji:

—'Ma o 'ñempc'e Mizhocjimi, mamague cjo ngue c'ü o mbäräts'ü, embeji.

⁶⁵ Y pje c'o nde mi xipjiji ma zadüji.

Jesús delante de la Junta Suprema

⁶⁶ Nuc'ua 'ma ya mü o jyans'ü, o jmürü c'ua c'o titá c'o pje mi pjëzhi cja c'e jñiñi, 'ñe c'o ndamböcjimi, 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi. O

zidyiji c'ua e Jesús nu ja ro jñünpüji ngüenda. O jñünpüji c'ua ngüenda o xipjiji:

⁶⁷ —¿Cjo ngue'tsc'e e Cristo? Xitsijme.

O ndünrrü c'ua angueze o xipjiji:

—Zö ro xi'ts'iji, pero dya in creozüji. ⁶⁸ Nu 'ma xo ro önnç'ügöji, dya xo ri chjünrrügueji. Dya xo ri xäcäzüji. ⁶⁹ Nutscö rvá ëcjö cja Mizhocjimi, dya ra mezhe rá ma mimi cja o jodyë Mizhocjimi c'ü me na zëzhi.

⁷⁰ Texeji o mamaji c'ua:

—¿Cjo ngue'tsc'e o T'its'ü Mizhocjimi 'ma?

O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Jä, nguezgo c'ua ja vi mangueji.

⁷¹ Anguezeji o mamaji c'ua:

—¿Pje xe ni jyodü o testigo? Nuzgötsjëji ró äräji c'o o mama.

23

Jesús ante Pilato

¹ Cjanu o böbüji c'ua texeji, cjanu o zidyiji c'ua e Jesús cja e Pilato. ² O mbürü o xipjiji e Pilato c'ü vi tsja na s'o e Jesús, o mamaji:

—Nu ne bëzo nu, ró tö'tp'üjme mi onpü yo ín menzumügöjme, mi xipjiji c'ü dya cja ra dyätäji c'ü in gobierogue. Mama c'ü dya rá cjö't'üjme o contribución e César. Xo mama c'ü nguetsjë angueze e Cristo c'ü te'be yo nte ra manda.

³ O mama c'ua e Pilato o xipji e Jesús:

—¿Cjo in reygue cja yo menzumü a Israel?

O ndünrrü c'ua e Jesús o xipji:

—Jä, nguetscö c'ua ja vi mangue.

⁴ Nuc'ua e Pilato, o xipji c'o ndamböcjimi 'ñe c'o nte:

—Dya pje rí tö'tp'ügö c'o na s'o ne bëzo nu.

⁵ C'o ndamböcjimi 'ñe c'o nte, sido mi xipjiji e Pilato c'ü vi tsja na s'o e Jesús, o mamaji:

—Nujne bëzo nu, xöpü yo nte texe cja yo ín jñiñigójme. O mbürü a ma a Galilea. Nuc'ua ma ëjë ma xöpü texe cja yo jñiñi hasta 'ma cja mü o säjä a 'ñeva a Jerusalén, xo xöpü va. Nguec'ua yo nte ne ra tsjaji o chü, dya cja ra dyätäji in gobiernogue, mi eñei ma ngöt'üji e Jesús.

Jesús ante Herodes

⁶ Nuc'ua e Pilato 'ma mü o dyärä c'o vi mamaji, cjanu o tsja c'ua t'önü:

—¿Cjo menzumü a Galilea ne bëzo?

⁷ Nuc'ua e Pilato, 'ma mü o mbärä c'ü je mi menzumü e Jesús a Galilea, o manda c'ua ro zidyiji e Jesús cja e rey Herodes c'ü mi bübü a Jerusalén c'o pa c'o. Na ngue ngueje e Herodes c'ü mi manda a Galilea. ⁸ Nuc'ua e Herodes, 'ma mü o jñanda e Jesús, me co mäjä na puncjü. Na ngue ya vi mezhe mi ne ro jñanda, na ngue mi ärä c'ü me mi näntji e Jesús. Mi te'be c'ü ro tsja e Jesús o señal c'o me na nojo, ngue c'ua ro jñanda. ⁹ Nguec'ua va tsjapü na puncjü t'önü e Jesús. Pero dya go ndünrü. ¹⁰ Xo mi cärä nu c'o ndamböcjimi 'ñe c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi. Me mi ñaji ma ngöt'üji e Jesús. ¹¹ E Herodes 'ñe c'o o tropa, me mi mbäxtjoji e Jesús mi cjapüji menu. Cjanu o jyecheji c'ua 'na bitu c'ü me mi muvi, c'ü mi nza cja c'o je'e o rey. Nuc'ua cjanu o manda o zidyiji na yeje cja e Pilato. ¹² E Pilato 'ñe e Herodes ot'ü mi üvi. Pero c'e pa c'ü, o jovi.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Nuc'ua e Pilato o zojnü texe c'o ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja c'o mi pjëzhi na nojo 'ñe c'o nte. ¹⁴ O xipjiji:

—Nu'tsc'eji i sinquigöji ne bëzo nu, i xitsiji c'ü onpü yo nte ngue c'ua ga ne ra tsjaji revolución. Pero dyäräji na jo c'ü rá xi'tsc'öji. Ró önüğö na jo ne bëzo; i dyäräji in texeji. Dya pje ró tö'tp'ügö c'o in mangueji. ¹⁵ Ni xo ri ngue e Herodes, dya pje xo chö'tp'ü nu. Nguec'ua va manda i sigueji na yeje a 'ñeva. Dyäräji na jo. Dya pje tsja c'o na s'o ne bëzo, c'o rga pö't'üji. ¹⁶ Pero ante c'ü rá eme libre, rá manda ra jyüt'üji o chirrio, eñe e Pilato.

¹⁷ Tsjë'ma mi cjaji c'e mbaxua c'ü mi chjü Pascua, y tsjë'ma mi cja c'o nte mi ötüji e Pilato ro 'ñeme libre 'na bëzo c'ü ma o'o a pjörü. Nuc'ua e Pilato mi eme c'ua libre c'e nte. ¹⁸ C'o ndamböcjimi 'ñe c'o nte, dya neji c'ü ro 'ñemeji libre e Jesús. Nguec'ua va mapjüji texeji o mamaji:

—Pö'l'ü ne bëzo. Rí negójme rí 'ñeme libre e Barrabás, eñe c'o.

¹⁹ E Barrabás vi pant'aji a pjörü na ngue vi pjütü 'na chü a Jerusalén, vi chüji c'e gobierno, y mi pö't'ü o nte. ²⁰ E Pilato ndo zopjütjo na yeje c'o nte, na ngue mi ne ro 'ñeme libre e Jesús. ²¹ Pero anguezeki o mapjüji c'ua na jens'e o mamaji:

—Chät'äji cja ngronsi, chät'äji cja ngronsi.

²² Nuc'ua c'ü na jñi, o mama c'ua e Pilato o xipjiji:

—¿Pje ni mbë c'ü o tsja c'ü na s'o? Dya pje rí tö'tp'ügö c'o na s'o c'ü rga pö't'üji. Pero ante c'ü rá eme libre, rá manda ra jyüt'üji o chirrio, eñe.

²³ Pero c'o ndamböcjimi 'ñe c'o nte sido mi mapjüji na jens'e, sido mi mamaji c'ü mi jyodü ro

ndät'äji e Jesús cja ngronsi. O ndöji na ngue sido mi mapjüji. ²⁴ Nguec'ua e Pilato o mama c'ü ro tsja ja c'o nzi ma dyörü anguezzeji. ²⁵ O 'ñeme c'ua libre c'e bëzo ja c'o nzi ma dyörüji; maco vi tsja c'o na s'o. C'ü vi pant'aji a pjörü, ngue c'ü vi pjütü 'na chü 'ñe mi pö't'ü o nte. E Pilato xo manda c'ü ro ndät'äji e Jesús ja c'o nzi ma neji.

La crucifixión

²⁶ 'Ma ya mi sidyiji e Jesús ro ma ndät'äji cja ngronsi, o pënc'iji 'na bëzo c'ü mi menzumü a Cirene c'ü vi 'ñeje cja juajma. Nuc'ü, mi chjü Simón c'ü. O tsjapüji e Simón ro nduns'ü c'e ngronsi ro bëpja cja e Jesús.

²⁷ Mi bëpja ma möji na puncjü o nte. Na puncjü c'o ndixü me mi ndumüji ma huëpiji e Jesús. ²⁸ E Jesús o jñanda c'o ndixü o xipjiji:

—Nu'tsc'oji ndixü in menzumüji a Jerusalén, dyäräji c'ü rá xi'tsc'öji. Dya rí huëji por nutscö; huëtsjëgueji 'ñe rí huëpiji in ch'igueji. ²⁹ Na ngue ra zäda c'o pa 'ma me rí sufregueji. Nguec'ua ra mamaji: "Xenda rvá jo 'ma dya ro muxt'i yo ndixü 'ñe 'ma dya ro ndunteji 'ñe 'ma dya ro jötüji o lëlë", ra 'ñeñeji. Na ngue ra sufreji na puncjü. ³⁰ Nuc'ua ra mama c'o nte: "Quera ro yëbi yo t'eje 'ñe yo ts'it'eje ro ndivguiji. Xe na jo que na ngue c'ü rá sufregöji yo na s'ëzhi", ra 'ñeñeji. ³¹ Nutscö, zö dya pje ró cjagö, pero rá sufregö na puncjü. Nadya yo menzumü va yo tuns'ü na puncjü o nzhubü, ¿pje ra tsjapüji yo?, eñe e Jesús.

³² 'Ma mü o zidyiji e Jesús, xo mi sidyiji yeje bëzo c'o xo ro ndät'äji cja ngronsi. Nuc'o, vi tsja na s'o c'o. ³³ Nuc'ua 'ma mü o zät'äji nu ja mi chjü

T'ejeñinte, o ndät'äji cja ngronsi nu, e Jesús 'ñe c'o vi tsja na s'o. 'Naja c'ü o ndät'äji cja ngronsi cja a lado o jodyë e Jesús; 'naja c'ü o ndät'äji c'ü 'nanguarü.

³⁴ O mama c'ua e Jesús:

—Mi Tatats'ü in bëbü a jens'e, rí ö'tc'ü rí perdonaogue yo. Na ngue dya päräji c'ü cjacü yo, eñe.

Nuc'ua c'o tropa o eñeji cjó ngue c'ü ro tsjapü o cjaja c'o o bitu e Jesús. ³⁵ C'o nte mi böbü mi jandaji e Jesús. Anguezéji 'ñe c'o pje mi pjëzhi, me mi cjapüji burla e Jesús mi mamaji:

—Maco mamaji o mbös'ü na puncjü o nte nu, maco dya sö ra 'ñemetsjë ra dagü cja ne ngronsi. Maco mi mama ngueje nu o juajnü Mizhocjimi ra manda, maco dya dagü dya cja ne ngronsi, eñeji.

³⁶ C'o tropa xo mi cjapüji burla e Jesús. Mi chëzhiji cja o jmi e Jesús, mi unüji ro zi o vino c'o dya nda ma jo. ³⁷ Mi xipjji:

—Nu 'ma ngue'tsc'e o rey yo menzumü a Israel, ts'ügütsjë dya, dyagü cja ne ngronsi.

³⁸ A xes'e cja o ñi c'e ngronsi, mi cuat'ü 'na xiscömü c'ü mi t'opjü o letra c'e jña griego, 'ñe o latín 'ñe hebreo. Mi t'opjü a cjava: “Nujnu, o Rey yo menzumü a Israel nu.”

³⁹ Nuc'ua 'naja c'o vi tsja na s'o c'ü xo mi dät'ä nu, o zadü e Jesús o xipjji:

—Nu 'ma ngue'tsc'e e Cristo, 'ñemetsjë dya, dyagü cja ne ngronsi. Xo rí 'ñevguegöbe libre.

⁴⁰ O ndünru c'ua c'ü 'naja c'ü mi dät'ä nu, o huënh'i o xipjji:

—Nu'tsc'e, dya in sëgue Mizhocjimi. ¿Jenga in sadügue ne bëzo? Nujnu, xo na sufre yo rrä sufregövi. ⁴¹ Nutscövi, rí merecidovi rá sufregövi

yo, na ngue ró cjavi c'o me na s'o. Pero ne bëzo,
dya pje tsja nu.

42 O sido o ñia c'ua c'e bëzo o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí ö'tc'ü c'ü rí mbenzegö
'ma rí nzhogue na ye rí ë mandague, eñe.

43 O ndünru c'ua e Jesús o xipji:

—Dyärä na jo c'ü rá xi'tsc'ö. Ne pa dya, rí
bübügue co nutscö a jens'e nu ja me na zö.

Muerte de Jesús

44 Nuc'ua 'ma mü o zünü jñisiarü, o bëxõmü c'ua
texe cja ne xoñijõmü hasta 'ma mü o zünü jñi c'ü
nzhä. **45** O bëxõmü e jyarü. Y o chödü a nde c'e
manta c'ü mi cjot'ü a mbo cja c'e templo nu ja
me ma sjü. **46** Nuc'ua e Jesús o mapjü na jens'e o
mama:

—Nu'tsc'e mi Tatats'ügö, sinngui dya ín aljma.

Nuc'ua 'ma mü o nguarü o mama c'o, cjanu o
ndü c'ua.

47 Nuc'ua c'ü mi manda c'o tropa, 'ma mü o
jñanda c'o me na nojo, o ma'tü Mizhocjimi o
mama:

—Ne bëzo, na cjuana c'ü dya tsja c'o na s'o.

48 Na puncjü o nte c'o vi ma jñanda pje ro tsjapüji
e Jesús. 'Ma mü o jñandaji ja va ndü, o nzhogüji mi
ya'büji o tijmiji. Na ngue me mi süji 'na pje ro zädä.

49 C'o mi dyoji e Jesús, ma böbüütjoji na jë, xo jñandaji.
Xo 'ñe c'o ndixü c'o mi pöji e Jesús ndeze 'ma mü o
mbürü o xöpü c'o nte a Galilea.

Jesús es sepultado

50 Mi bübü 'na bëzo c'ü mi chjü José. Mi men-
zumü a Arimatea c'ü mi tsja cja c'e estado de
Israel. Ma jonte c'e bëzo, y mi cja ja c'o nzi ga ne

Mizhocjimi. Mi ngue 'na c'o mi pjëzhi na nojo c'o mi jün ngüenda. ⁵¹ Pero dya go ne c'o vi tsja c'o 'ñaja, 'ma mü o mamaji mi jyodü ro mbö't'üji e Jesús. Mi te'be c'ü ro ë manda nu c'ü vi 'ñeme Mizhocjimi. ⁵² Nuc'ü, o ma c'ua cja e Pilato o ma dyötü c'ü o cuerpo e Jesús. ⁵³ Cjanu o ma ts'üpcü c'ü o cuerpo cja c'e ngronsi. Cjanu o mböch'ü 'na bitu. Cjanu o ma ngöt'ü cja 'na cueva c'ü vi dyö't'üji cja peña, c'ü dya cjó be mi cöt'üji. ⁵⁴ Nu c'e pa c'ü, ngue 'ma mi preparao c'o menzumü a Israel, na ngue c'ü na jyas'ü mi ngue c'e pa 'ma söyaji. Ya mi ngue ro nguibí e jyarü, ya mi ngue ro mbürü c'e xabaro.

⁵⁵ C'o ndixü c'o mi pöji e Jesús ndeze 'ma mü o mbürü o xöpü c'o nte a Galilea, xo möji e José. O ma nuji c'e cueva ja ngöt'üji o cuerpo e Jesús. ⁵⁶ Cjanu o nhogüji a Jerusalén, o dyät'äji o perfume 'ñe o ungüento, ngue c'ua ro ma ngosp'üji o cuerpo e Jesús. Nuc'ua c'ü na ye nu pa, 'ma mi söya yo menzumü a Israel, o söya c'ua c'o ndixü ja c'o nzi ma mama cja c'o o mandamiento Mizhocjimi.

24

La resurrección de Jesús

¹ Nuc'ua c'ü ot'ü pa nu ngo'o 'ma ya ma jya's'ü, o ma c'o ndixü cja c'e cueva, o ndunüji c'o perfume c'o vi dyät'äji. Xo möji c'o 'ñaja ndixü. ² 'Ma mü o zät'äji cja c'e cueva, o chöt'üji ya vi chjen'chp'eji c'e tralaja c'ü mi c'ot'ü c'e cueva. ³ Pero 'ma mü o cjogüji a mbo, dya chöt'üji c'ü o cuerpo e Jesús c'ín Jmugöji. ⁴ Go züji c'ua, dya mi pärä pjé ro tsjají. 'Nango jñetse c'ua yeje anxe c'o mi 'ñetse nza cja o bëzo, mi böbüvi o jmiji, me mi juëns'i o bituvi. ⁵ Me

go pizhi c'ua c'o ndixū o ñücüji a jõmü. O mama c'ua c'o anxe o xipjiji:

—¿Jenga in jodüji a nde cja yo añima nu c'ü bübüütjo? ⁶ Dya bübü va c'ü; ya tetjo. Mbeñeji na jo c'o o xi'tsc'eji e Jesús 'ma mi bübü a Galilea. ⁷ O xi'tsc'eji c'ü vi 'ñeje cja Mizhocjimi pero mi jyodü ro nzhöji anguez e cja c'o nte c'o cja na s'o, ro ndät'äji cja ngronsi. Nuc'ua c'ü na jñi nu pa, ro tetjo ro bübüütjo na yeje, eñe c'o anxe va xipjivi c'o ndixū.

⁸ O mbeñe c'ua c'o ndixū c'o vi mama e Jesús. ⁹ Cjanu o mbedyeji nu, o möji c'ua nu ja mi cärä c'o once apóstole 'ñe c'o 'ñaja, o ma xipjiji c'o vi mama c'o anxe. ¹⁰ C'o o ma xipji c'o apóstole, mi ngueje e María Magdalena 'ñeje e Juana 'ñe e María c'ü nu nana e Jacobo. Xo mi ngue c'o 'ñaja ndixū c'o mi dyoji. ¹¹ C'o apóstole o nguijñiji c'ü mi jyo c'o ndixū. Nguec'ua dya go creoji c'o o xipjiji.

¹² Pero e Pedro ixco cjuan'di go ma cja c'e cueva. 'Ma mü o zät'ä nu, o dänä o jñanda a mbo. C'ü o jñanda, nguextjo c'e manta c'ü vi mböch'üji o cuerpo e Jesús. Cjanu o ma c'ua, me mi cjijñi pje mi ne ro mama c'o vi jñanda.

En el camino a Emaús

¹³ C'e pa c'ü, yeje anguez eji mi mëvi cja 'na ts'ijñiñi c'ü ni chjü Emaús. C'e jñiñi mi jyadüvi once kilómetro a Jerusalén. ¹⁴ 'Ma mi pëvi, mi pötma mamavi ja va ndät'äji e Jesús cja ngronsi 'ñe ja va ngöt'üji cja cueva. Xo mi mamavi ja ga cja c'o vi mama c'o ndixū c'ü vi te e Jesús. ¹⁵ 'Ma mi ñavi 'ñe mi pötma dyönüvi, nuc'ua e Jesús o chëzhi ts'ë c'ua, cjanu o möji c'ua. ¹⁶ Anguez eji o jñandavi e Jesús,

pero dya mbärävi c'ü mi ngue e Jesús. **17** O mama c'ua e Jesús o xipjivi:

—¿Pje ni mbë c'o pötqui mamavi gui mëvi, nguec'ua me in ndumüvi?, eñe e Jesús.

18 'Naja c'o bëzo mi chjü e Cleofas. O ndünru c'ua o xipji e Jesús:

—¿Cjo dya in bübügue va a Jerusalén? Maco texe yo nte päräji c'o o zädä va yo pa yo.

19 O ndünru c'ua e Jesús o dyönüvi:

—¿Pje ni mbë c'o o zädä?

O ndünruvi c'ua o xipjivi:

—Ngueje c'o o tsjapüji e Jesús c'ü mi menzumü a Nazaret. Mizophjimi o 'ñeme ro zopjü yo nte. Mi cja ja c'o nzi ma ne Mizophjimi; mi ña na jo o jña Mizophjimi y mi cja c'o me na nojo. Nguec'ua yo nte me mi näntji c'ü, me mi mamaji c'ü me ma jo c'ü. **20** C'o ndamböcjimi 'ñe c'o 'ñaja ín menzumüji c'o pjézhi na nojo, o zidijiji e Jesús nu ja jñünpüji ngüenda. Y o mbö't'üji cja ngronsi. **21** Nutscöjme mi dyocjöjme e Jesús, mi pëzhgöjme mi ngue angueze c'ü vi 'ñeme Mizophjimi ro salvazüji nutscöji rí menzumüji a Israel, ro 'ñevgueji libre cja c'o nugüji na ü. Pero ya pa jñi pa ndeze 'ma mü o ndü. **22-23** Mi xörü, ts'i vi mbedye ja nzi ndixü c'o ín dyocjöjme o möji cja c'e cueva nu ja ngöt'üji e Jesús. Dya chöt'üji c'ü o cuerpo pero 'ma mü o nzhogüji, o xitsijme c'ü o jñetse yeje anxe c'o o xipjiji c'ü ya te e Jesús ya bübüütjo na yeje. Nguec'ua ró suggöjme ró mamajme: "Xa'ma ya te e Jesús. Pero, ¿pärä cjo na cjuana?", ró mamajme a cjanu. **24** Nguec'ua bübü ja nzi c'o ín dyocjöjme c'o o ma cja c'e cueva o ma nuji. O chöt'üji ja c'o nzi va mama c'o ndixü, dya

cja mi o'o e Jesús a mbo cja c'e cueva. Pero dya jñandaji c'ü. Nguec'ua, ¿pärä cjo ya tetjo?

25 O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjivi:

—Nu'tsc'evi, dya in pärävi na jo c'o o dyopjü c'o profeta. Dya i jyëzi ro zi'ch'i in mü'büvi c'o jña. Nguec'ua dya in creovi texe c'o o dyopjüji. **26** Mi jyodü e Cristo me ro sufre rvá ndü, cja rrü ma c'ua a jens'e nu ja ra manda, eñe e Jesús.

27 Nuc'ua e Jesús o xipjivi pje mi ne ro mama c'o o jña Mizhocjimi c'o vi dyopjü e Moisés 'ñe c'o vi dyopjü texe c'o profeta. Nde vi dyopjüji ja rvá cja e Cristo.

28 Ya mi ngue ro zät'äji cja c'e ts'ijñiñi nu ja mi möji. E Jesús mi cjapü c'ü ro cjogütjo xe ro ma c'ü 'na jñiñi. **29** Nuc'ua anguezevi o züjmüvi c'ua o xipjivi:

—Oxque co nutscöbe na ngue ya nzhä, dya ra mezhe ra xõmü, eñevi.

Nguec'ua o cjogüji a mbo cja c'e ngumü ro oxüji.

30 Nuc'ua 'ma ya ma jüji cja mexa, e Jesús o jñü c'ua 'na tjõmëch'i, cjanu o unü 'na pöjö Mizhocjimi, cjanu o xënbivi c'ua. **31** Nuc'ua ixco xogü o ndövi, cja mbärävi c'ua c'ü mi ngue e Jesús c'ü mi ñaji. Nuc'ua 'nangua ojtjo c'ua e Jesús; dya cja jñandavi. **32** Nuc'ua o pötü va mamavi:

—'Ma ró ñaji e Jesús cja 'ñiji, 'ma o xitsivi pje ne ra mama c'o o jña Mizhocjimi, me go zi'ch'i in mü'büvi y me ró mäcjövi, eñevi.

33 Ixco nzhogüvi o mëvi c'ua a Jerusalén. 'Ma mü o zät'ävi, o chöt'üvi ya vi jmürü c'o once apóstole 'ñe c'o mi dyoji. **34** O mama c'ua anguezeki o xipjiji c'o yeje c'o cja vi säjä:

—Ya tetjo c'ü ín Jmugöji. E Pedro o jñanda c'ü bübütjo c'ü, embeji c'o yeje.

³⁵ Anguezevi o mamavi c'ua c'ü vi chjëji e Jesús cja 'ñiji pero dya mi pärävi cjo mi ngue c'ü. Cja mbärävi 'ma mü o xënbivi c'e tjõmëch'i cjanu o unüvi.

Jesús aparece a los discípulos

³⁶ 'Ma mi mamaji c'o, jo ni 'ñetse c'ua e Jesús a nde anguezeki o zenguaji.

³⁷ Nuc'ua anguezeki me go züji. Mi pëzhiji mi ngue 'na espíritu c'ü mi 'ñetse nza cja 'na nte.

³⁸ Nuc'ua e Jesús o mama c'ua:

—Dya rí süji; dya rí tsjjíñiji. ³⁹ Jñandgaji c'ü nguetscö e Jesús. Chjönnngüji ngue c'ua rí pärägueji c'ü dya nguezgö 'na espíritu. Na ngue bübü ín ts'ingue 'ñe ín nzho'dyë.

⁴⁰ 'Ma mü o mama a cjanu, cjanu o jíchiji o dyë 'ñe o ngua. ⁴¹ Anguezeki me co mäji c'ua na puncjü. Pero o nguijñiji: "Pärä, ¿cjo na cjuana yo rí jandagöji 'ñe yo rí äräji", eñeji. Nguec'ua dya nda mi creoji cjo vi te e Jesús. O mama c'ua e Jesús:

—¿Cjo bübü pje rá sigö?

⁴² Nuc'ua o unüji 'na përaso o jmõ c'ü vi jñaxaji, cja na 'ñe 'na përaso o panal c'ü mi po'o o miel. ⁴³ O jñü c'ua e Jesús c'e jmõ 'ñe c'e panal, cjanu o zi c'ua; anguezeki o jñandaji. ⁴⁴ O mama c'ua e Jesús o xipjiji:

—'Ma ot'ü mi bübögö co nu'tsc'eji, ró xi'tsc'öji c'ü mi jyodü ro zädä c'o t'opjü cja c'o ley c'o o dyopjü e Moisés, 'ñe c'o o dyopjü c'o profeta, 'ñe c'o t'opjü cja yo salmo. C'o ró xi'tsc'öji, ngueje yo ya zädä.

45 Nuc'ua e Jesús o zopjüji, nguec'ua va mbārāji pje mi ne ro mama c'o mi t'opjü cja ə jña Mizhocjimi. **46** Cjanu o xipjiji:

—C'ua ja nzi ga t'opjü ə jña Mizhocjimi, mi jyodü ro tūgö nuzgö e Cristo, cja rrü tetcjö c'ü na jñi nu pa. **47** Xo ni jyodü ra zopjüji yo nte ra xipjiji ra 'ñench'ezüji ə mü'büji ra jyëziji c'o na s'o. A cjanu ra perdonaoji c'o na s'o c'o vi tsjaji. Ot'ü ra zopjüji yo cārā a Jerusalén, cja rrü ma zopjüji yo cārā texe cja ne xoñijõmü. **48** Ngue'tsc'eji i jñandgueji yo o zädä, ngue'tsc'eji rí zopjüji yo nte. **49** Rá tājä ə Espíritu Mizhocjimi ra ējē ra ē bübü cja in mü'büji ja c'o nzi va mama Mizhocjimi. Rí che'beji va a Jerusalén hasta 'ma cja ra ējē a jens'e, ra 'ñe dya'c'üji ə poder ja rgui zopjüji yo nte.

Jesús sube a los cielos

50 Na nu pa, e Jesús o möji c'o apóstole o zät'äji c'ü 'nanguarü a Betania. Nuc'ua e Jesús o c'uã's'ä c'ua ə dyé o dyötpü Mizhocjimi c'o ə apóstole. **51** Ma mi ötpüji Mizhocjimi, ixco ma c'ua e Jesús go zidyi Mizhocjimi a jens'e. **52** Anguezeji o ndüñijõmüji o ma't'üji c'ua e Jesús. Cjanu o nzhogüji a Jerusalén, me mi mäji. **53** Sido mi pöji cja c'e templo mi unüji 'na pöjö Mizhocjimi. Je va cjanu, amén.

**Nu o jña mizhocjimi nu mama ja ga cja e
Jesucristo
New Testament in Mazahua, Central
(MX:maz:Mazahua, Central)**

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazahua, Central

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazahua [maz], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazahua, Central

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

2dd34152-63bb-5bf7-9ec4-df11c81ab2fc